

Kerkenbeleidsplan

KERK EN VISIE

Gemeente Knokke-Heist

versie 1 (2025)

Datum 14/05/2025

**We tonen de originele afbeelding
hier niet omwille van het copyright.**

Wil je het volledige kerkenbeleidsplan
met beeldmateriaal bekijken?
Vraag het dan op bij de gemeente.

Gelezen en goedgekeurd door de bisschop van het Bisdom Brugge,

Op datum van

.....

Handtekening Bisdom

Goedgekeurd in de gemeenteraadszitting van

.....

Algemeen directeur

Miet Gobert

.....

De voorzitter van de Gemeenteraad

Katleen Van Steen

Inhoud

1. Introductie	7
2. Kerkenbeleidsplan	9
2.1. Van Parochiekerk naar valorisatie tot herbestemmen	9
2.1.1. Parochiekerk	9
2.1.2. Valorisatie.....	10
2.1.3. Medegebruik	10
2.1.4. Nevenbestemming	10
2.1.5. Herbestemming	11
3. Screening globaal	11
3.1. Pastorale eenheid Tiberias Knokke-Heist	11
3.2. Exploitatietoelage en investeringslasten	13
3.3. Extern kerkelijk patrimonium	14
3.4. Situering en positionering binnen het wijkenverhaal.....	15
4. Screening per kerkgebouw	19
4.1. Sint-Antonius-Abt Heist.....	20
4.1.1. Identificatie:	21
4.1.2. Situering in de ruimtelijke omgeving:	21
4.1.3. Beschrijving	22
4.1.4. Actueel gebruik en functie:	25
4.1.5. Toekomstig gebruik en functie van het goed.....	26
4.2. Heilige Familiekerk Duinbergen.....	26
4.2.1. Identificatie:	26
4.2.2. Situering in de ruimtelijke omgeving:	27
4.2.3. Beschrijving	28

4.2.4.	Actueel gebruik en functie:.....	30
4.2.5.	Toekomstig gebruik en functie van het goed	31
4.3.	Christus-Koningkapel Duinbergen.....	31
4.3.1.	Identificatie:.....	31
4.3.2.	Situering in de ruimtelijke omgeving:	32
4.3.3.	Beschrijving	33
4.3.4.	Actueel gebruik en functie:.....	36
4.3.5.	Toekomstig gebruik en functie van het goed	37
4.4.	Sint-Margaretakerk Knokke.....	37
4.4.1.	Identificatie:.....	37
4.4.2.	Situering in de ruimtelijke omgeving:	38
4.4.3.	Beschrijving	39
4.4.4.	Actueel gebruik en functie:.....	43
4.4.5.	Toekomstig gebruik en functie van het goed	44
4.5.	Heilig Hartkerk Knokke	45
4.5.1.	Identificatie:.....	45
4.5.2.	Situering in de ruimtelijke omgeving:	46
4.5.3.	Beschrijving	47
4.5.4.	Actueel gebruik en functie:.....	50
4.5.5.	Toekomstig gebruik en functie van het goed	50
4.6.	Sint-Niklaaskerk, Westkapelle	51
4.6.1.	Identificatie:.....	51
4.6.2.	Situering in de ruimtelijke omgeving:	52
4.6.3.	Beschrijving	53
4.6.4.	Actueel gebruik en functie:.....	60
4.6.5.	Toekomstig gebruik en functie van het goed	60

4.7.	Sint-Vincentiuskerk Ramskapelle.....	61
4.7.1.	Identificatie:	61
4.7.2.	Situering in de ruimtelijke omgeving:.....	62
4.7.3.	Beschrijving	63
4.7.4.	Actueel gebruik en functie:	67
4.7.5.	Toekomstig gebruik en functie van het goed.....	67
4.8.	Dominicanenkerk Knokke.....	68
4.8.1.	Identificatie:	68
4.8.2.	Situering in de ruimtelijke omgeving:.....	69
4.8.3.	Beschrijving	70
4.8.4.	Actueel gebruik en functie:	74
4.8.5.	Toekomstig gebruik en functie van het goed.....	74
4.9.	Saint-George Anglican Church Knokke.....	75
4.9.1.	Identificatie:	75
4.9.2.	Situering in de ruimtelijke omgeving:.....	76
4.9.3.	Beschrijving	77
4.9.4.	Actueel gebruik en functie:	79
4.9.5.	Toekomstig gebruik en functie van het goed.....	79
5.	Samenvattend overzicht.....	80
5.1.	Beschermingen	80
5.2.	huidig gebruik 2024-2025	81
6.	Wat biedt de toekomst?	84
6.1.	Het pastoraal plan Tiberias en visie Bisdom Brugge	85
6.1.1.	Pastoraal plan & feedback draft kerkenbeleidsplan	85
6.1.2.	Visie Bisdom Brugge	86
6.2.	Toekomst van het religieus patrimonium in Knokke-Heist.....	88

6.2.1.	Sint-Antonius-Abtkerk Heist	90
6.2.2.	Heilige Familiekerk Duinbergen.....	90
6.2.3.	Christus-Koningkapel Duinbergen	91
6.2.4.	Sint-Margaretakerk Knokke.....	91
6.2.5.	Heilig Hartkerk Knokke.....	92
6.2.6.	Sint-Niklaaskerk Westkapelle.....	92
6.2.7.	Sint-Vincentiuskerk Ramskapelle	93
6.2.8.	Dominicanenkerk Het Zoute	93
6.2.9.	St-George Anglican Church Knokke	94
6.3.	Synthese.....	95
6.4.	Plan van aanpak.....	97
6.5.	Acties pilootprojecten	98
6.5.1.	Ondersteuning hoofdkerk Sint-Antonius-Abt	98
6.5.2.	Opstart haalbaarheids- en ontwerpend onderzoek i.f.v. herbestemmingsmogelijkheden Heilige Familiekerk Duinbergen en analyse i.f.v. potentiële nieuwe ontwikkeling	98
6.5.3.	Inzet Heilige Familiekerk Duinbergen in kader van breed maatschappelijk gebruik op korte termijn.....	98
6.5.4.	Opstart haalbaarheids- en ontwerpend onderzoek i.f.v. herbestemmingsmogelijkheden Sint-Margaretakerk Knokke en analyse i.f.v. potentiële nieuwe ontwikkeling	99
6.5.5.	Inzet Sint-Margaretakerk in kader van breder maatschappelijk gebruik op korte termijn	99
6.5.6.	Inventarisatie, actualisatie en bundeling roerend liturgisch erfgoed per kerkgebouw.....	99
7.	Bijlagen	100

1. Introductie

De lokale kerkelijke en gemeentelijke overheden hebben van de Vlaamse overheid de opdracht gekregen om samen een globaal kerkenbeleidsplan op te maken voor de gemeente. Het kerkenbeleidsplan vindt zijn oorsprong in de conceptnota van minister Bourgeois, “Een toekomst voor de Vlaamse parochiekerk” die reeds dateert van 24 juni 2011. In de analyse staat het volgende:

“Door de gestage en manifeste afname van de kerkpraktijk worden een aantal parochiekerken minder of niet meer gebruikt voor hun religieuze functie. Veel kerken blijven bovendien grotendeels gesloten voor het grote publiek of zijn alleen open tijdens de eredienst of andere religieuze plechtigheden. Deze situatie is des te problematischer wanneer de desbetreffende parochiekerk een te betwisten of geringe cultuurhistorische en/of landschappelijke of stedenbouwkundige waarde heeft. Het onbruik van kerkgebouwen moeten wij zoveel mogelijk vermijden. Dit leidt tot verwaarlozing en zelfs tot verval, wat op termijn belangrijke onderhoudskosten en vaak veiligheidswerken tot gevolg heeft”

In 2022 wijzigde de Vlaamse overheid het Eredienstdecreet en koppelde ze het kerkenbeleidsplan aan de meerjarenplanning. Voortaan moet het elke beleidsperiode worden geactualiseerd of herbevestigd. Bij de opmaak van de nieuwe meerjarenplanning moet elke gemeente over een goedgekeurd kerkenbeleidsplan beschikken. De gemeenteraad van Knokke-Heist heeft op 24 oktober 2013 de afsprakennota goedgekeurd tussen centraal kerkbestuur en de gemeente. Naast enkele financiële en organisatorische afspraken stelt de afsprakennota dat de gemeente, de kerkfabrieken en het bisdom gezamenlijk een visie op de toekomst van de kerkgebouwen zullen ontwikkelen. De gemeente heeft daarnaast het onderzoek naar de toekomst van kerkgebouwen opgenomen in de strategische meerjarenplanning. De gemeente en het centraal kerkbestuur hebben dus duidelijk de intentie om een visie te ontwikkelen.

Met het gedeeld gebruik (*nevenbestemming in de ruimte*) in de Sint-Niklaaskerk te Westkapelle als resultaat van de heropbouw na de brand van 2013 werd inzake visievorming in 2019 een eerste concrete case tot een goed einde gebracht. De weg ligt open om ook werk te maken van een visie voor het overig religieus patrimonium in Knokke-Heist. Dit document met als titel **Kerkenbeleidsplan: kerk en visie 2025** wordt beschouwd als globaal plan m.b.t. de toekomstige bestemming van de kerken.

De opmaak gebeurt in onderling overleg en met respect voor de bevoegdheden van de kerkelijke en burgerlijke overheid. Zo werden in kader van de opmaak van dit document verschillende gespreksrondes georganiseerd met het centraal kerkbestuur, de pastoor alsook met de vertegenwoordiging van het Bisdom Brugge.

Dit document omvat een omschrijving van de huidige situatie waarna op basis van het pastoraal plan, de liturgische visie van het Bisdom alsook vanuit een breder maatschappelijk kader een toekomstbeeld geprojecteerd wordt dat richtinggevend is voor de verdere uitbouw van duurzame en gedragen projecten betreffend het publiek religieus patrimonium in de gemeente Knokke-Heist.

2. Kerkenbeleidsplan

Een kerkenbeleidsplan is een schriftelijk document dat de lange termijnvisie voor alle parochiekerken op het grondgebied van een gemeente bevat. Het geeft aan hoe de kerken optimaal behouden en benut kunnen worden. Het beleidsplan wordt goedgekeurd door het gemeentebestuur en de bisschop. Vormvereisten zijn er niet, maar het plan moet in elk geval de volgende aspecten bevatten:

- Een beschrijving van de betrokken kerken, met hun cultuurhistorische waarde, hun beschermingsstatuut en hun bouwfysische toestand.
- Informatie over de eigendomstoestand
- De situering van elke kerk in de ruimtelijke omgeving
- Een beschrijving van het actuele gebruik en de actuele functie
- Een onderbouwde visie op het toekomstig gebruik en de toekomstige functie, inclusief een plan van aanpak om de toekomstige invulling te realiseren: eredienst, valorisatie, medegebruik of neven- en herbestemming.

Een kwalitatief sterk en breed gedragen kerkenbeleidsplan vormt de vertrekbasis om op zoek te gaan naar een goede invulling, die inspeelt op lokale noden en gebruik maakt van eigentijdse opportuniteiten.

2.1. Van Parochiekerk naar valorisatie tot herbestemmen

Wanneer er gesproken wordt over de toekomst van religieus patrimonium zijn er verschillende gebruiksmogelijkheden. Om in Vlaanderen een uniforme manier van werken en benaming te gebruiken werden in 2012 door de Vlaamse bisschoppen enkele definities vastgelegd:

2.1.1. Parochiekerk

De parochiekerk is het huis van een plaatselijke geloofsgemeenschap die deel uitmaakt van de katholieke kerk. De parochiekerk staat ter beschikking van deze plaatselijke geloofsgemeenschap, op de eerste plaats voor gebed, bezinning, liturgie en sacramentele vieringen. De plaatselijke geloofsgemeenschap kan de parochiekerk ook gebruiken voor andere pastorale activiteiten, bijvoorbeeld op het terrein van de catechese of de diaconie.

2.1.2. Valorisatie

Valorisatie heeft betrekking op initiatieven die, met respect voor het normale gebruik van de parochiekerk, de betekenis van het kerkgebouw in al zijn aspecten kunnen versterken en bevorderen (religieuze en culturele, historische en kunsthistorische, architecturale en landschappelijke aspecten). Dit kan bijvoorbeeld een occasioneel en passend gebruik van het kerkgebouw voor kunsthistorische rondleidingen, concerten, voordrachten, conferenties of tijdelijke tentoonstellingen zijn.

2.1.3. Medegebruik

Medegebruik is de terbeschikkingstelling van het kerkgebouw voor religieuze activiteiten van andere katholieke of christelijke geloofsgemeenschappen.

2.1.4. Nevenbestemming

Wanneer een parochiekerk nog wel voor religieuze activiteiten gebruikt wordt, maar te groot is voor de plaatselijke geloofsgemeenschap, kan men een nevenbestemming overwegen. Er wordt een onderscheid gemaakt tussen een multifunctioneel gebruik en een gedeeld gebruik.

- **Multifunctioneel gebruik:** Multifunctioneel gebruik is een nevenbestemming in de tijd. Het kerkgebouw kan in dit geval, buiten de uren van de religieuze activiteiten, voor andere doeleinden of door andere instanties gebruikt worden. Zo kan de plaatselijke fanfare er bijvoorbeeld komen repeteren of kan de plaatselijke school de ruimte als extra klaslokaal gebruiken.
- **Gedeeld gebruik:** Gedeeld gebruik is een nevenbestemming in de ruimte. Het kerkgebouw wordt architecturaal zodanig heringericht dat er een nieuwe en kleinere liturgische ruimte ontstaat, met daarnaast ruimte voor één of meerdere lokalen die, op een permanente basis, een andere bestemming kunnen krijgen. Een gedeeld gebruik veronderstelt dus dat de liturgische ruimte en de andere ruimten bouwkundig volledig van elkaar gescheiden zijn, zodat een gedeeld gebruik mogelijk wordt, zonder dat de afzonderlijke activiteiten elkaar hinderen of doorkruisen.

2.1.5. Herbestemming

Wanneer een parochiekerk niet meer voor religieuze activiteiten in aanmerking komt, kan zij definitief aan de eredienst onttrokken worden en een nieuwe functie krijgen. Daarvoor moet de voorgeschreven kerkrechtelijke procedure gevolgd worden. Alleen de bisschop kan beslissen om een parochiekerk definitief aan de eredienst te onttrekken. Het effectief ontwijden van een kerk is de laatste stap in een herbestemmingstraject en vindt plaats na de realisatie ervan.

3. Screening globaal

3.1. Pastorale eenheid Tiberias Knokke-Heist

De **Pastorale eenheid Tiberias Knokke-Heist** behoort sinds januari 2019 samen met nog zeven andere pastorale eenheden bij het nieuwe **decaanaat Oostende-Blankenberge** en valt onder het **Bisdom Brugge**. Tiberias Knokke-Heist omvat zes parochies met sinds 1 januari 2023 pastoor Philippe van den Driessche als coördinator. Hij wordt ondersteund door enkele priesters met pensioen, het centrale team en verschillende werkgroepen (*ongeveer 150 vrijwilligers*).

De 6 parochies binnen de pastorale eenheid zijn: Sint-Antonius-Abt te Heist | Heilige Familie Duinbergen | Heilige bloed van Maria en Margareta te Knokke | Heilig Hart van Jezus te Knokke | Sint-Niklaas te Westkapelle | Sint-Vincentius te Ramskapelle

Boven (van links naar rechts): *Sint-Antonius-Abt_Heist* | *Heilige Familiekerk_Duinbergen* | *Christus-Koningkapel_Duinbergen* | *Sint-Margaretakerk_Knokke*

Onder (van links naar rechts): *Heilig Hartkerk_Knokke* | *Sint-Niklaaskerk_Westkapelle* | *Sint-Vincentiuskerk_Ramskapelle*

Hoewel de oprichting van de pastorale eenheid een nauw samenwerkingsverband is tussen de parochies met als doel het bundelen van krachten en heel wat zaken gezamenlijk te verrichten betekent dit niet dat er geen afzonderlijke kerkfabrieken meer zijn. De pastorale eenheid richt zich in hoofdzaak op de inhoudelijke pastorale zorg terwijl de kerkfabrieken voor de nodige infrastructuur en middelen zorgen.

De kerkfabriek is vandaag belast met de zorg voor de materiële voorwaarden die de uitoefening van de eredienst mogelijk maken, het onderhoud van het eredienstgebouw en met het beheer van de goederen en de gelden die eigendom zijn van de kerkfabriek. Binnen Tiberias Knokke-Heist bleven tot op vandaag alle parochies en bijhorende kerkfabrieken met elk respectievelijk hun voorzitter, secretaris, penningmeester en leden van de kerkraad behouden:

Anno 2025

Sint-Antonius-Abt | Heist:

- Voorzitter: Monballyu Luc
- Secretaris: Lippens Gilbert
- Penningmeester: Vanparys Julien

Heilige Familie | Duinbergen:

- Voorzitter: Bondroit Luc
- Secretaris: Daeninck Christine
- Penningmeester: Coppens Philip

St.-Margareta | Knokke:

- Voorzitter: Bullynck Nick
- Secretaris: Joos Robert
- Penningmeester: Vermeulen Philip

Heilig Hart van Jezus | Knokke:

- Voorzitter: Vercaemer Maurice
- Secretaris: Van Belleghem Johan
- Penningmeester: De Bodt Nicole

St.-Niklaas | Westkapelle:

- Voorzitter: Bode Jan

- Secretaris: Rogghé Daniël
- Penningmeester: Trenson Marnix

Sint-Vincentius | Ramskapelle:

- Voorzitter: Vansteenkiste Jan
- Secretaris: Obreno Simonne
- Penningmeester: Proot Patrick

3.2. Exploitatietoelage en investeringslasten

Tussen de kerkfabrieken en het lokale bestuur bestaat een nauwe band. De gemeente keurt de budgetten van de kerkfabriek goed daar ze decretaal verplicht zijn om eventuele exploitatietekorten bij te passen. Bovendien dragen ze een deel van de investeringslast van eredienstgebouwen.

Om de dagelijkse werkingskosten van de kerkfabrieken te ondersteunen ontvangen ze jaarlijks een financiële bijdrage uitgekeerd door het gemeentebestuur. Deze exploitatietoelage dekt een deel van de uitgaven die nodig zijn voor de dagelijkse werking van de kerkfabriek. Dit kan variëren van personeelskosten, onderhoud van gebouwen, verwarming, elektriciteit tot schoonmaakkosten. In Vlaanderen bedroeg de gemiddelde toelage aan rooms-katholieke kerkfabrieken in 2021 ongeveer €23.600. Sommige kerkfabrieken in Vlaanderen hebben geen gemeentelijke exploitatietoelage nodig omdat ze zelfvoorzienend zijn (*pachtinkomsten landbouwgronden, buurinkomsten, ...*).

In het algemeen kan gesteld worden dat de exploitatietoelagen in Knokke-Heist beduidend hoger liggen dan gemiddeld op Vlaams niveau. Dit is deels te wijten aan nog lopende investeringslasten voor grote renovaties of andere kapitaalinvesteringen in de kerkgebouwen binnen de gemeente.

Hierbij geldt de Heilige Familie Duinbergen als absolute uitschieter met een gemiddelde jaarlijkse toelage van €158.579,82 over de laatste zes jaar en een effectieve toelage van €201.338,94 voor 2025.

Sint-Niklaas is dan weer een voorbeeld van een kerkfabriek die voor de periode 2024-2025 zelfvoorzienend is en geen exploitatietoelage hoeft te ontvangen. De heropbouw na de brand heeft er onder andere voor gezorgd dat de onderhouds- en exploitatiekosten beperkt blijven. Zo werd bijvoorbeeld de liturgische ruimte sterk verkleind, een hedendaagse stookinstallatie met vloerverwarming geplaatst en een uitstekend geïsoleerde dakkap voorzien. De Sint-Niklaaskerk is als enige kerk binnen de pastorale eenheid eigendom van de gemeente Knokke-Heist.

	H. Familie	Heilig Hart	St.-Margareta	Sint-Antonius	St.-Niklaas	St.-Vincentius	Totaal
2020	€ 170.679,79	€ 135.528,40	€ 60.271,51	€ 134.058,45	€ 21.383,25	€ 94.913,06	€ 616.834,46
2021	€ 170.679,79	€ 135.528,40	€ 60.271,51	€ 134.058,45	€ 21.383,25	€ 94.913,06	€ 616.834,46
2022	€ 101.809,07	€ 52.527,44	€ 65.930,63	€ 121.234,90	€ 18.661,08	€ 95.790,18	€ 455.953,30
2023	€ 114.088,12	€ 85.269,07	€ 92.558,34	€ 26.808,55	€ 17.778,20	€ 97.442,15	€ 433.944,43
2024	€ 192.541,90	€ 89.135,66	€ 45.380,50	€ 50.516,45	€ 0,00	€ 110.850,68	€ 488.425,19
2025	€ 201.338,94	€ 91.331,46	€ 60.319,48	€ 55.263,72	€ 0,00	€ 76.913,60	€ 485.167,20
2020-2025	€ 951.137,61	€ 589.320,43	€ 384.731,97	€ 521.940,52	€ 79.205,78	€ 570.822,73	€ 3.097.159,04

afb: overzicht exploitatietoelagen 2020-2025 in Knokke-Heist

3.3. Extern kerkelijk patrimonium

Bij het opstellen van een kerkenbeleidsplan lijkt het ons verstandig om rekening te houden met het religieus patrimonium van alle christelijke gemeenschappen binnen de gemeentegrenzen van Knokke-Heist, ook wanneer ze geen deel uitmaken van de pastorale eenheid. Ook zij hebben te kampen met een afnemend aantal actief gelovigen, vrijwilligers en hoge onderhoudskosten. Deze meer inclusieve benadering kan bijdragen aan het versterken van de relaties tussen de verschillende kerken en gemeenschappen binnen Knokke-Heist.

Specifiek in kader van het kerkenbeleidsplan kan dit principe bijdragen aan een gezamenlijke visie voor het behoud van bepaalde vieringen op grondgebied van de gemeente Knokke-Heist, het patrimonium, mogelijk medegebruik en/of eventuele neven- of herbestemmingen.

Met onderstaande christelijke gemeenschappen met kerkelijk patrimonium op het grondgebied van Knokke-Heist wordt anno 2025 reeds samengewerkt en rekening gehouden:

- Paters Dominicanen (Dominicanenkerk_Knokke)
- Anglicaanse kerk (St-George_Knokke)

In tegenstelling tot de Anglicaanse kerk waar een exploitatietoelage voor 2025 voorzien werd van €15.654 is de werking van de Dominicanenkerk volledig in privéhanden en niet gesubsidieerd door het gemeentebestuur.

Foto links: *Dominicanenkerk_Knokke* | Foto rechts: *St-George_Knokke*

3.4. Situering en positionering binnen het wijkenverhaal

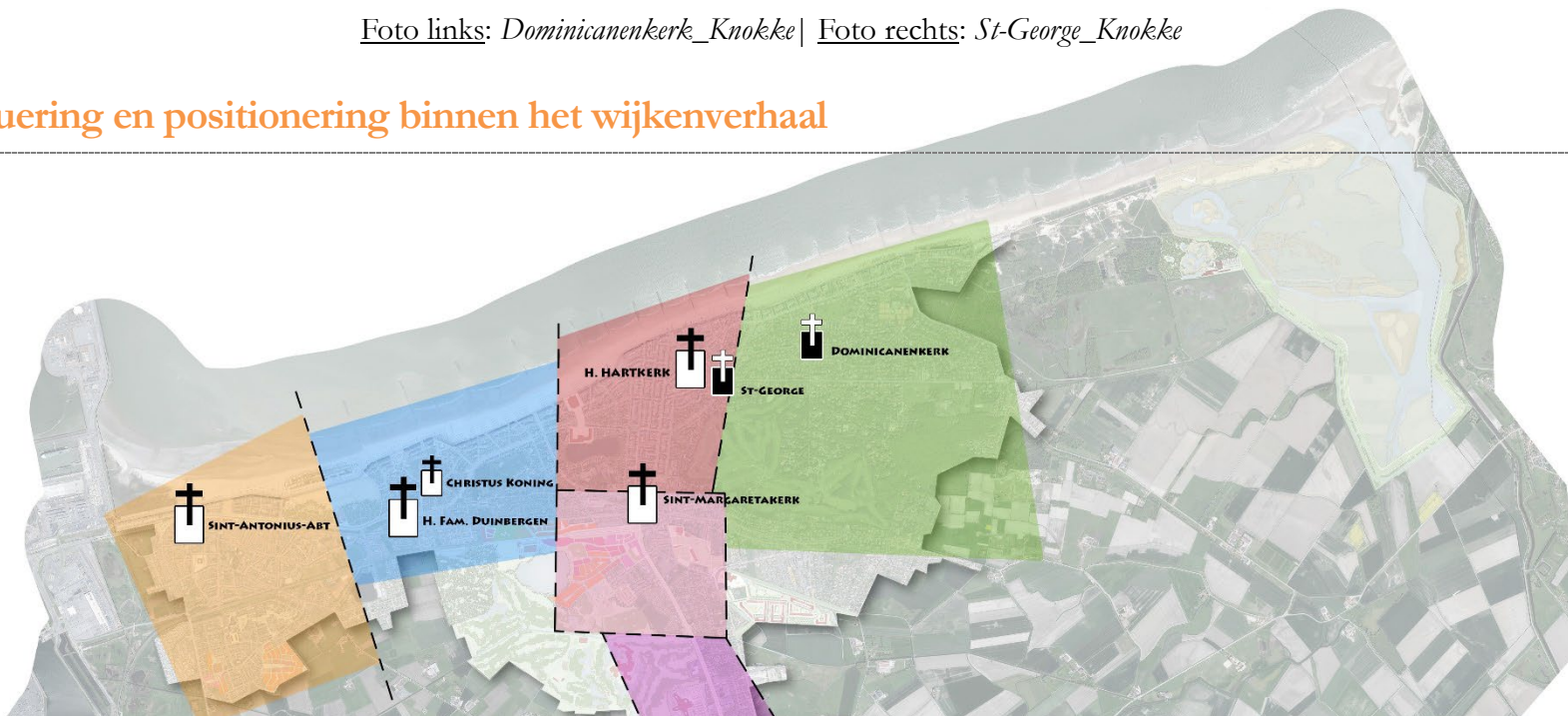

Fig.1: weergave situering en positionering binnen het wijkenverhaal Knokke-Heist

Omdat binnen het kerkenbeleidsplan het toekomstig gebruik een centrale rol speelt is het interessant om de positionering van de kerken reeds weer te geven in relatie tot het wijkenverhaal van de gemeente. Het werken met wijken is voor Knokke-Heist niet nieuw en vormt een onderdeel van haar ontstaansgeschiedenis. Dit wijkenverhaal kent niet alleen een stedenbouwkundig kader maar heeft ook een sociale dimensie en toeristische laag. Het ruimtelijk beleid dat hieraan gekoppeld wordt dient de eigenheid, leefkwaliteit, leesbaarheid en herkenbaarheid te ondersteunen, versterken en/of bij te sturen.

De locatie van de kerken op deze manier weergeven biedt naast een hedendaagse kijk op de parochies tevens een beter zicht op het breder maatschappelijk kader waarbinnen de kerkelijke gebouwen hun huidig gebruik kennen en hun toekomstgerichte rol van betekenis zullen moeten gaan opnemen.

- De **Sint-Antonius-Abtkerk** is onderdeel van Heist, dat omschreven wordt als een ruwe diamant. Het is één van de oudste deelgemeenten met een heel dynamisch verleden waarbij het oorspronkelijke vissersdorp transformeerde naar een populaire badplaats. Heist wordt gekenmerkt door -in tegenstelling tot andere wijken, een groter aandeel eigen inwoners en draagt zijn volkse karakter en rijk maritiem verleden hoog in het vaandel. De kerk speelt inzake instandhouding hiervan tevens een centrale rol. Een belangrijke sociale dimensie dat in kader van toekomstig gebruik dient meegenomen te worden. Met de uitbreidingen Heulebrug Fase I en II werd Heist nog meer de plaats bij uitstek voor families en jonge gezinnen met kinderen.

We tonen de originele afbeelding hier niet omwille van het copyright.

Wil je het volledige kerkenbeleidsplan met beeldmateriaal bekijken?
Vraag het dan op bij de gemeente.

We tonen de originele afbeelding hier niet omwille van het copyright.

Wil je het volledige kerkenbeleidsplan met beeldmateriaal bekijken?
Vraag het dan op bij de gemeente.

- De **Christuskoningkapel** en **Heilige Familiekerk** situeren zich te midden van de rustige wijk Duinbergen getypeerd door de 'laid back vibe', relax en ongedwongen vakantiesfeer vol waterrecreatie (*surf- en zeilclub Anemos, R.B.S.C. Duinbergen, Lakeside, ...*) en natuur (*Stubbenpark, park 58, ...*). De gemiddelde leeftijd van de tweede verblijvers in deze wijk ligt lager dan in de Knokse villawijk Het Zoute. Zoals de naam zelf aangeeft, zijn het de duintoppen en de kenmerkende witte villa's met rode daken die deze wijk een uitgesproken karakter geven. Duinbergen is omwille van zijn hoog aantal tweede verblijvers sterk seizoensafhankelijk en heeft een hoog toer.-recreatief potentieel.

We tonen de originele afbeelding hier niet omwille van het copyright.

Wil je het volledige kerkenbeleidsplan met beeldmateriaal bekijken?
Vraag het dan op bij de gemeente.

- De **Margaretakerk** te Knokke positioneert zich binnen de wijk Knokke Dorp dat omschreven wordt als artistiek lokaal en authentiek, met het lokale markt gebeuren, talrijke lokale handelaars en MAAK¹. Toch bevindt de kerk zich ruimtelijk ook op een belangrijk eind- en beginpunt waar héél wat belangrijke stromen (*Natiënlaan, station, tram en bus*) samen Knokke binnenkomen en belichaamt de plek tevens het startpunt van de Lippenslaan en overgang richting het bruisende handelsapparaat. In die zin heeft ze twee gezichten. Een niet te verwaarlozen gegeven in functie van toekomstige ontwikkelingen.

¹ MAAK is in Knokke-Heist dé vrijplaats voor iedereen die zich artistiek wil vormen

- De **Heilig Hartkerk** te Knokke is gelegen binnen de wijk Knokke Strand en zal zich moeten weten te positioneren binnen een ‘small town, big city’ gebeuren. De wijk staat gekend voor zijn bruisende dynamiek op het strand en vele bezoekers die genieten van de high-end voorzieningen, luxe winkels en kunstgalerijen. Het is het meest verstedelijkte deelgebied met toeristische zwaartepunten. De kerk functioneert als ruimtelijk rustpunt binnen de Gouden Handelsdriehoek die morfologisch in hoofdzaak gedomineerd wordt door appartementsgebouwen. St-George bevindt zich op de rand van deze wijk en wordt niet rechtstreeks geconfronteerd met het bruisend karakter.

We tonen de originele afbeelding hier niet omwille van het copyright.

Wil je het volledige kerkenbeleidsplan met beeldmateriaal bekijken?
Vraag het dan op bij de gemeente.

- De **Dominicanenkerk** te Knokke is gelegen binnen de exclusieve villawijk Het Zoute en wordt in het wijkenplan omschreven als ‘la campagne à la mer’. Het is bosrijke omgeving en is als geheel nog vrij intact gebleven zoals oorspronkelijk door Joseph Stübben ontworpen. De kenmerkende knotwilgen, kronkelende straatjes en villa’s met kenmerkende rode daken en witte gevels. Het is een wijk met een heel lage dichtheid en met in hoofdzaak ééngezinswoningen, veelal tweede verblijven.

We tonen de originele afbeelding hier niet omwille van het copyright.

Wil je het volledige kerkenbeleidsplan met beeldmateriaal bekijken?
Vraag het dan op bij de gemeente.

We tonen de originele afbeelding hier niet omwille van het copyright.

Wil je het volledige kerkenbeleidsplan met beeldmateriaal bekijken?
Vraag het dan op bij de gemeente.

- De **Sint-Niklaaskerk** bevindt zich in de dorpskern van Westkapelle. Een dorp volop in transformatie door de grote diversiteit aan randstedelijke functies (*AZ Zeno, Helihaven, brandweerkazerne en politiebuis*). Ook de kerk is na de heropbouw door de brand reeds vergaand getransformeerd en richt zich sinds 2019 reeds naar de toekomst. Binnen de dorpskern staan nog verschillende zaken te gebeuren (*dorpskernherwaardering, samenvoegen scholen, ontwikkeling betaalbaar wonen op de oude site van het rusthuis, ...*) die er samen zullen voor zorgen dat Westkapelle als gemeenschap zich vanuit diversie optiek zal kunnen versterken.

We tonen de originele afbeelding hier niet omwille van het copyright.

Wil je het volledige kerkenbeleidsplan met beeldmateriaal bekijken?
Vraag het dan op bij de gemeente.

- De **Sint-vincentiuskerk** in Ramskapelle is het centraal sleutelstuk binnen een polderdorp dat zijn karakter meesterlijk heeft weten te bewaren. De kerk ligt te midden van de vlakke polders, gekaderd door de coulissen van de Damse Vaart en de twee afwateringskanalen. De laatste

decennia ontstonden nieuwe ontwikkelingen (kernuitbreiding) die het Polderdorp de nodige massa gaven om toekomstgericht een warmere samenleving te vormen. Idealiter speelt het kerkgebouw daar in de toekomst een prominente rol in.

4. Screening per kerkgebouw

Om een duidelijk beeld te krijgen welke richting wordt uitgegaan met het religieus patrimonium van Knokke-Heist is een overzicht of vertrekpunt nodig. Onderstaande screening omvat per kerkgebouw een omschrijving van de huidige situatie waarbij onder meer de waarde en toestand van het goed worden omschreven, de omgeving waarin het zich bevindt, het actueel gebruik en functie ervan en -in geval van neven-, mede- of herbestemming- de betrokkenheid van andere actoren.

In de toekomst zullen nog een aantal zaken verder gescreend en mee opgenomen worden in de inventarisatie zoals aanwezige technieken (licht- en geluidsinstallaties, projectiesysteem, camerabewaking, ...), roerend erfgoed (beelden, schilderijen, ...) , ... om een zo volledig mogelijk beeld te kunnen vormen van het kerkelijk patrimonium binnen Knokke-Heist.

Op basis van deze screening wordt het huidig gebruik in hoofdstuk 5 zowel in tabelvorm gevat als ook grafisch weergegeven. Nadien wordt in hoofdstuk 6, in samenspraak met het centraal kerkbestuur, de pastoor en het Bisdom, alsook vanuit een breder maatschappelijk en ruimtelijk kader een toekomstig wensbeeld geprojecteerd dat richtinggevend is voor de verdere uitbouw van duurzame en gedragen projecten betreffend het behoud en transformatie van het religieus patrimonium in de gemeente Knokke-Heist.

4.1. Sint-Antonius-Abt | Heist

We tonen de originele afbeelding hier niet omwille van het copyright.

Wil je het volledige kerkenbeleidsplan met beeldmateriaal bekijken?
Vraag het dan op bij de gemeente.

We tonen de originele afbeelding hier niet omwille van het copyright.

Wil je het volledige kerkenbeleidsplan met beeldmateriaal bekijken?
Vraag het dan op bij de gemeente.

We tonen de originele afbeelding hier niet omwille van het copyright.

Wil je het volledige kerkenbeleidsplan met beeldmateriaal bekijken?
Vraag het dan op bij de gemeente.

4.1.1. Identificatie:

Naam: Sint-Antonius-Abt kerk

Geografische ligging:

- Sint-Jozefstraat 1, 8300 Knokke-Heist
- Provincie West-Vlaanderen
- Sie I – Afdeling KNOKKE-HEIST 5 AFD/HEIST 31008|0449A

Bisdom: Bisdom Brugge

Dekenaat of Regio: Decanaat Oostende-Blankenberge

Pastorale eenheid: Sint Tiberias Knokke-Heist, parochie Heist

Eigendom: Kerkfabriek Sint-Antonius-Abt te Heist-aan-Zee

Beschermingen: NEEN

Erfgoedobject: vastgesteld bouwkundig erfgoed ID: 156921 opnieuw vastgesteld sinds 14-05-2024

4.1.2. Situering in de ruimtelijke omgeving:

De Sint-Antonius-Abtkerk is gesitueerd in deelgemeente Heist en bevindt zich centraal gelegen op het kopse perceel begrenst door de Kerkstraat in het noorden, Herman Lybaertstraat in het oosten en de Sint-Jozefsstraat in het westen. Op het aangrenzend perceel ten zuiden bevindt zich de pastorie. Deze is doormiddels van een muur opgetrokken uit baksteenmetselwerk gescheiden van het perceel van de kerk.

Er is parkeergelegenheid voorzien op het perceel ter hoogte van de Kerkstraat-H.Lybaertstraat (eigendom gemeente Knokke-Heist) alsook een parkeerpocket in de Sint-Jozefstraat ter hoogte van de hoofdinkom op openbaar domein. De kerk is bovendien ook vlot bereikbaar met het openbaar vervoer. De tramhalte op de Elizabetlaan bevindt zich op slechts 150m en de bushalte in de Heistlaan op 200m.

We tonen de originele afbeelding hier niet omwille van het copyright.

Wil je het volledige kerkenbeleidsplan met beeldmateriaal bekijken?
Vraag het dan op bij de gemeente.

We tonen de originele afbeelding hier niet omwille van het copyright.

Wil je het volledige kerkenbeleidsplan met beeldmateriaal bekijken?
Vraag het dan op bij de gemeente.

We tonen de originele afbeelding hier niet omwille van het copyright.

Wil je het volledige kerkenbeleidsplan met beeldmateriaal bekijken?
Vraag het dan op bij de gemeente.

Afb links, midden: Situering meso/micro | Afb rechts: luchtbeeld

4.1.3. Beschrijving

4.1.3.1. Cultuurhistorische waarde²:

In 1863 werd besloten om de vroeggotische kerk in het zuiden van Heist (Koudekerke) te vervangen door een nieuwe, grotere kerk in de naar het noorden verschoven dorpskern. Er worden gronden aangekocht langs de huidige Sint-Jozefsstraat en in 1871-1875 wordt naar ontwerp van architect P. Buyck een driebeukige neogotische basale kruiskerk opgetrokken. Opgebouwd met rode bakstenen en witsteen van Creil, vertoont de kerk een harmonisch geheel. De toren met vier hoektorentjes en achtkantige spits wordt pas in 1886 toegevoegd. In 1990 stort de torenspits neer door storm waarna een restauratie volgde tot 1992.

² Bronvermelding: <https://www.sincfala.be/omd-2011-sint-antoniuserkerk>, <https://www.zwinstreek.eu/geschiedenis/heemkundige-kringen/zoeken-in-publicaties/1642-de-kerk-van-st-antoniuserkerk-te-heist-1875-1975-1975-03>

Het oorspronkelijke oksaal, gebouwd in 1875, werd op het einde van de Tweede Wereldoorlog beschadigd. Eind oktober 1944 kreeg de kerk verschillende voltreffers waarbij het orgel in de brokken deelde. In 1966-1967 werd het oksaal vernieuwd en vergroot naar de plannen van architect Daniel Bailly.

We tonen de originele afbeelding hier niet omwille van het copyright.

Wil je het volledige kerkenbeleidsplan met beeldmateriaal bekijken?
Vraag het dan op bij de gemeente.

In de Sint-Antonius-Abtkerk is de link met de visserij en de vissersgemeenschap van weleer nooit ver weg. Het roosvenster uit 1993 'Uitvaren ter vangst' aan de noordzijde brengt een eerbetoon aan de zeevisserij. Het wel en wee van de vissers wordt er in 25 m² gebrandschilderd glas uitgebeeld, bekroond door de geliefde 'Ster der Zee'. De zee geeft niet alleen, soms neemt ze ook en eist ze haar tol: schepen vergaan, vissers komen om. Velen vonden het zeemansgraf.

Linksbeneden dit roosvenster staan in het in-memoriampaneel 180 namen gebeiteld. De naamlijst werd door Jozef Couwijzer opgesteld en staat gebeiteld in 24 panelen in eikenhout. Troostend en bemoedigend prijkt het beeld van Maria 'Ster der Zee' op de vooruitstekende boeg van een visserssloep, de H1 met een verguld anker. Het is in hout gesneden en gepolychromeerd, met een roodkleurig kleed en blauwe halfopenhangende mantel. Op het hoofd draagt Maria een gouden kroon. Het Kind Jezus houdt een wereldbol met kruis in de hand. Dit beeld is een kopie van het beeld in de Visserskapel. Links van het hoofdaltaar staat een Mariabeeld, geschonken door de graaf en gravin van Vlaanderen ter gelegenheid van hun eerste bezoek aan de kerk van Heist op 18 mei 1884. In de andere gebrandschilderde glasramen refereert een aantal taferelen naar de visserij: vissers in de storm, het bedaren van deze storm door Christus en de wonderbare visvangst.

In de kerk bevindt zich eveneens een orgel³ gemaakt door Joseph Loncke. Het gerenoveerde orgel kreeg een eikenhouten orgelbuffet en vervangt een kleiner, afkomstig uit de oude kerk. Op zondag 2 april 1967 werd het plechtig ingewijd. Het oude orgel was in 1851 aangekocht en bezat registers uit de 18de eeuw. In 1912 werd dit instrument door Fred Loncke met verscheidene nieuwe spelen uitgebreid.

³ <https://www.orgelsite.nl/heist-aan-zee-sint-antonius-abtkerk/>

Het vernieuwde orgel kreeg een elektrisch systeem met sleepladen en volgende disposities: een voetwerk met acht, een hoofdwerk met negen en een zwelwerk met eveneens acht registers. Het orgel telde 1.160 pijpen en werd gebouwd door Jos Loncke en Zonen uit Diksmuide-Esen, onder het herderschap van Z.E.H. Ampe. In 1985 werd het orgel dankzij een anonieme weldoener nogmaals uitgebreid met een nieuw register: prestant bas 16 – twaalf baspijpen in eikenhout – fagot 16. Na de stormramp van 1990 kreeg het orgel noodgedwongen een grondige herstelbeurt.

We tonen de originele afbeelding hier niet omwille van het copyright.

Wil je het volledige kerkenbeleidsplan met beeldmateriaal bekijken? Vraag het dan op bij de gemeente.

4.1.3.2. Bouwfysische toestand:

De Sint-Antonius-Abtkerk wordt zeer goed onderhouden en opgevolgd. Uitgevoerde inspecties van Monumentenwacht die dateren van 2001 // 2009 // 2012 // 2018 // 20-09-2024 bevestigen dit. Sedert de vorige inspectie in 2018 werden de bakgoten, de ramen, de standpijpen en de diefijzers geschilderd.

In het laatste rapport daterend van 20 september 2024 worden –zonder in detail te treden- enkele dringende (éénmalige) werken geadviseerd en enkele acties die wekkerend van aard zijn die binnenkort dienen aangepakt worden.

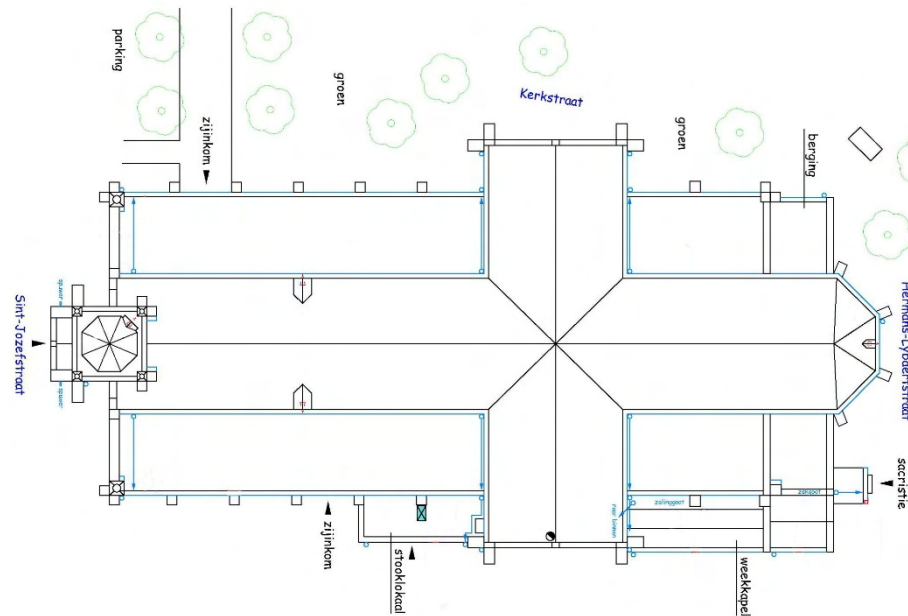
4.1.3.3. Architecturale mogelijkheden⁴:

De Sint-Antonius-Abtkerk te Heist is een vrij grote kerk met een footprint van ongeveer 1160m². Het driezijdig hoogkoor, met een diepte van 9 meter bij 8 meter breedte, is naar het oosten gericht, de toren met hoofdingang is naar het westen gericht. De middenbeuk met koor heeft binnen

⁴ Dakenplan o.b.v. inspectieverslag Monumentenwacht

de muren een lengte van 50m en is 9m breed. De beide zijbeuken zijn 41m lang en 4m breed. Het middenschip en zijbeuken zijn respectievelijk 14 en 7m hoog.

Omwille van zijn ruimtelijkheid beschikt het gebouw over héél wat mogelijkheden om in de toekomst naast zijn liturgische functie ander gebruik toe te laten of op te nemen wanneer dat gewenst zou zijn.

4.1.4. Actueel

De kerk is dagelijks Antonius-Abtkerk is de

op heden zijn liturgische functie. Er zijn dagelijkse misvieringen van maandag tot en met vrijdag telkens om 08u30 en één weekendmis op zondagochtend om 09u45. Verder wordt de kerk vaak nog gebruikt voor begrafenissen, huwelijksvieringen, het doopsel en communievieringen (in 2024: 16 begrafenissen, 14 doopsels, 24 eerste communicanten en 28 vormelingen). In de kerk vinden nog steeds religieuze tradities plaats

gebruik en functie:

geopend van 8u tot 17u. De Sint-parochiekerk van Heist en behoudt tot

zoals het parochiefeest Sint-Antonius-Abt (januari), Ster der Zee (15 augustus), de jaarlijkse vissersmis (carnaval), herdenking 11 november en de muzikale zomervieringen in juli en augustus, alsook jaarlijkse vieringen door verschillende verenigingen (harmonie, chiro, Femma, Rerum Novarum).

In het kerkenplan van 2013 werd aangegeven dat er ook reeds concerten (culturele activiteiten) werden georganiseerd waardoor er sprake is van **valorisatie**.

(zie overzicht en vergelijking huidig gebruik hoofdstuk 5)

4.1.5. Toekomstig gebruik en functie van het goed

(zie duiding hoofdstuk 6.2.1)

4.2. Heilige Familiekerk | Duinbergen

We tonen de originele afbeelding hier niet omwille van het copyright.

Wil je het volledige kerkenbeleidsplan met beeldmateriaal bekijken?
Vraag het dan op bij de gemeente.

We tonen de originele afbeelding hier niet omwille van het copyright.

Wil je het volledige kerkenbeleidsplan met beeldmateriaal bekijken?
Vraag het dan op bij de gemeente.

4.2.1. Identificatie: Naam: Heilige Familiekerk

Geografische ligging:

- Elizabetlaan 300, 8300 Knokke-Heist, deelgemeente Heist
- Provincie West-Vlaanderen
- Sie C – Afdeling KNOKKE-HEIST 7 AFD/HEIST 31337 | C 0541

Bisdom: Bisdom Brugge**Dekanaat of Regio:** Decanaat Oostende-Blankenberge**Pastorale eenheid:** Sint Tiberias Knokke-Heist, parochie Duinbergen**Eigendom:** Kerkfabriek Heilige Familie te Duinbergen**Beschermingen:** NEEN**Erfgoedobject:** vastgesteld bouwkundig erfgoed ID: 58402 opnieuw vastgesteld sinds 14-05-2024**4.2.2. Situering in de ruimtelijke omgeving:**

De Heilige Familiekerk te Duinbergen ligt centraal langs de Elizabetlaan, ingebed tussen deelgemeente Heist en Knokke. De hoofdingang van de kerk is gelegen ter hoogte van de Elizabetlaan, maar is evenzeer bereikbaar vanuit de Knokkestraat en de hierop uitgevende parking. De kerk vormt samen met het naastgelegen Parochiaal Centrum De Schakel een publiek ensemble dat ten oosten wordt afgebakend door het Heliospad en in het westen door bebouwde percelen met beide een adres gericht op de Elizabetlaan (*ook de meest zuidelijk gelegen woning*).

Naast de aanwezigheid van een grote parkeerplaats is de kerk ook vlot bereikbaar met het openbaar vervoer. De tramhalte op de Elizabetlaan bevindt zich op minder dan 100m en de bushalte in de Knokkestraat op 180m. Met slechts 300m is eveneens het Station van Duinbergen niet veraf.

We tonen de originele afbeelding
hier niet omwille van het copyright.

Wil je het volledige kerkenbeleidsplan
met beeldmateriaal bekijken?
Vraag het dan op bij de gemeente.

We tonen de originele afbeelding
hier niet omwille van het copyright.

Wil je het volledige kerkenbeleidsplan
met beeldmateriaal bekijken?
Vraag het dan op bij de gemeente.

We tonen de originele afbeelding
hier niet omwille van het copyright.

Wil je het volledige kerkenbeleidsplan
met beeldmateriaal bekijken?
Vraag het dan op bij de gemeente.

Afb links, midden: Situering meso/micro | Afb rechts: luchtbeeld

4.2.3. Beschrijving

4.2.3.1. Cultuurhistorische waarde⁵:

Bisschop Henricus Lamiroy richtte op 28 januari 1937 een verzoekschrift aan het ministerie van justitie met de vraag tot oprichting van een hulpparochie, onder de aanroeping van de Heilige Familie van Nazareth. Die parochie zou bestaan uit een deel van de gemeenschap Heist, afhankelijk van de parochie Heilige Antonius, en een deel van de gemeente Knokke, afhankelijk van de parochie Heilige Margareta. Op 20 mei 1937 stuurde Joseph Corty, rector van de kapel, een brief aan de parochianen en kennissen om te melden dat de bisschop hem gelast had een kerk te bouwen ter ere van de H. Familie voor de nieuwe parochie van Duinbergen.

⁵ https://www.tiberias.be/info/kerken/heilige-familie-duinbergen/geschiedenis_h_familie_duinbergen/

Kerk gewijd aan de "Heilige Familie", gebouwd in 1939 naar ontwerp van architecten J. en L. Viérin en Jules Gunst (Oostende); uitvoering door aannemer J. Lannoo (Marke). Eerste steenlegging op 18 december 1938. Plechtige inwijding op 11 september 1939. Vanaf oktober 1944, werd de parochie gedurig gebombardeerd. Op Allerheiligen kreeg de kerk twee voltreffers; één op het dak en één in de kleine sacristie.

De Heilige Familiekerk is een uit bakstenen vervaardigde kerk met art-decovormgeving; opgetrokken in verzorgd metselwerk, zoals te zien aan de versiering van de toren en het grote roosvenster en wordt gekenmerkt door zijn sober interieur.

4.2.3.2. Bouwfysische toestand:

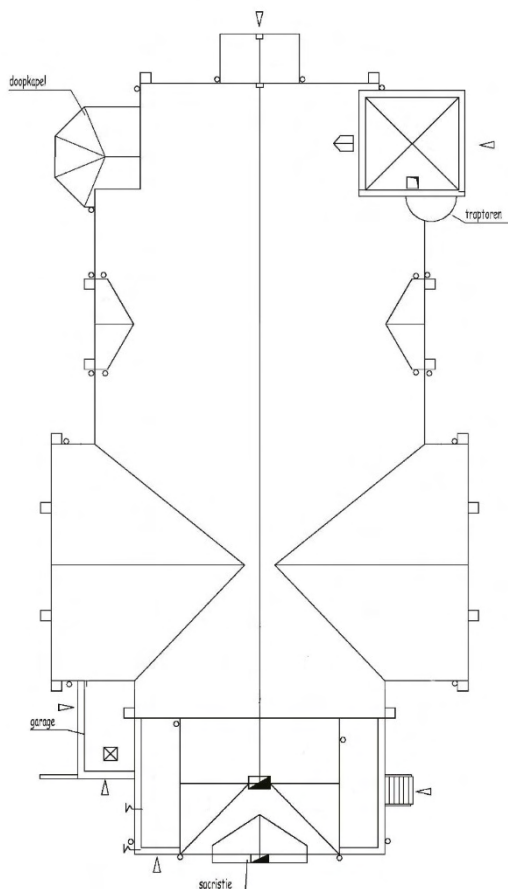
De Heilige Familiekerk werd goed inspecties van Monumentenwacht die 2011 // 2013 // 2015 (enkel toren) // in 2016 werden echter geen controles van december 2024. Monumentenwacht nieuwe inspectie uit.

De inspectie is in kader van de opmaak meerjarenbegroting uitgevoerd. De kerk de vorige inspectie zijn meerdere werken

4.2.3.3. Architecturale

De Heilige Familiekerk te Duinbergen is ongeveer 1200m². De toren met centrale beuk met koor heeft binnen de transept meet 29m van oost naar west. Er

Omwille van de goede bereikbaarheid en deze locatie zich voor verder onderzoek

opgevolgd tussen 2002 en 2016. Uitgevoerde daten van 2002 // 2004 // 2006 // 2008 // 2016 bevestigen dit. Sedert de vorige inspectie meer aangevraagd bij behoudens de aanvraag voerde hierop in februari (21-02-2025) een

van het kerkenbeleidsplan en de wordt goed opgevolgd en onderhouden. Sinds uitgevoerd.

mogelijkheden⁶:

een vrij grote kerk met een footprint van hoofdingang is naar het noorden gericht. De muren een lengte van 40m en is 15m breed. Het zijn geen hoogtes bekend op vandaag.

vrij grote parkeercapaciteit op het terrein leent om breed na te denken over toekomstig gebruik

⁶ Dakenplan o.b.v. inspectieverslag Monumentenwacht

van de kerk/locatie. Het ensemble gevormd door de kerk, parkeerplaats en naastgelegen parochiecentrum biedt heel wat potentieel.

4.2.4. Actueel gebruik en functie:

De Heilige Familiekerk te Duinbergen heeft door de jaren heen haar liturgische functie nagenoeg volledig verloren. De afgelopen 15 jaar werd het gebruik van de kerk stelselmatig afgebouwd waarbij nog uitsluitend weekendvieringen plaatsvinden tussen Palmzondag en Allerheiligen. Anno 2025 wordt gesteld dat met uitzondering van deze weekendmis op zaterdag en bijgewoond door een 50-tal gelovigen alle vieringen in Duinbergen doorgaan in de Christus-Koningkapel. Er zijn momenteel 4 schoolvieringen per jaar voor de plaatselijke basisschool. De in onderzoek zijnde centralisatieoefening van het katholiek basisonderwijs zal er op afzienbare tijd bovendien voor zorgen dat het gebruik i.f.v. schoolvieringen op deze locatie eindig is.

Om vandalisme te voorkomen is de kerk niet toegankelijk voor het publiek buiten de momenten van de dienst (+- 29 keer/jaar).

In het kerkenplan van 2013 werd aangegeven dat er sporadisch reeds concerten (culturele activiteiten) werden georganiseerd.

(zie overzicht en vergelijking huidig gebruik hoofdstuk 5)

4.2.5. Toekomstig gebruik en functie van het goed

(zie duiding hoofdstuk 6.2.2)

4.3. Christus-Koningkapel | Duinbergen

We tonen de originele afbeelding hier niet omwille van het copyright.

Wil je het volledige kerkenbeleidsplan met beeldmateriaal bekijken?
Vraag het dan op bij de gemeente.

We tonen de originele afbeelding hier niet omwille van het copyright.

Wil je het volledige kerkenbeleidsplan met beeldmateriaal bekijken?
Vraag het dan op bij de gemeente.

We tonen de originele afbeelding hier niet omwille van het copyright.

Wil je het volledige kerkenbeleidsplan met beeldmateriaal bekijken?
Vraag het dan op bij de gemeente.

We tonen de originele afbeelding hier niet omwille van het copyright.

Wil je het volledige kerkenbeleidsplan met beeldmateriaal bekijken?
Vraag het dan op bij de gemeente.

4.3.1. Identificatie:

Naam: Christus-Koningkapel

Geografische ligging:

- Duinendreef 29, 8300 Knokke-Heist, deelgemeente Westkapelle
- Provincie West-Vlaanderen
- Sie F – Afdeling KNOKKE-HEIST 7 AFD/HEIST 3133 F 0236

Bisdom: Bisdom Brugge

Dekanaat of Regio: Decanaat Oostende-Blankenberge

Pastorale eenheid: Sint Tiberias Knokke-Heist, parochie Duinbergen

Eigendom: Kerkfabriek Heilige Familie te Duinbergen

Beschermingen: JA, aangeduid als **beschermd monument** sinds 02-10-2003

Erfgoedobject: vastgesteld bouwkundig erfgoed ID: 58449 opnieuw vastgesteld sinds 14-05-2024

4.3.2. Situering in de ruimtelijke omgeving:

De Christus-Koningkapel te Duinbergen ligt centraal in Duinbergen tussen het Directeur Generaal Willemspark en Park 58. De kapel is een zichtbepalend hoekgedeelte van de huizengroep daar het volledig in het bouwblok werd ingebouwd. Zo lopen bijvoorbeeld de steunberen door in de aanpalende huizen. Een overgroot deel van de woningen die onderdeel vormen van het bouwblok zijn eveneens beschermd als monument.

De kapel heeft twee ingangen. De eerste en oorspronkelijke ingang richt zich naar het knooppunt tussen de Duinendreef en de Duinbergenlaan terwijl de ingang ter hoogte van de later toegevoegde beuk uitgaat op de Duinendreef. Het pand links van de kapel -dat ondertussen in particulier bezit is- is de oorspronkelijke pastorie. Het pand aan de rechterzijde van de kapel is de huidige pastorie en is net zoals de kapel in eigendom van de Kerkfabriek.

De kapel is op amper 250m gelegen van de grote parochiekerk en is bijgevolg vlot bereikbaar met de kusttram (+190m). Bushalte en station liggen op respectievelijk 340 en 500m van de kapel verwijderd en zijn bijgevolg minder interessant.

We tonen de originele afbeelding hier niet omwille van het copyright.

Wil je het volledige kerkenbeleidsplan met beeldmateriaal bekijken?
Vraag het dan op bij de gemeente.

We tonen de originele afbeelding hier niet omwille van het copyright.

Wil je het volledige kerkenbeleidsplan met beeldmateriaal bekijken?
Vraag het dan op bij de gemeente.

We tonen de originele afbeelding hier niet omwille van het copyright.

Wil je het volledige kerkenbeleidsplan met beeldmateriaal bekijken?
Vraag het dan op bij de gemeente.

Afb links, midden: Situering meso/micro | Afb rechts: luchtbeeld

4.3.3. Beschrijving

4.3.3.1. Cultuurhistorische waarde⁷:

Gaaf bewaarde neogotische kapel, met een neoromaans interieur. Gebouwd in twee fases naar ontwerp van architect Jozef Viérin (Brugge) in opdracht van de S.A. de Duinbergen: in 1905 kapel met pastorie in de Duinbergenlaan, in 1929 belangrijke uitbreiding met winterkapel en pastorie in de Duinendreef. De eerste kerkelijke ceremonieën worden door de paters Kapucijnen uit Brugge en de paters van de Benedictijnerabdij van Loppem geleid. In 1938, na de wijding van de nieuwe kerk van de Heilige Familie langs de Elisabethlaan, wordt de Christus-Koningkapel gesloten en enkel in de seizoensmaanden gebruikt.

Een kapel of kerk was reeds in het verkavelingsplan van J. Stübben voorzien, maar werd niet meteen uitgevoerd. In 1905 telt Duinbergen drie hotels en meer dan vijftig villa's, verspreid over het duinengebied. Er zijn circa drieduizend toeristen, wat de verkavelaar doet uitkijken naar de

⁷ <https://inventaris.onroenderfgoed.be/erfgoedobjecten/58449>

realisatie van een bidplaats voor de gelovige vakantiegangers. Donat Van Caillie, de promotor van de verkaveling, licht de kerkelijke overheid in dat hij een kapel wil oprichten in Duinbergen.

Er wordt beroep gedaan op de Brugse architect Jozef Viérin die in 1905 een éénbeukige neogotische kapel ontwerpt. Tegelijkertijd en binnen hetzelfde ontwerp wordt ook de pastorie in de Duinbergenlaan getekend (zie Duinbergenlaan nummer 80). Aannemer Edmond Davelooze uit Heist voert de werken uit in 1905. De bakstenen kapel bestaat op dat moment uit een inkomportaal onder afgewolfd zadeldak, een éénbeukig schip onder zadeldak dat overloopt in de haaks ernaast gebouwde pastorie. Op de kruising tussen de twee gebouwen is de bedaking bekroond met een spits pinakeltorentje. Een klokkentorentje staat op de westhoek van de voorpuntgevel van het schip.

In 1929 wordt door architect Jozef Viérin een belangrijke uitbreiding gedaan van de kapel, met een bijhorende, nieuwe pastorie. De bouwaanvraag voor deze uitbreiding dateert van 1922. Het schip van de kapel wordt met twee traveeën verlengd naar het oosten toe; dit gedeelte van het schip is smaller en lager. Voor deze verlenging verdwijnt de oorspronkelijke apsis van het koor. Het nieuwe koor is een achthoekige ruimte met koepelgewelf; een korfboog vormt de overgang tussen schip en koor. Haaks op het oorspronkelijke schip, en uitkomend op het koor, wordt een tweede beuk gebouwd van vijf traveeën. De vlakke puntgevel van dit gedeelte komt uit in de Duinendreef, waar eveneens een dubbele inkomdeur is, en verbonden is met de gevel van de nieuwe pastorie (zie Duinendreef nummer 31). Tussen de twee beuken in wordt een meerzijdige kapel gebouwd, die met gedrukte spitsbogige scheibogen is verbonden met beide beuken.

Waar koor en beide beuken samenkomen, worden de scheibogen door een ronde zuil opgevangen. Vanuit het koor bereikt men een bergruimte en sacristie. Aan de zuidelijke zijgevel van de hoofdbeuk is vermoedelijk midden 20ste eeuw een kleine uitbouw opgetrokken onder zadeldak, waarin een bibliotheekje werd ondergebracht.

De kapel is opgetrokken uit rode baksteen met gebruik van arduin voor plint, accentuering, vensterdorpels en bibliotheekuitbouw; rode tegels voor de bedaking. Beide puntgevels zijn doorbroken door drie rondbogige lancetvensters en geflankeerd door steunberen. De zijgevels zijn grotendeels opgenomen in het bouwblok; de vensters zijn rondbogig met neogotische indeling.

Beide beuken van de kapel hebben een spitstongewelf; beuk van 1905 van hout, van 1929 gepleisterd met houten ribben. Koepelgewelf van koor eveneens gepleisterd met centrale beschildering, winterkapel met houten plafond. Na de beschadigingen van de Tweede Wereldoorlog wordt de indeling en afwerking aangepast naar de huidige situatie. De overgang tussen het oorspronkelijke schip en het verlengde daarvan van 1929 wordt afgescheiden door houten panelen met een rechthoekige doorgang. De scheibogen tussen de beide beuken en de tussenliggende kapel worden dichtgemaakt, waardoor de afgesloten ruimte als winterkapel kan gebruikt worden. Eenvoudige tegels als bevloering, deels figuratieve glasramen

We tonen de originele afbeelding hier niet omwille van het copyright.

Wil je het volledige kerkenbeleidsplan met beeldmateriaal bekijken?
Vraag het dan op bij de gemeente.

in de muuropeningen. Polychromie aangebracht op de wanden van de gedeeltes van 1929, lambrisering in hoofdbeuk dateert van herstelling na Tweede Wereldoorlog; doksaal bij hoofdingang zonder orgel.

4.3.3.2. Bouwfysische toestand:

Na de gedeeltelijke vernieuwing van het dak in 1990-1991, werd de kapel tijdens de winter 1997-'98 grondig gerestaureerd en gerenoveerd. Het priesterkoor werd een ruim, achthoekig halfrond. Ruimte én nabijheid gaan hier harmonieus samen. Het altaar, eveneens achthoekig, werd vervaardigd uit de vroegere eiken predikstoel. De lezenaar uit de eiken communiebank.

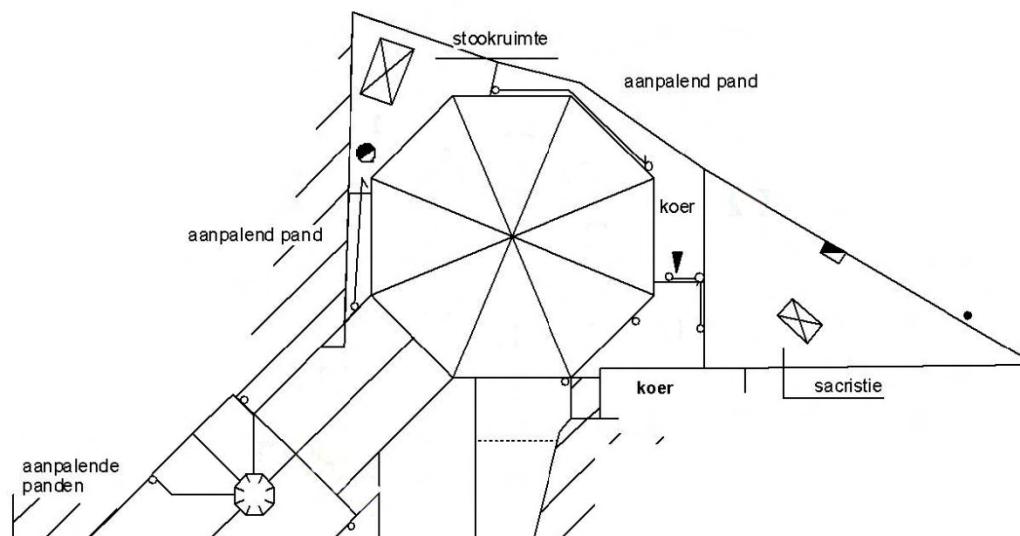
De Christus-Koningkapel werd verder goed opgevolgd tussen 2001 en 2013. Uitgevoerde inspecties van Monumentenwacht die dateren van 2001 // 2004 // 2006 // 2008 // 2011 // 2013 bevestigen dit. Sedert de vorige inspectie in 2013 werden echter geen controles meer aangevraagd behoudens de aanvraag van december 2024. Monumentenwacht voerde hierop begin maart (07-03-2025) een nieuwe inspectie uit.

Sinds de vorige inspectie is het voegwerk gerestaureerd en zijn de boordplanken van de bakgoten, het houten lijsten en het buitenschrijnwerk geschilderd. De vroegere houten afsluiting links en rechts van de hoofdinkom is gereconstrueerd. De kapel wordt zeer goed onderhouden en opgevolgd.

4.3.3.3. Architecturale mogelijkheden⁸:

De Christus-Koningkapel te Duinbergen heeft een beperkte footprint van ongeveer 490m². De centrale beuk met koor heeft binnen de muren een maximale lengte van 30m en is 7m breed. Er zijn geen hoogtes gekend op vandaag.

De architecturale mogelijkheden zijn beperkt omwille van zijn zeer specifieke verschijningsvorm en mate waarin de kapel vervlochten is met het gehele bouwblok. De kapel is bovendien beschermd als monument.

⁸ Dakenplan o.b.v. inspectieversla

4.3.4. Actueel gebruik en functie:

De kapel is elke dag geopend vanaf 9u (na viering van 8u30) tot 18u in de winter en tot 19u in de zomer en wordt intensief bezocht en gebruikt. De Christus-Koningkapel heeft de liturgische functie van de Heilige Familiekerk in de praktijk zo goed als overgenomen en heeft een capaciteit van 170 stoelen. De ochtend-misvieringen (van dinsdag t.e.m. vrijdag) om 08u30 worden steeds in de kapel gecelebreerd, de weekendmis op zaterdag om 16u30 wordt vanaf Allerzielen tot Palmzondag (wintermaanden) in de kapel gevierd.

In deze kapel worden ook de meeste diensten opgedragen voor een huwelijk of een uitvaart. Ook doopvieringen vinden hier heel vaak plaats. Een niet te verwaarlozen element is het feit dat de kapel dagelijks wordt bezocht en zeer op prijs gesteld wordt als stilteplek en meditatieve ruimte. In 2023 vonden er 21 doopsels plaats, 9 huwelijken en 40 uitvaarten.

In het kerkenplan van 2013 werd aangegeven dat er ook reeds concerten (culturele activiteiten) worden georganiseerd waardoor er in zekere zin reeds sprake is van valorisatie. Dit wordt anno 2024-2025 bevestigd met de avondconcertenreeks 'Catalpa Productions' die 9x doorgaat elke 2de vrijdag van de maand tussen september '24 en mei '25. Deze avondconcerten zijn een spin-off van de reeds erg gesmaakte Antwerpse middagconcerten.

(zie overzicht en vergelijking huidig gebruik hoofdstuk 5)

4.3.5. Toekomstig gebruik en functie van het goed

(zie globale ambitie en duiding hoofdstuk 6.2.3)

4.4. Sint-Margaretakerk | Knokke

We tonen de originele afbeelding hier niet omwille van het copyright.

Wil je het volledige kerkenbeleidsplan met beeldmateriaal bekijken?
Vraag het dan op bij de gemeente.

We tonen de originele afbeelding hier niet omwille van het copyright.

Wil je het volledige kerkenbeleidsplan met beeldmateriaal bekijken?
Vraag het dan op bij de gemeente.

We tonen de originele afbeelding hier niet omwille van het copyright.

Wil je het volledige kerkenbeleidsplan met beeldmateriaal bekijken?
Vraag het dan op bij de gemeente.

4.4.1. Identificatie:

Naam: Sint-Margaretakerk

Geografische ligging:

- Maurice Lippensplein 1, 8300 Knokke-Heist
- Provincie West-Vlaanderen
- Sie C – Afdeling KNOKKE-HEIST 1 AFD/D KNOKKE 31013 C 0564B

Bisdom: Bisdom Brugge

Dekenaat of Regio: Decanaat Oostende-Blankenberge

Pastorale eenheid: Sint Tiberias Knokke-Heist, parochie Knokke

Eigendom: Kerkfabriek Onbevlekt Hart van Maria en Sint-Margareta te Knokke

Beschermingen: JA, Oude kerktoren ID 12318 **beschermd monument** sinds 25-03-1938 |

Orgel ID 12479 **beschermd monument** sinds 29-11-2000 |

Erfgoedobject: Sint-Margaretakerk vastgesteld bouwkundig erfgoed ID: 157060 opnieuw vastgesteld sinds 14-05-2024

4.4.2. Situering in de ruimtelijke omgeving:

De Margaretakerk te Knokke is centraal gelegen in het kleinstedelijk gebied van Knokke-Heist. Centraal in de historische kern van Knokke op het knooppunt waar de Natiënlaan (N49), komende uit de richting van het binnenland, uitkomt op het Maurice Lippensplein. De kerk vormt de visuele kop en begin van de Lippenslaan. Zowel komende uit de richting van het hinterland als bij het toekomen met de trein fungeert de kerktoren als landmark en visueel herkenningspunt voor reizigers en eigen inwoners.

Het Maurice Lippensplein verdeelt de inkomende verkeerstromen richting de Lippenslaan, Paul Parmentierlaan en Knokkestraat. En leidt het uitgaand verkeer vanuit de Lippenslaan, Koningslaan en Knokkestraat terug richting de Natiënlaan. Het openbaar domein links van de kerk sluit aan bij de kluifrotonde en vormt een visueel geheel. Los van het groene karakter is het wel een sterk op verkeer gericht openbaar domein en is het verblijfskarakter ervan beperkt. Ten noorden van de kerk ligt een kleine openbare parkeerplaats eigendom van de gemeente Knokke-Heist.

Gelegen aan een knooppunt van openbaar vervoer is de Margaretakerk uitermate goed bereikbaar. Zo vinden we er bus, tram en trein binnen een straal van 200m.

Afb links, midden: Situering meso/micro | Afb rechts: luchtbeeld

4.4.3. Beschrijving

4.4.3.1. Cultuurhistorische waarde⁹:

In 1455 werd al melding gemaakt van de kerk die onder de aanroeping stond van de H. Margareta. Tijdens de Geuzentijd (1569-1584) onderging het kerkje van Knokke ook het lot van de meeste omliggende kerken: vernieling en brandstichting. In 1632 werd een aanbesteding uitgeschreven voor het herstel van de nieuwe toren. Het torentje vertoont overigens een sterke gelijkenis met dat van de oude kerk van Heist (afgebroken in 1884), eertijds de parochie Koudekerke. In 1936 werd het geklasseerd. Na de Tweede Wereldoorlog bleek het oude kerkje nogal geleden te hebben onder de ontploffingen in de omgeving. De gewelven dienden gestut te worden. Bovendien was de parochie uitgegroeid tot 8000 "zielen", de toeristen niet meegerekend.

De bouw van een nieuwe, grotere kerk drong zich op. Tussen de opdracht hiertoe van Bisschop Lamiroy in 1946 en de uiteindelijke aanstelling van de Antwerpse architect van Nederlands-Limburgse afkomst Jos Ritzen (1896-1961) verliepen 6 jaren van afgewezen bouwplannen. Aannemer Cottyn uit Heule kreeg de bouwopdracht toegewezen in 1954. Vanaf de eerstesteenlegging midden 1955 tot eind 1956 schoot het werk heel goed

⁹ Open Monumentendag 2013 - Sint-Margaretakerk

op. Maar ziekte van de aannemer, vereffening van de bouwfirmen en interne meningsverschillen veroorzaakten toen een oponthoud van anderhalf jaar! Pas op 28 september 1959 kon de nieuwe kerk worden ingewijd.

In 1957-1958 werd de oude Sint-Margaretakerk gesloopt. Op het torentje na verdween het stemmige kerkje uit het dorpsbeeld van Knokke.

De Sint-Margaretakerk is een vrije kopie van de basiliek van Sint-Paulus-buiten-de-Muren te Rome. Het opzet is verbazend logisch: een ruim voorplein met links een gesloten gaanderij, aangesloten op de voorgalerij van de kerk, en de devotiekapel ("Fatimakapel") verbindend met de toren. Rechts weer een gaanderij, die uitkomt op de catechismuszaal. De middenbeuk meet 40 bij 15 m, en 17 m hoog, tussen 2 rijen zuilen van 6,5 m hoog en 1,20 m diameter. In deze muren, met even geprofileerde witte stenen omlijsting, rechthoekige bronzen ramen. Wat een licht! Het koor is afgescheiden met een massief-zware triomfboog. De nieuwe toren is 56 m hoog, een lantaarnvormige constructie bovenop een 40 m hoge vierkante basis.

Bij de bouw werd naast baksteen en beton ook heel wat hout als bouw materiaal aangewend. In Romeinse basilieken (boven de Alpen vinden we hiervan ook een voorbeeld in Trier) zit het dakgebinte meestal verscholen achter een cassetteplafond. Dat is hier ook het geval. Het plafond is in rijk-gouden hout, dat als het ware zweeft. Het verheft zich 17 m boven de begane grond.

De kerk bevat, naast 3 doeken van Erasmus Quellinus (17de eeuw), een schilderij op hout van Otto Venius, leermeester van Rubens (16de - 17de eeuw). In de linkerzijbeuk wordt de aandacht direct getrokken op het O.-L.-Vrouwaltaar. De schilderijen van de hand van de Brugse schilder K. Beyaert (1904) zijn gevat in mooie neogotische panelen. Veel ouder is de predikstoel. Dit mooie staaltje van houtsnijkunst dateert uit 1764. Het is een vierzijdige kuip, gescheiden door hangende trossen fruit, die steunt op een grillig, met bladeren opgesmukte stam met trap.

Op de panelen zijn de medaillons van Christus en de patroonheiligen van de parochie aangebracht. Merkwaardig is ook de biechtstoel, die recentelijk teruggekeerd is uit het kerkje van Hoeke. Die zou dateren uit 1643. De vier evangelisten zijn in de gebruikelijke symboliek uitgebeeld. Bijzonder is in elk geval dat hun namen in het Engels staan gebeiteld. Een nog niet opgeloste vraag. In de rechterzijbeuk werd het hoofdaltaar uit het oude kerkje (1895) van de verkoop gered. De Gentse schilder Dhondt schilderde meer dan 100 jaar geleden het legendarische leven van de H. Margareta in een stijl die refereert naar Jan van Eyck. Heel mooi zijn de deurtjes van het tabernakel in het hout uitgesneden en gekleurd. Het lam en de pelikaan verwijzen naar de eucharistie. Het Sint-Jozefsretabel is neogotisch. De schilderijen zijn gevat in mooie eikenhouten panelen. Men treft er eveneens aan in de kleine devotiekapel van het Kindje Jezus van Praag.

De patroonheilige Sint-Margareta is afgebeeld in een mooi houten gepolychromeerd beeld. Ze staat daar met een kruis, waarmee ze de draak in bedwang houdt, de palm en de kroon, die verwijzen naar haar maagdelijkheid en haar martelaarschap.

Het geklasseerde Helewout-orgel bevindt zich op het nieuw klein doksaal in de rechterkruisbeuk. Nicolaas Helewout, orgelmaker en organist van de (nu verdwenen) Sint-Donaaskathedraal in Brugge bouwde het orgel in 1631 voor de Sint-Jacobskerk in Brugge.

Na de bouw van de nieuwe kerk werd alleen het instrument zelf, zonder de kast, er opgesteld. Men vond dat de barokke orgelkast niet paste in de stijl van de nieuwe basiliekkerk. Dit nochtans zeer waardevolle 17de-eeuwse orgelmeubel, terecht beschouwd als een belangrijk onderdeel van ons kunstpatrimonium, verdween in 1965 in onduidelijke omstandigheden naar Duitsland en dook in 1971 uiteindelijk op in de Sankt-Peterkirche in Keulen. Bij grondige restauratie van die kerk in de jaren 1990 bleek de kast ook daar niet meer in het moderne interieur te passen. Het intussen opgerichte Orgelcomité slaagde er met behulp van sponsoring en inspanningen van heel wat kleine en grotere schenkers in, om in 1997 de orgelkast opnieuw in de Sint-Margaretakerk te krijgen en met het oorspronkelijke instrument samen te voegen. De kast vormt een fraai vijfdeelig stuk houtsnijwerk vol symboliek, met half rond hoger uitspringend middengedeelte. De zijkanten zijn begrensd door gegroefde ionische pilasters. Het geheel werd, volkomen terecht, op 29 november 2000 als monument geklasseerd, gezien het hoge kwalitatieve gehalte van de 17de-eeuwse Vlaamse orgelbouwproductie, en het feit dat van Nicolaas Helewout nagenoeg niets anders bewaard is.

Er wordt verder gekeken om het Helewout-orgel te restaureren en bespeelbaar te maken. Dat zou dan resulteren in het enige bruikbare Helewoutorgel. In augustus 2024 heeft het orgelcomité Margareta een vrijblijvend advies ingewonnen bij twee professionele organisten (Jan Vermeire uit Veurne en Ad Van de Wege uit Aardenburg) die beide een rijke professionele ervaring en achtergrond hebben inzake restauratie en behoud van historische orgels.

Ingespeeld op 17 maart 1996 is het grootorgel, het Loncke-orgel, in de Sint-Margaretakerk wellicht een van de meest recente grote kerkorgels in Vlaanderen. Het orgel telt 44 registers met een tremulant op het borstwerk, een zwelkast en 3000 metalen pijpen van verschillende grootte. Het orgel heeft 64 mogelijkheden. De klavier- en registratietractor zijn mechanisch. De orgelkast neemt de volledige breedte van het doksaal in; het is zeer

We tonen de originele afbeelding hier niet omwille van het copyright.

Wil je het volledige kerkenbeleidsplan met beeldmateriaal bekijken?
Vraag het dan op bij de gemeente.

We tonen de originele afbeelding hier niet omwille van het copyright.

Wil je het volledige kerkenbeleidsplan met beeldmateriaal bekijken?
Vraag het dan op bij de gemeente.

kunstvol met de hand gesculpteerd. Het instrument zelf, maar ook het prachtige eikenhouten orgelbuffet getuigen van de voortzetting van de hoogstaande traditie die de Vlaamse orgelbouwkunst kenmerkt. Het orgel wordt niet alleen bij de liturgische vieringen bespeeld, maar het staat ook ter beschikking van de leerlingen van MAAK. Vele malen per jaar worden orgelconcerten en orgelbespelingen gegeven.

4.4.3.2. Bouwfysische toestand:

De Sint-Margaretakerk werd goed opgevolgd tussen 2001 en 2014. Uitgevoerde inspecties van Monumentenwacht die dateren van 2001 // 2004 // 2005 // 2007 // 2008 // 2010 // 2011 // 2012 //2014 bevestigen dit. Sedert de vorige inspectie in 2014 werden geen controles meer aangevraagd bij Monumentenwacht tot in 2024.

In het laatste rapport daterend van 19 november 2024 worden –zonder in detail te treden- enkele eenmalige werken die op korte termijn aandacht behoeven geadviseerd alsook enkele wekkerende werkzaamheden die dringend van aard zijn (o.a. lokaal leienherstel en plaatselijk sporen van betonrot in de toren). Deze worden door de kerkraad opgevolgd. Sinds het vorig rapport werd het buitenschrijnwerk geschilderd en worden tweemaal de goten gereinigd.

4.4.3. Architecturale mogelijkheden¹⁰:

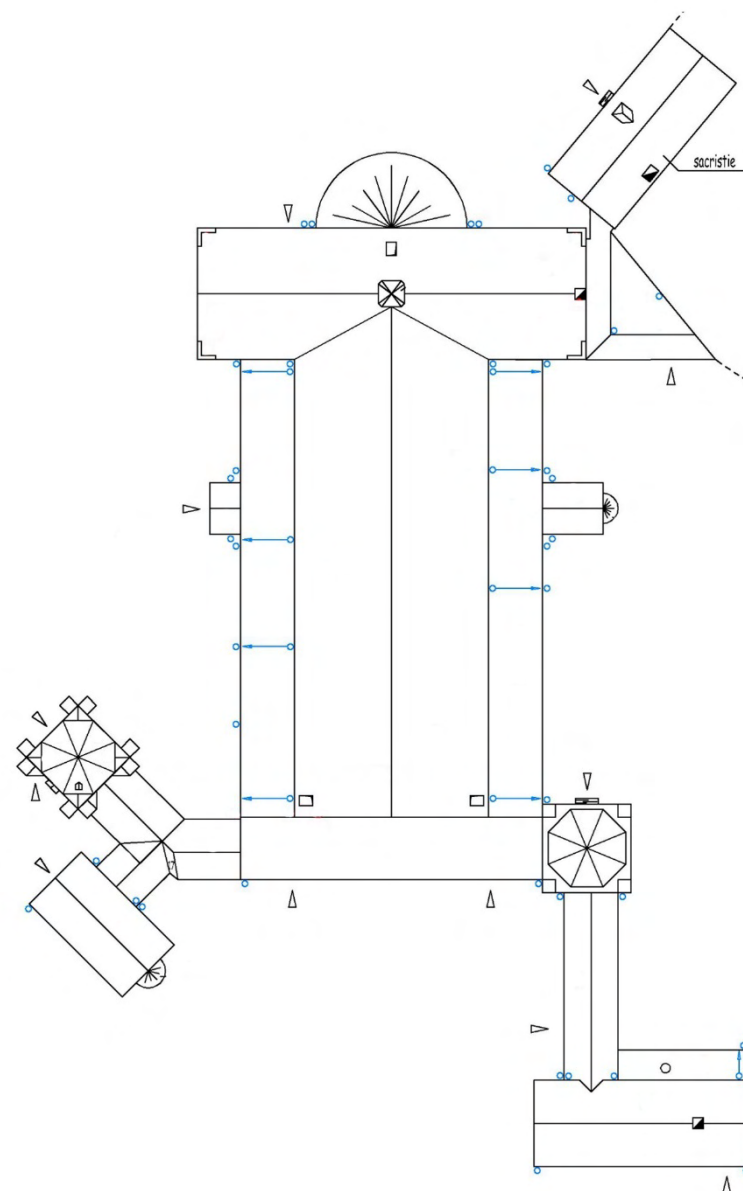
De Sint-Margaretakerk is de grootste kerk in Knokke-Heist en heeft een footprint van bijna 2000m², excl. sacristie en andere gekoppelde ruimtes. De middenbeuk meet 40 m bij 15 m, en is 17 m hoog en wordt geflankeerd door twee rijen zuilen van 6,5 m hoog en 1,20 m diameter. Het koor is afgescheiden met een massief-zware triomfboog. De nieuwe toren is 56 m hoog en bestaat uit een lantaarnvormige constructie bovenop een 40 m hoge vierkante basis.

Omwille van de schaal, ruime binnen afmetingen en grote vrije hoogte zijn er architecturaal héél wat mogelijkheden mocht er in de toekomst verder concreet nagedacht worden over gedeeld gebruik of herbestemming. Omwille van de hoge mate van bereikbaarheid en centrale ligging is een vergaande transformatie ook niet uitgesloten, mits rekening te houden met de aanwezige beschermingen.

4.4.4. **Actueel gebruik en functie:**

De huidige parochiekerk is het hele jaar open en wordt tot op heden nog steeds gebruikt voor de eredienst. Een hechte gemeenschap komt er wekelijks samen voor de mis of andere activiteiten. De Eucharistieviering gaat door elke zaterdag om 18u. In 2023 gingen er 12 schoolvieringen door, 9 doopsels, 54 eerste communies en 57 vormsels. In deze kerk wordt de Witte Donderdag evocatie voor de hele parochiale eenheid gehouden en “Leven en Dood Anders”.

Een vijftiental jaar geleden namen de parochiepriester en de Kerkfabriek het initiatief om de liturgische inrichting definitief aan te passen. In plaats van het theatrale werd gezocht naar het samen vieren rond het altaar. Het altaar werd voor de doopkapel gezet en de stoelen werden in dezelfde richting gedraaid. Om de zichtbaarheid te vergroten werd het altaar op een nieuwe verhoging geplaatst. Bij concerten kunnen de stoelen snel gedraaid worden en wordt het koor gebruikt als podium. De Kerkfabriek en parochie werken al jaren nauw samen met het Cultuurcentrum Scharpoord en de kunstacademie (MAAK) voor studie van het orgel en concerten met leerlingen, het concertfestival “Klassiek Leeft” en de dienst

¹⁰ Dakenplan o.b.v. inspectieverslag Monumentenwacht

Toerisme. Zo worden dikwijls concerten en tentoonstellingen georganiseerd. Maar tegelijk wordt de toren gebruikt voor publiciteit door het ophangen van grote banners (cfr. WK wielrennen, fototentoonstellingen). De kerk was ook voorloper in het gebruik van modernere technieken zoals beamer, projectiescherm en aangepaste podiumverlichting. De kerk is naast de plaats voor liturgie ook een plaats voor culturele activiteiten geworden. Tal van verenigingen huren de kerk af voor grote concerten.

In de nabijheid van de kerk staat de parochiezaal het 'Margaretacentrum'. Dit voldoet aan alle moderne comforteisen en wordt ingezet voor allerlei doeleinden: vergaderingen van parochiale verenigingen, privaat happenings zoals babyborrels, communiefeesten... Daarnaast heeft de KSA er hun lokalen en opslagplaats. In de kelder van de kerk is 'Mama's voor kinderen' gehuisvest, een organisatie die zich inzet voor behoevende mama's met jonge kinderen, door ze een luisterend oor, discrete of specifieke hulp te bieden. Elke week verdelen ze voedselpakketten en verkopen ze allerlei spullen tegen heel lage prijzen.

De Sint-Margaretakerk is een mooi voorbeeld waarbij zowel valorisatie als nevenbestemming in de tijd & ruimte (multifunctioneel gebruik en gedeeld gebruik) hand in hand gaan met de nog resterende liturgie.

(zie overzicht en vergelijking huidig gebruik hoofdstuk 5)

4.4.5. Toekomstig gebruik en functie van het goed

(zie globale ambitie en duiding hoofdstuk 6.2.4)

We tonen de originele afbeelding hier niet omwille van het copyright.

Wil je het volledige kerkenbeleidsplan met beeldmateriaal bekijken?
Vraag het dan op bij de gemeente.

We tonen de originele afbeelding hier niet omwille van het copyright.

Wil je het volledige kerkenbeleidsplan met beeldmateriaal bekijken?
Vraag het dan op bij de gemeente.

4.5. Heilig Hartkerk | Knokke

4.5.1. Identificatie:

Naam: Heilig Hartkerk

Geografische ligging:

- Dumortierlaan 52, 8300 Knokke-Heist
- Provincie West-Vlaanderen
- Sie B – Afdeling KNOKKE-HEIST 4 AFD/D KNOKKE 31334 B 0447

Bisdom: Bisdom Brugge

Dekanaat of Regio: Decanaat Oostende-Blankenberge

Pastorale eenheid: Sint Tiberias Knokke-Heist, parochie Knokke

Eigendom: Kerkfabriek Heilig Hart te Knokke

Beschermingen: NEEN,

Erfgoedobject: Heilig Hartkerk vastgesteld bouwkundig erfgoed ID: 58648 opnieuw vastgesteld sinds 14-05-2024

4.5.2. Situering in de ruimtelijke omgeving:

De Heilig Hartkerk te Knokke is een onderdeel van de stadsstructuur Knokke. Het perceel waarop de kerk en pastorie zijn ingeplant meet 59m op 70m en zit ingesloten tussen de Dumortierlaan, de Van Bunnanlaan, de Heilig Hartlaan en de Jef Mennekenslaan. De Dumortierlaan is een belangrijke as binnen de 'Gouden handelsdriehoek' van Knokke (Lippenslaan – Dumortierlaan – Kustlaan). De groene ruimte rondom de kerk trekt de aandacht binnen een anders sterk verstedelijkte zone gedomineerd door appartementen.

Op de hoek van de Dumortierlaan en Van Bunnanlaan bevindt zich een halte van de Shoppingshuttle die bewoners en toeristen doorheen het winkelgebied loodst. De dichtstbijzijnde bushalte bevindt zich op 200m in de Zoutelaan. In kader van bereikbaarheid is de ondergrondse parking onder het IJzerpark een bijkomende troef. Deze bevindt zich op 150m afstand in noordoostelijke richting langs de Dumortierlaan.

Aan de overzijde van de Heilig Hartlaan bevinden zich zowel het Parochiaal Centrum Heilig Hart in eigendom van de Decanale werken Oostkust alsook de Heilig Hartschool (Katholiek Basisonderwijs) in eigendom van Decanale Werken Oostkust en Scholengroep Saeftinghe Oostkust.

We tonen de originele afbeelding hier niet omwille van het copyright.

Wil je het volledige kerkenbeleidsplan met beeldmateriaal bekijken?
Vraag het dan op bij de gemeente.

We tonen de originele afbeelding hier niet omwille van het copyright.

Wil je het volledige kerkenbeleidsplan met beeldmateriaal bekijken?
Vraag het dan op bij de gemeente.

We tonen de originele afbeelding hier niet omwille van het copyright.

Wil je het volledige kerkenbeleidsplan met beeldmateriaal bekijken?
Vraag het dan op bij de gemeente.

Afb links, midden: Situering meso/micro | Afb rechts: luchtbeeld

4.5.3. Beschrijving

4.5.3.1. Cultuurhistorische waarde¹¹:

Op 3 november 1933 ontvingen de Brugse architecten Joseph en Luc Viérin de goedkeuring van hun plannen tot het bouwen van een Neo-romaanse kerk. Het werd een mooi gebouw met rondbogen op stevige pijlers, met inkomhal, absis en stoere toren. Op 24 juni 1935 - de kerk was nog niet helemaal voltooid - had de plechtige inwijding plaats door monseigneur H. Lamiroy. Dat kerk en parochie werden toevertrouwd aan het Heilig Hart. Dit komt duidelijk tot uiting: boven de ingang langs de Dumortierlaan toont een Heilig-Hartbeeld, en in het kerkkoor brengt een frappante muurschildering een indrukwekkende voorstelling van de verrezen Heer.

Reeds bij het binnenkomen van deze ruime kerk vallen de harmonieuze verhoudingen en de evenwichtige afmetingen op. Het altaar bevindt zich onder een 'ciborium', een soort vast baldakijn. De absis is bekleed met marmer.

Links van het koor bevindt zich de zogenaamde koningskapel, een soort loge van waaruit koning Leopold III en koningin Astrid af en toe de mis volgden. Deze ruimte doet thans dienst als winterkapel. In het beeld van het Onze-Lieve-Vrouwaltaar herkent men het gelaat van koningin Astrid.

De prachtige lezeaar, een koperen adelaar, werd in 1883 in Londen vervaardigd en was eigenlijk bestemd voor de Saint Michael's Church van Lower Mitton, U.S.A. Van recente datum zijn beide schilderijen, werk van Charles Delporte. Het ene verbeeldt de 'schepping' van de wereld: een wervelwind vertolkt de ongrijpbare diepte van het bestaan. Het ander kunstwerk heet 'Verrijzenis'.

Het orgel is een uiterst merkwaardig en waardevol kerkmeubel. Het werd in Bonn (Duitsland) gebouwd door Joannes Klais. Dit instrument met meer dan 2000 pijpen was het pronkstuk bij de wereldtentoonstelling van 1935. Het kon tegen gunstige voorwaarden worden aangekocht. In 1984 werd het hersteld en uitgebreid tot 3083 pijpen. In 2024 werd tijdens een groot onderhoud alle membranen vervangen.

We tonen de originele afbeelding hier niet omwille van het copyright.

Wil je het volledige kerkenbeleidsplan met beeldmateriaal bekijken?
Vraag het dan op bij de gemeente.

We tonen de originele afbeelding hier niet omwille van het copyright.

Wil je het volledige kerkenbeleidsplan met beeldmateriaal bekijken?
Vraag het dan op bij de gemeente.

¹¹ <https://www.sincfala.be/open-monumentendag-2014-heilig-hartkerk>

4.5.3.2. Bouwfysische toestand:

De Heilig Hartkerk werd tussen 2000 en 2011 gerestaureerd en wordt goed onderhouden, zo blijkt uit het laatste inspectieverslag van Monumentenzorg. De gevels werden in 2024 nog opnieuw gehydrofobeerd.

De kerk werd goed opgevolgd tussen 1996 en 2024. Uitgevoerde inspecties van Monumentenwacht die dateren van 1996 // 1998 // 2000 // 2003 // 2006 // 2007 // 2011 // 2014 // 2019// 09-10-2024 bevestigen dit.

In het laatste rapport daterend van 09-10-24 worden –zonder in detail te treden- geen dringende instandhoudingswerken geadviseerd, slechts enkele éénmalige en weerkerende acties die op korte termijn geadviseerd worden om aan te pakken.

4.5.4. Actueel gebruik en functie:

De huidige parochiekerk is het hele jaar open en wordt tot op heden nog steeds gebruikt voor de eredienst. Er vinden gelezen missen plaats elke maandag, woensdag en vrijdag om 18u00. In het weekend gaat de viering door op zondag om 11u15 voor een 85-tal aanwezigen. Verder wordt de kerk nog beperkt gebruikt voor begrafenissen, huwelijksvieringen, het doopsel en communievieringen. Zo waren er in 2023: 4 doopsels, één huwelijk, 7 uitvaarten en waren er 10 eerste communicanten. De kerk werd ook 4 keer gebruikt voor een schoolviering door het naastgelegen basisschooltje. In de kerk vinden nog steeds religieuze tradities plaats zoals de Bloemenhulde.

Er is ook zeker reeds sprake van een beperkte valorisatie daar de kerk ook gebruikt wordt voor culturele activiteiten zoals concerten. Sprekende voorbeelden hiervan zijn onder andere de kersconcerten van de Harmonische symfonie De Zeegalm uit Knokke-Heist of het Brugs Vocaal Ensemble en Canti@mare. Er vonden ook reeds concerten plaats met bekende artiesten zoals Sofie, Christoff,

(zie overzicht en vergelijking huidig gebruik hoofdstuk 5)

4.5.5. Toekomstig gebruik en functie van het goed

(zie globale ambitie en duiding hoofdstuk 6.2.5)

4.6. Sint-Niklaaskerk, Westkapelle

We tonen de originele afbeelding hier niet omwille van het copyright.

Wil je het volledige kerkenbeleidsplan met beeldmateriaal bekijken?
Vraag het dan op bij de gemeente.

We tonen de originele afbeelding hier niet omwille van het copyright.

Wil je het volledige kerkenbeleidsplan met beeldmateriaal bekijken?
Vraag het dan op bij de gemeente.

We tonen de originele afbeelding hier niet omwille van het copyright.

Wil je het volledige kerkenbeleidsplan met beeldmateriaal bekijken?
Vraag het dan op bij de gemeente.

We tonen de originele afbeelding hier niet omwille van het copyright.

Wil je het volledige kerkenbeleidsplan met beeldmateriaal bekijken?
Vraag het dan op bij de gemeente.

4.6.1. Identificatie:

Naam: Sint-Niklaaskerk

Geografische ligging:

- Dorpsstraat 61, 8300 Knokke-Heist, deelgemeente Ramskapelle
- Provincie West-Vlaanderen
- Sie E – Afdeling KNOKKE-HEIST 10 AFD/WESTKAPELLE 31039 E 0453

Bisdom: Bisdom Brugge

Dekanaat of Regio: Decanaat Oostende-Blankenberge

Pastorale eenheid: Sint Tiberias Knokke-Heist, parochie Westkapelle

Eigendom: Gemeente Knokke-Heist

Beschermingen: JA, Parochiekerk Sint-Niklaas ID 12470 **beschermd monument** sinds 04-07-1996

JA, Parochiekerk Sint-Niklaas: omgeving, **beschermd stads- of dorpsgezicht**, intrinsiek sinds 04-07-1996

Erfgoedobject: Parochiekerk Sint-Niklaas, vastgesteld bouwkundig erfgoed ID: 156869 opnieuw vastgesteld sinds 14-05-2024

4.6.2. Situering in de ruimtelijke omgeving:

De Sint-Niklaaskerk ligt centraal in de dorpskern van Westkapelle die geflankeerd wordt door de N49 Natiënlaan en de N367 Dudzelestraat. Het aanzicht van de kerktoren van Westkapelle wordt zowel vanop de N49 of komende vanuit de richting van Brugge op de A11 als het toenaderen van Knokke-Heist beschouwd. De toren functioneert -net zoals vroeger- als baken in het landschap.

De Kerkomgeving wordt in het noorden afgebakend door de Hoekestraat, de Dorpsstraat in het westen en het Pastoor De Neveplein in het zuiden. Ten oosten van de kerk bevindt zich de voormalige pastorie en pastorietaan die omgevormd werd tot petanque- en speelterrein. Hierop aansluitend vinden we de sterk verouderde parochiezaal terug en Vrije Basisschool Windekind.

De dichtstbijzijnde bushalte bevindt zich op +- 200m op de splitsing tussen de Dorpsstraat en Sluisstraat.

We tonen de originele afbeelding hier niet omwille van het copyright.

Wil je het volledige kerkenbeleidsplan met beeldmateriaal bekijken?
Vraag het dan op bij de gemeente.

We tonen de originele afbeelding hier niet omwille van het copyright.

Wil je het volledige kerkenbeleidsplan met beeldmateriaal bekijken?
Vraag het dan op bij de gemeente.

We tonen de originele afbeelding hier niet omwille van het copyright.

Wil je het volledige kerkenbeleidsplan met beeldmateriaal bekijken?
Vraag het dan op bij de gemeente.

Afb links, midden: Situering meso/micro | Afb rechts: luchtbeeld

4.6.3. Beschrijving

4.6.3.1. Cultuurhistorische waarde¹³:

De Sint-Niklaaskerk kent een zeer bewogen geschiedenis en blijft tot op heden zijn eigen verhaal schrijven. De volledige geschiedenis van de kerk kan geraadpleegd worden via onderstaande bronvermelding.

Omstreeks 1100 of zelfs vroeger was er een bewoonde kern op de westoever van de Zinkval, 12 km ten noorden van Brugge, genaamd Waaskapelle. Een tekst uit 1110 vermeldt "capella de Was". Dit betekent kapel in "wazige" of slijkgrond. In deze tekst bevestigde Baldericus, bisschop van Doornik, de Sint- Kwintensabdij van Vermandois in haar tiendenbezit in de moederparochie Oostkerke en de vier bijkapellen in Moerkerke, Lapscheure, het eiland Wulpen en Westkapelle. De naam kapel wijst erop dat zij gebouwd werd door een reeds gekerstende bevolking en afhankelijk was van een moederkerk, in dit geval dus Oostkerke. Deze eerste kapel bevond zich waarschijnlijk minstens twee meter beneden de tegenwoordige bovengrond.

Men kan aannemen dat omstreeks 1200 deze kapel "ten waze" in het dorp Westkapelle tot een parochiekerk werd verheven als gevolg van de bevolkingsaan groei in de omgeving ervan. Ze werd toegewijd aan de H. Nicolaas, patroon van de zeevarenden. In het British Museum te Londen wordt een handschrift van de 13de eeuw bewaard (BM. Add nr 24683). Het is een psalterium met hymnen, litanie van alle heiligen en dodenofficie, met heiligenkalender. Daarin heeft een vroeg 14de eeuwse hand op 19 juli bijgeschreven: "dedicatio ecclesie de waskapella", "kerkwijdingsfeest van de kerk van Waaskapelle". Dat betekent dat de kerk toen al ingewijd en volledig in gebruik was.

De oorspronkelijke kapel werd uitgebreid en omgevormd tot een gotische kruiskerk met vieringtoren. De torenbasis met de vier zware pijlers dateert van ca 1270. Daarna werden het hoofdkoor en de kruisbeuken gebouwd. Wellicht stond de oorspronkelijke kapel aan de westkant van de toren en diende zij later als middenschip van de gotische kerk. Dit zou verklaren waarom op de kaart van het Brugse Vrije van 1501 het schip van de kerk slechts een of ten hoogste twee traveeën telt. In de 14de eeuw werden de twee zijkoren voltooid. De vieringtoren werd gebouwd in dezelfde periode. Hij had waarschijnlijk dezelfde vorm als na de werken van 1908, met de ranke spits, maar de klokgaten waren wel ruimer en elke opening was voorzien van een harnas met middenzuiltje, zoals nu nog in veel gelijkende kerktorens van de polderstreek te zien is (o.a. Wenduine).

Op 25 mei 1405, tijdens de Honderdjarige Oorlog, werd de dorpskom van Westkapelle door Engelse soldaten geplunderd en in brand gestoken nadat hun poging om Sluis te veroveren mislukt was. Hierbij werd de kerk door het vuur verwoest. De kerktoren was toen een belangrijke baken, waarnaar de schepen zich moesten richten om de Zwinmonding binnen te kunnen varen. Het was echter geen vuurtoren, aangezien er toen vrijwel alleen overdag gevaren werd.

In de 15de eeuw bevonden de kerk, het kerkhof en de naaste omgeving zich op een lichte verhevenheid, die trouwens ook nog in de overstroming van 1944 boven het hoogwater bleef uitsteken.

¹³ <https://zwinstreek.eu/geschiedenis/heemkundige-kringen/zoeken-in-publicaties/14765-de-sint-niklaaskerk-in-westkapelle-een-overzicht-van-haar-bewogen-geschiedenis>

Nergens blijkt dat tijdens de Beeldenstorm van 1566 de kerk van Westkapelle door beeldenstormers werd beschadigd. Vanaf 1572 landden groepen Watergeuzen uit Zeeland op de kusten van Noord-Vlaanderen en daar plunderden zij enkele kerken. Tijdens de godsdiensttroebelen werd ook het kerkgebouw van Westkapelle in 1575 zwaar beschadigd.

Op 5 november 1675 werd de toren van de kerk door de bliksem getroffen. Hierdoor werd de torenspits vernield en een klok gebroken.

In zijn visitatie van 1716 beschreef deken Galle het toenmalige kerkgebouw: "De ingang bevindt zich onder de toren; aan de ene zijde staat de O.-L.- Vrouwbeuk, aan de andere de St.-Nikolaasbeuk. De middenbeuk is langer dan de zijbeuken. Alle drie samen vormen ze slechts de helft van de oude kerk die door de Hollanders verwoest is. De torenspits werd door de bliksem vernield. In de toren hangen twee klokken, nl. een grote en een kleinere die door de parochie gekocht is". Het torendak was met lood gedekt. Maar de loodbedekking vertoonde barsten ten gevolge van de zonnestraling, zodat het regenwater doorsijpelde. Het houtwerk dreigde te vergaan.

In een gids, vermoedelijk uit 1872, werd de kerk van "Westkapelle" beschreven: "Zij is gebouwd in grote verhoudingen en bekroond met een zeer grote toren, vierkantig aan de basis maar achthoekig aan de top. Ze is bedekt door een plat dak..... Het koor, dat bestaat uit een absint met drie muren en twee bovengalerijen, de noordkapel en het dwarsschip zijn enkel nog overeind. Het dakgebinte in eik, is onbedekt gebleven tot in 1780; rond deze tijd is het verborgen gebleven door een plafond, dat spijtig het uitzicht van de kerk aantast.

Door de aangroei van de bevolking van Westkapelle in de volgende decennia liet de kerkfabriek in 1902 een bestek opmaken om het kerkgebouw uit te breiden. De gemeenteraad van 16 december 1902 aanvaardde de argumentatie dat de kerk toen ontoereikend was en dat er een grote noodzaak was om ze te vergroten en dat ze daarenboven grote herstellingen vergde. Het bestek beliep 92.847,70 fr. Het was de bedoeling om niet alleen de drie beuken westwaarts door te trekken, maar ook de torenspits die in 1675 door een blikseminslag afgebrand was, herop te bouwen. In 1903 werden de plannen getekend door architect Alfons Depauw, waarbij een stompe, ca. 10 meter hoge, torenafdekking was voorzien. De plannen van architect Depauw bevinden zich nu in het Rijksarchief te Brugge. Gelukkig herontdekte men ondertussen in datzelfde jaar te leper in het stadsarchief, gedeelten van het bouwdoosier van na de brand van 1405, gepubliceerd in 1857 door dominee H.Q. Janssen van Sint-Annater-Muiden. Dankzij deze gedetailleerde gegevens werd het plan gewijzigd en kon men een getrouwe reconstructie uitvoeren van de torenspits van 1409-1412.

De gemeente liet op 20 september 1906 het werk aanbesteden. De aannemers (en broers) Karel Serreyn uit Westkapelle en Jules Serreyn uit Heist aanvaardden de opdracht voor 97.885 fr. Onder de leiding van architect Alfons Depauw werden het kerkgebouw en de torenspits in 1909 afgewerkt. Met deze werken was er nu een nieuw driebeukig schip aangebouwd en werd het achzijdige gedeelte van de toren gedeeltelijk herbouwd en van een spits voorzien. Samenvattend kan gesteld worden dat de kerk na 1909 uit verschillende bouwperioden bestond. Het oudste gedeelte

We tonen de originele afbeelding hier niet omwille van het copyright.

Wil je het volledige kerkenbeleidsplan met beeldmateriaal bekijken? Vraag het dan op bij de gemeente.

bestond uit de kruisbeuk en de middentoren en dateerde uit de tweede helft van de 13de eeuw. In de 14de-15de eeuw werden drie hallekoren gebouwd, in vervanging van een smaller hoofdkoor. Over de gotische benedenkerk is niets geweten. In 1907-1908 werd de hallenkerk voltooid door drie beuken van vier traveeën.

Aanvankelijk werden de doden rond de kerk begraven. Rond dit terrein stond een kerkhofmuur en liep de Kerkader, een waterloop die met de Zuidwatergang verbonden was. Dit eerste kerkhof werd in mei 1896 door de gemeenteraad van Westkapelle afgeschaft en daarna geleidelijk ontruimd. Het oude kerkhof was te klein geworden en het bevond zich ook in de omgeving van verscheidene waterputten, waarvan het water diende voor de bevoorrading van de huishoudens. De bouwvallige omheiningmuur verhinderde ook de verbreding van de steenweg. De gracht rond het kerkhof geraakte in verval en werd in 1907 door een riool vervangen. De kerkfabriek wilde een muur rond de kerk laten bouwen, maar het toenmalig liberaal bestuur was een andere mening toegedaan. Er werd toen zelfs een advies gevraagd aan de Commissie voor Praalgebouwen (het latere Monumenten en Landschappen). Pas in het najaar van 1912, toen de katholieken een verkiezingsoverwinning hadden behaald, werd een muur rond de kerk opgetrokken door aannemer Philippe Proot uit Westkapelle. Deze muur werd meer achteruit geplaatst dan de vroegere omheining.

De Sint-Niklaaskerk werd beschermd als monument op 4 juli 1996, alsook de omgeving van de kerk als dorpsgezicht.

In de zomer van 2012 kwam echter een ernstige zwamaantasting aan het licht ter hoogte van de hanenbalk van het plafond- en dakspant in het koor. De oorzaak hiervan is altijd moeilijk te achterhalen. In juni 2012 werd er in de kerk een klein lekje gevonden in de voeg van een goot. Er is toen wat water binnen gesijpeld en vermoedelijk zijn er dan ook sporen van de houtzwam in de kerk binnengeraakt. Vochtige omstandigheden en een juiste temperatuur zorgden er waarschijnlijk voor dat de zwam zich zeer gemakkelijk kon voortplanten. Houtzwammen kunnen enorm woekeren.

Op 14 november 2012 werden de aanwezige vruchtlichamen van de houtzwam gefixeerd, afgestoken, weggenomen en verbrand om zodoende verdere verspreiding van de sporen tegen te gaan. Bij nazicht werd er rechts vooraan naast het torenmassief in de hoofdbeuk een groter probleem ontdekt, namelijk zwamkubusrot. De houtzwam veroorzaakt krimpscheuren in de lengterichting van het hout en loodrecht op de lengte van de vezelrichting. De balk versplintert als het ware waarbij telkens kleine kubusjes afspringen, vandaar de naam zwamkubusrot. Deze tweede ontdekte huiszwam bevond zich in een steunbalk in de omgeving van de preekstoel en had al voor zeer veel aantasting gezorgd. Het was zo ernstig dat men vreesde voor de stabiliteit van de balk en omgeving zodat de aangetaste balk met een speciale stelling ondersteut moest worden.

Op 6 maart 2013 werd gestart met de zwambestrijding en de restauratie. De eucharistievieringen konden tijdens de werkzaamheden blijven doorgaan in een zijbeuk achteraan in de kerk. De rest van de kerk werd omgetoverd tot een grote bouwwerf. Er werd een volledige bescherming en stofschermbaan aangebracht binnen in de kerk. Stoelen, beelden, schilderijen enz. werden uit de werkzone verwijderd. Biechtstoelen, altaren, orgel en onverplaatsbaar kerkmeubilair werden door gespecialiseerde timmerlui ingepakt in houten kasten. Op de vloer werd een houten vloer ter

bescherming aangebracht. Alles werd zoveel mogelijk afgeschermd en stofvrij gemaakt. Men deed er alles aan om de eventuele verspreiding van sporen van die vervelende houtzwam te verhinderen. Er waren ondertussen ook stellingen verschenen buiten aan de kerk. Zowel vooraan als achteraan was men begonnen met het aanbrengen van een nieuw "werfdak". Daarna zou men het dak openen om via die weg de houtzwam te bereiken en te verwijderen. Pas op het ogenblik dat de houtzwammen echt zichtbaar zouden worden, zouden de deskundigen hebben kunnen nagaan hoeveel schade de houtzwammen uiteindelijk hadden aangebracht.

Op dinsdagnamiddag 26 maart 2013 werd de Sint-Niklaaskerk bijna volledig verwoest door een zware brand. De vuurhaard brak rond 15 uur uit, vermoedelijk bij werkzaamheden aan het dak in het kader van de bestrijding van de houtzwamaantasting van de gebinten. De brand ging aanvankelijk gepaard met een enorme rookontwikkeling. De brandweer van Knokke-Heist was onmiddellijk ter plaatse, maar het werd echter meteen duidelijk dat de parochiekerk niet meer gered kon worden. Na die fatale dag stonden van het gebouw enkel de muren nog overeind. De torenspits was ingestort, de glasramen gesprongen, het interieur verkoold.

Op 28 maart 2013 startte een gespecialiseerd bedrijf in opdracht van het gemeentebestuur van Knokke-Heist met het schoren van de topgevels van de kerk. De buitenmuren werden vastgezet met ijzeren schragen waaronder veertien ton beton als ballast diende. Dankzij deze constructie was het gebouw bestand tegen rukwinden en is de veiligheid voor omwonenden en voorbijgangers gegarandeerd. Eerst werden de meest dringende gevels aan de zijkant en de voorkant en daarna die aan de achterkant gestabiliseerd.

Het gemeentebestuur en de erfgoedconsulenten stonden voor een zware beslissing. Wat te doen met deze ruïne in een tijd waarin kerkgebouwen steeds minder nut hebben, en heropbouw misschien niet meer aan de orde is?

Voor de gemeente was het echter belangrijk dat er in het dorp een plek zou zijn waar de inwoners kunnen samenkomen en het gemeenschapsgevoel kan versterkt worden. Onroerend Erfgoed vroeg de reconstructie van het oudste gedeelte van het beschermde monument, terwijl het bisdom akkoord ging met een inkrimping van de sacrale functie. De winnaar van de architectuurwedstrijd koos er bijgevolg voor om de kerk weder op te bouwen in een moderne stijl, binnen de historische footprint.

De nieuwe toren heeft, net als zijn middeleeuwse voorganger, een beeldbepalend karakter in de dorpskern. De spits van zwart staal is 's nachts van binnenuit verlicht en is opnieuw een baken voor de omgeving. De eigentijdse glasramen zijn geïnspireerd op graanhalmen en verwijzen naar de landelijke omgeving. Dankzij deze hedendaagse invulling is de Sint-Niklaaskerk opnieuw een trefpunt in de dorpskern van Westkapelle, voor geloof, cultuur en openbaar leven.

In 2020 was de Sint-Niklaaskerk laureaat van de Onroerenderfgoedprijs.

We tonen de originele afbeelding
hier niet omwille van het copyright.

Wil je het volledige kerkenbeleidsplan
met beeldmateriaal bekijken?
Vraag het dan op bij de gemeente.

4.6.3.2. Bouwfysische toestand:

De Sint-Niklaaskerk werd volledig heropgebouwd en opgeleverd in 2019. Het beheer van de kerk wordt opgevolgd door zowel de kerkfabriek als de gemeente Knokke-Heist. Zowel het polyvalent gedeelte als het sacraal gedeelte verkeren in goede toestand. Toch zijn er problemen inzake afvoer van regenwater door het momenteel uitblijven van de heraanleg van de dorpskern. Bij de heropbouw werd namenlijk uitgegaan van een heraanleg aansluitend aan de werkzaamheden van de kerk. Hierbij zou de aansluiting op het rioleringsstelsel worden meegenomen.

De kerkfabriek is eind 2024 opnieuw lid geworden van Monumentenwacht. Er wordt 7 mei 2025 opnieuw een eerste inspectie uitgevoerd.

4.6.3.3. Architecturale mogelijkheden¹⁴:

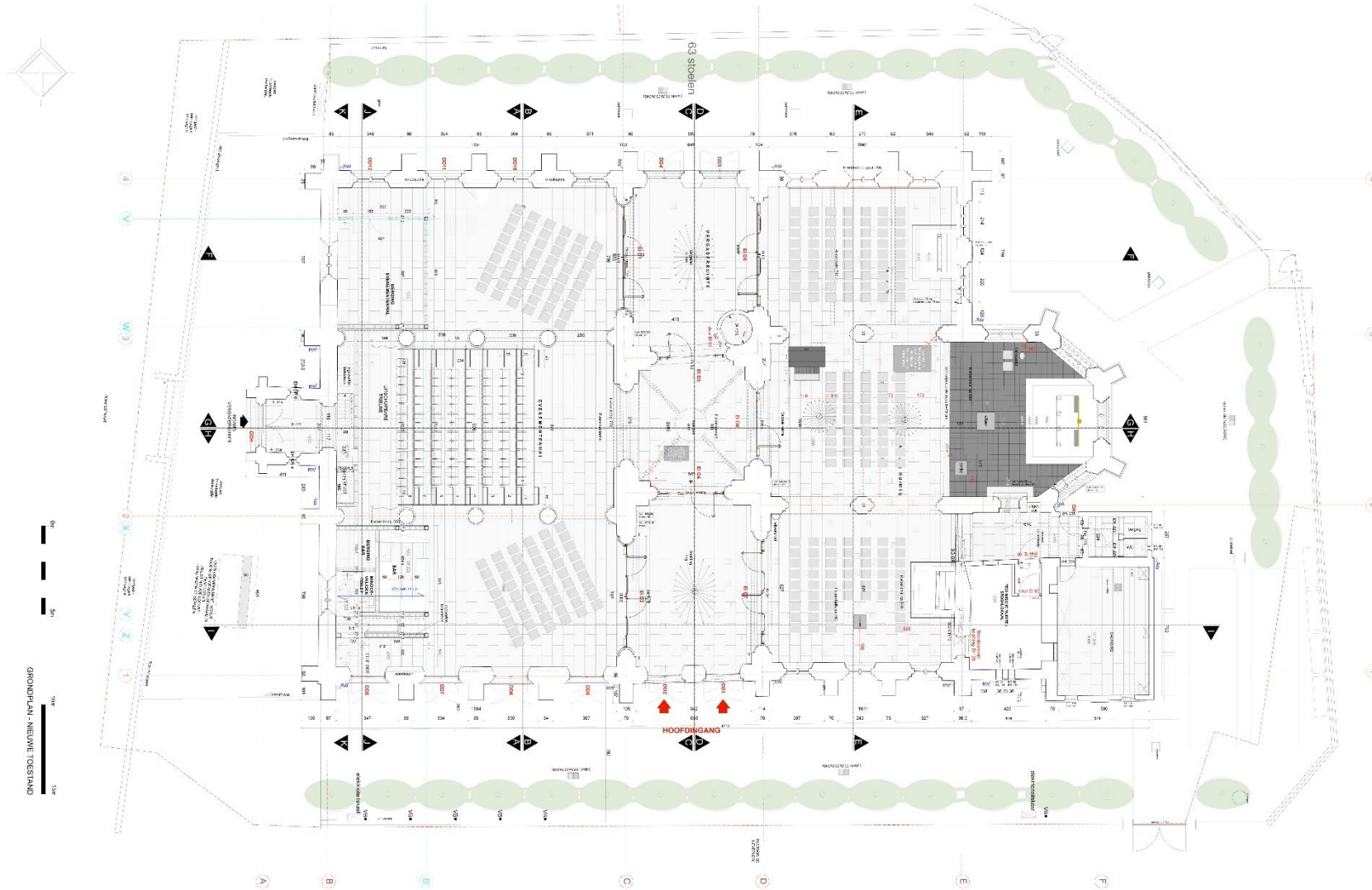
De heropbouw van de Sint-Niklaaskerk is een mooi voorbeeld waarbij de architecturale eigenschappen en mogelijkheden zijn gebruikt om een toekomstbestendig programma te huisvesten. De historische tweeledigheid van het gebouw (oudste deel 14de eeuw en nieuw gedeelte begin 20ste eeuw) lag aan de basis om zowel programmatisch als restauratie technisch de scheiding tussen sacraal (harde restauratie) en polyvalente zaal (zachte restauratie) te maken.

De Sint-Niklaaskerk is het eerste voorbeeld in Knokke-Heist waarbij een nevenbestemming (gedeeld gebruik) werd gerealiseerd. Het sacrale gedeelte is ondergebracht in het oudste stuk van de kerk. In het westelijke, meer recente deel van de Sint-Niklaaskerk, kregen de ontwerpers wat meer vrijheid. Dit stuk werd ingericht als gemeenschapsruimte, met een bar en een inklapbare tribune onder een modern dakgebinte. De oorspronkelijke raamopeningen zijn doorgetrokken tot op de grond voor extra lichtinval, en om interactie mogelijk te maken met het kerkplein, dat in een latere fase zal worden heraangelegd. De ruimte is 362m² groot en geschikt voor een maximumcapaciteit van 250 personen.

In een nieuw toegevoegd, hedendaags volume binnenin het schip, bevinden zich twee vergaderruimtes van elk 22,6m² en 28m² voorzien van tafels en stoelen en een tv met HDMI aansluiting. De twee kerkhelften worden van elkaar gescheiden door strak zwart schrijnwerk met koperkleurige accenten. Die duidelijke visuele opsplitsing kwam er op vraag van het bisdom, dat de kerkelijke liturgie in een besloten ruimte wil laten doorgaan. Door het creëren van een nieuwe gedeelde inkom aan de oostgevel van de kerk t.h.v. het Pastoor De Neveplein kunnen beide functies bediend worden zonder elkaar te moeten storen. De oorspronkelijke ingang ter hoogte van de Dorpsstraat zorgt er voor dat de afzonderlijk verhuurbare vergaderruimtes op de +1 bereikbaar zijn op momenten dat de polyvalente ruimte in verhuring is of wanneer de kerk afgesloten is.

¹⁴ As-builton Sint-Niklaaskerk te Westkapelle

Het doortrekken van de grote raamopeningen tot op maaiveldniveau zorgde ook voor een contrast in sfeer. Waar de polyvalente zaal extra licht binnentrekt en met de deuren open als uitbreiding functioneert van het plein blijft het sacraal gedeelte afgesloten en eerder intiem.

4.6.4. Actueel gebruik en functie:

De Sint-Niklaaskerk kent een gedeeld gebruik en functioneert naar behoren. In het polyvalent gedeelte gaan allerhande activiteiten door gaande van lezingen, workshops, tentoonstellingen, film- of toneelvoorstellingen tot bedrijfsactiviteiten. Dit deel van de kerk is volledig uitgerust om héél wat zaken mogelijk te maken. Zo werd er o.a. een uitschuifbaar podium voorzien, geluidsinstallatie, beamer alsook een automatisch projectiescherm. Om flexibel ingezet te kunnen worden werden gekeurde hijspunten voorzien zodat er eenvoudig trussen kunnen bevestigd worden

In het sacraal gedeelte van de kerk is er ruimte voor de liturgie. De kerk is elke dag geopend van 08u00 tot 19u. Elke eerste vrijdag van de maand is er een gezongen mis om 18u en elke derde vrijdag van de maand wordt een woord- en communiedienst gehouden die eveneens aanvangt om 18u. Naast het liturgische aspect is er binnen deze sacrale ruimte ook sprake van valorisatie. Zo gaan er ook kerstconcerten of optredens door van o.a. de Schola Gregoriana Dominicana. Achteraf wordt vaak de polyvalente ruimte ingezet voor een hapje of drankje en een gezellige babbel.

Zowel de Schola Gregoriana (1x per week) als de Zeegalm (2x per week) repeteren in het sacraal gedeelte van de kerk waardoor er naast gedeeld gebruik (nevenbestemming in de ruimte) in het polyvalent gedeelte ook sprake is van multifunctioneel gebruik (nevenbestemming in de tijd).

(zie overzicht en vergelijking huidig gebruik hoofdstuk 5)

4.6.5. Toekomstig gebruik en functie van het goed

(zie globale ambitie en duiding hoofdstuk 6.2.6)

4.7. Sint-Vincentiuskerk | Ramskapelle

We tonen de originele afbeelding hier niet omwille van het copyright.

Wil je het volledige kerkenbeleidsplan met beeldmateriaal bekijken?
Vraag het dan op bij de gemeente.

We tonen de originele afbeelding hier niet omwille van het copyright.

Wil je het volledige kerkenbeleidsplan met beeldmateriaal bekijken?
Vraag het dan op bij de gemeente.

We tonen de originele afbeelding hier niet omwille van het copyright.

Wil je het volledige kerkenbeleidsplan met beeldmateriaal bekijken?
Vraag het dan op bij de gemeente.

4.7.1. Identificatie:

Naam: Sint-Vincentiuskerk

Geografische ligging:

- Ramskapellestraat 59, 8300 Knokke-Heist, deelgemeente Ramskapelle
- Provincie West-Vlaanderen
- Sie A – Afdeling KNOKKE-HEIST 9 AFD/D RAMSKAP.-D 31024 A 0175A

Bisdom: Bisdom Brugge

Dekanaat of Regio: Decanaat Oostende-Blankenberge

Pastorale eenheid: Sint Tiberias Knokke-Heist, parochie Ramskapelle

Eigendom: Kerkfabriek Sint-Vincentius te Ramskapelle

Beschermingen: JA, Sint-Vincentiuskerk met ommegang ID 12435 **beschermd stads- of dorpsgezicht**, intrinsiek sinds 30-10-1985

JA, Parochiekerk Sint-Vincentius: orgel ID 12334 **beschermd monument**, vastgesteld sinds 03-06-1986

Erfgoedobject: Parochiekerk Sint-Vincentius met kerkhof, vastgesteld bouwkundig erfgoed ID: 156958 opnieuw vastgesteld sinds 14-05-2024

4.7.2. Situering in de ruimtelijke omgeving:

Ramskapelle is de kleinste deelgemeente van Knokke-Heist en is gelegen aan de Heistlaan op ongeveer twee kilometer van Heist. Het omliggende landschap is vlak en grachtenrijk. Het polderdorp grenst aan Zeebrugge waarbij de flankerende kanalen; Leopoldkanaal en Schipdonkkanaal als barrière en grens functioneren. De Sint-Vincentiuskerk is zeer beeldbepalend voor het dorp en vanuit elke straat zichtbaar omwille van zijn centrale ligging. Binnen de kerkhofmuur loopt een ommegang, bestaande uit kapelletjes die dateren uit 1941.

De pastorie, gelegen aan de overzijde van de straat, vormt samen met het basisschooltje en de parking het effectieve centrum van het dorp.

We tonen de originele afbeelding hier niet omwille van het copyright.

Wil je het volledige kerkenbeleidsplan met beeldmateriaal bekijken?
Vraag het dan op bij de gemeente.

We tonen de originele afbeelding hier niet omwille van het copyright.

Wil je het volledige kerkenbeleidsplan met beeldmateriaal bekijken?
Vraag het dan op bij de gemeente.

We tonen de originele afbeelding hier niet omwille van het copyright.

Wil je het volledige kerkenbeleidsplan met beeldmateriaal bekijken?
Vraag het dan op bij de gemeente.

Afb links, midden: Situering meso/micro | Afb rechts: luchtbeeld

4.7.3. Beschrijving

4.7.3.1. Cultuurhistorische waarde¹⁵:

Georiënteerd kerkgebouw gelegen binnen een ommuurd en beboomd kerkhof met afzomende rode en groene beuken en oudere leilinden naar het portaal. Bewaarde grafstenen uit eind 19de eeuw/ begin 20ste eeuw. Binnen de kerkhofmuur loopt een ommegang, bestaande kapelletjes dateren uit 1941 met 7 verschillende staties van Onze Lieve Vrouw van de 7 weeën. Deze ommegang is bedoeld als bidplaats tegen allerhande ziekten en plagen onder mens en dier.

In de westgevel van de zuidbeuk, gedenkplaat voor de militaire en burgerlijke slachtoffers, en de gedeporteerden van de Eerste Wereldoorlog, naar ontwerp van architect Neiryneck. Grote hardstenen gedenkplaat met centraal bronzen plaat (in de vorm van een kruis) met reliëfvoorstelling van Christus met het Heilig Hart en getroffen soldaat met lauwerkrans.

Wanneer de kerk precies ontstond is onduidelijk, de westtoren is deels te dateren in de 13de of 14de eeuw. Het kerkgebouw wordt met uitzondering van de toren opnieuw opgericht in het laatste kwart van de 16de eeuw na vernielingen tijdens de godsdienststoebelen. Tussen 1605 en 1610, afdichting en in gebruik name van de kerk. Grondige wederopbouw van de kerk in 1634-1635. Werken aan de kerkbeuken en bouw van een doopkapel links van de ingang in 1716. In 1719 wordt het dak van de kerk beschadigd door een neervallend kruis, het dak en de torennaald worden hersteld. Opnieuw herstellingswerken aan de torenspits uitgevoerd in 1751. In 1762 plaatsing van de stenen zonnwijze. In 1859 krijgt de Kerkfabriek de toestemming om een nieuwe kerk te bouwen (architect, provinciaal bouwmeester Pierre Buyck), met behoud van de oude toren. De muren van de te klein geworden kerk waren immers verrot en het dak kon niet meer hersteld worden. De nieuwe neogotisch getinte kerk wordt opgebouwd in 1863-1864, enkel de oude westtoren blijft bewaard.

Sober éénbeukig kerkgebouw in gele baksteenbouw van zes traveeën onder een leien zadeldak. Smaller driezijdig koor tussen de sacristieën. Tonen ribgewelven in de beuk en het koor. Veertien figuratieve sluitstenen in de beuk, zes in het koor. De twaalf glasramen in de beuk zijn giften van circa 1925. Vierzijdige westtoren in rode baksteenbouw met kruisribgewelf. Onderaan opgebouwd uit bakstenen met groot formaat, leien torenspits. Effen torenwanden op de hoeken geschoord door steunberen, aan de noord- en oostzijde eindigend ter hoogte van de galmgaten. Toegemaakt laatgotisch venster in de westzijde. Ingang aan de zuidkant met daarboven een spitsboogvenster. Iedere wand is doorbroken door een galmgat in een korfboognis.

We tonen de originele afbeelding hier niet omwille van het copyright.

Wil je het volledige kerkenbeleidsplan met beeldmateriaal bekijken?
Vraag het dan op bij de gemeente.

¹⁵ <https://inventaris.onroerenderfgoed.be/erfgoedobjecten/58593>

Voorstelling van een gegraveerde kop met stralen die naar de overeenstemmende uren wijzen. Boven staat "J.D.B. 1762 / let op den tydt", onder de kop "Vreest Deewigheydt", helemaal onderaan "T.D.B."

Schettekot naast de zuidoostelijke steunbeer, hangend tegen de langsmuur van de kerk rechts naast de ingang. Dubbel houten hok afgesloten met een hekje onder een lessenaarsdak. Tot in de jaren '80 worden in dit hok dieren geofferd ter ere van Onze-Lieve-Vrouw, deze werden op zondag na de vroegmis per opbod verkocht.

Orgel uit het tweede kwart van de 19de eeuw (Van Peteghem-orgel), vervaardigd door Ch. L. Van Houtte/ Van Den Poel uit Waregem. Aanpassingen uitgevoerd door L. Hooghuys. Instrument met sobere klassieke viervoetskas uit grenenhout vervaardigd en in eik-imitatie beschilderd. Front ingedeeld in drie velden, waarvan de twee buitenste als vlakke torens zijn geprofileerd. Het eveneens vlakke tussenveld brengt een binding tot stand tussen de beide torens. Het bindingswerk, gesneden uit lindehout, dat de frontpijpen in de velden afsluit is in draperievorm vervaardigd. De twee vergulde engelen (waren sinds 1965 weggehaald van het orgel en bij tabernakel geplaatst – terug sinds 1998) zijn van hout en bekronen het orgel.

Aanvankelijk dacht men dat het om een orgel ging van de Brugse orgelbouwer Hooghuys maar na demontage in 1984 stelde men vast dat het pijpwerk typische inscripties in Chinese inkt bevatte, wat wijst op Maximilien Van Peteghem.

In 1923 werd het orgel verbouwd (twee spelen werden bijgeplaatst, een voetklavier, de registeratuur en klaviatuur werden op de zijkant geplaatst). In 1952 werd het orgel voorzien van een elektrische motor. Bij de restauratie en bescherming in 1985 werd het orgel in zijn oorspronkelijke staat hersteld en terug in de borstwering van het doksaal geplaatst.

Houten 18de-eeuwse communiebank, bestaande uit drie panelen, telkens met een middenmotief omgeven met acanthusbladen. Voorstellingen van het offer van brood en wijn, een kelk en hostie omgeven door druiventrossen en aren en de Ark des Verbonds. Marmeren doopvont uit de 18de eeuw, rond bekken op een vierzijdige balusterstam. Houten beeld van een gekruisigde Christus (19de-eeuws) tot in 1969 hing dit buiten tegen de westmuur van de toren. Houten beeld van Onze-Lieve-Vrouw van Smarten (17de-eeuws). Twee kastdeuren met eenvoudige briefpanelen uit de 15de of 16de eeuw.

We tonen de originele afbeelding hier niet omwille van het copyright.

Wil je het volledige kerkenbeleidsplan met beeldmateriaal bekijken?
Vraag het dan op bij de gemeente.

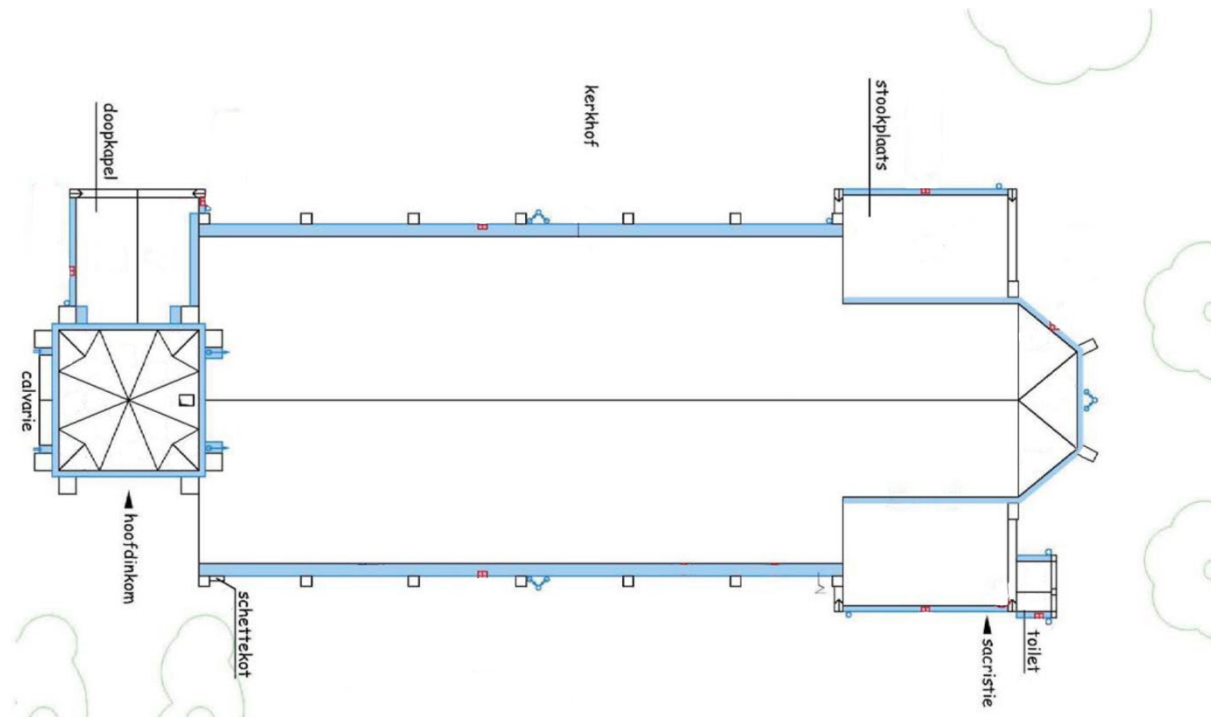
4.7.3.2. Bouwfysische toestand:

De Sint-Vincentiuskerk werd goed opgevolgd tussen 1994 en 2012. Uitgevoerde inspecties van Monumentenwacht die dateren van 1994 // 1995 // 1997 // 1999 // 2001 // 2004 // 2009 // 2012 // 2024 bevestigen dit.

In het laatste rapport daterend van 5 december 2024 werd opgenomen dat de kerk zéér goed onderhouden en opgevolgd wordt. Sedert de vorige inspectie in 2012 zijn meerdere werkzaamheden uitgevoerd. De restauratie van de toren dateert van de periode 2004-2009. In het laatste rapport worden –zonder in detail te treden- enkele eenmalige werken die dringend aandacht behoeven geadviseerd alsook een zeer beperkt aantal weerkerende werkzaamheden.

4.7.3.3. Architecturale mogelijkheden¹⁶:

De Sint-Vincentiuskerk is een sober éénbeukig kerkgebouw bestaande uit zes traveeën van ongeveer 495m² groot. Omwille van de eenvoudige vormgeving en beperkte schaal zijn de mogelijkheden voor complexe ingrepen waarbij gezocht wordt naar nevenbestemmingen in de ruimte eerder beperkt. Het open plan (beuklengte van 30m en 12,5m breed leent zich echter zeer goed voor voorstellingen en activiteiten allerhande daar geen rekening moet gehouden worden met belemmering van zichtlijnen en verschillende opstellingen door zuilen/kolommen.

¹⁶ Dakenplan o.b.v. inspectieverslag Monumentenwacht

4.7.4. Actueel gebruik en functie:

De Sint-Vincentiuskerk is dagelijks geopend van 7u30 tot 18u (winter) of 20u (zomer) en kent vandaag nog liturgisch gebruik met gelezen missen op dinsdag, woensdag en donderdag om 8u30 alsook op vrijdagochtend om 8u. Er vinden geen weekendvieringen plaats met uitzondering bij speciale gelegenheden.

Naast het liturgisch aspect is er ook reeds sprake van valorisatie. Zo staat de kerk reeds open voor concerten, tentoonstellingen (keramiek) en voorstellingen. Een mooi voorbeeld hiervan is de unieke concertreeks Klassiek Leeft die net zoals in 2024, ook in 2025 neerstrijkt in de Sint-Vincentiuskerk en organiseerde MAAK ook reeds concerten in 2024. Dit jaar wordt ook voor de 27ste keer het kerstconcert met het Orlandusensemble georganiseerd.

De kerk is tevens een stilteplaats en werd ingezet als troostplek tijdens “Troostgemeente 2024”, maar werd ook reeds gebruikt voor herdenkingsmomenten met receptie of koffietafel.

(zie overzicht en vergelijking huidig gebruik hoofdstuk 5)

We tonen de originele afbeelding hier niet omwille van het copyright.

Wil je het volledige kerkenbeleidsplan met beeldmateriaal bekijken?
Vraag het dan op bij de gemeente.

We tonen de originele afbeelding hier niet omwille van het copyright.

Wil je het volledige kerkenbeleidsplan met beeldmateriaal bekijken?
Vraag het dan op bij de gemeente.

We tonen de originele afbeelding hier niet omwille van het copyright.

Wil je het volledige kerkenbeleidsplan met beeldmateriaal bekijken?
Vraag het dan op bij de gemeente.

We tonen de originele afbeelding hier niet omwille van het copyright.

Wil je het volledige kerkenbeleidsplan met beeldmateriaal bekijken?
Vraag het dan op bij de gemeente.

4.7.5. Toekomstig gebruik en functie van het goed

(zie globale ambitie en duiding hoofdstuk 6.2.7)

4.8. Dominicanenkerk | Knokke

We tonen de originele afbeelding hier niet omwille van het copyright.

Wilt u het volledige kerkenbeleidsplan met beeldmateriaal bekijken? Vraag het dan op bij de gemeente.

We tonen de originele afbeelding hier niet omwille van het copyright.

Wilt u het volledige kerkenbeleidsplan met beeldmateriaal bekijken? Vraag het dan op bij de gemeente.

We tonen de originele afbeelding hier niet omwille van het copyright.

Wilt u het volledige kerkenbeleidsplan met beeldmateriaal bekijken? Vraag het dan op bij de gemeente.

4.8.1. Identificatie:

Naam: Dominicanenkerk, Zoutekerkje of (officieel) Onze-Lieve-Vrouw van de Rozenkranskerk

Geografische ligging:

- Sparrendreef 93, 8300 Knokke-Heist, deelgemeente Knokke
- Provincie West-Vlaanderen
- Sie E – Afdeling KNOKKE-HEIST 2 AFD/KNOKKE 31332 03882

Bisdom: _

Dekanaat of Regio: _

Pastorale eenheid: _

Eigendom: De Paters Dominicanen

Beschermingen: JA, Ensemble van Dominicanenkerk, pandgang en pastorie, **beschermd monument** ID: 12779, vastgesteld sinds 27-01-2004

Erfgoedobject: Ensemble van Dominicanenkerk, pandgang en pastorie, vastgesteld bouwkundig erfgoed ID: 157213 opnieuw vastgesteld sinds 14-05-2024

4.8.2. Situering in de ruimtelijke omgeving:

De Dominicanenkerk, het Zoutekerkje of (officieel) Onze-Lieve-Vrouw van de Rozenkranskerk situeert zich te Knokke in de wijk Het Zoute. De bouw van de kerk en het bijbehorende Dominicanenklooster paste in de villawijk, die ontworpen was door Josef Stübben in opdracht van de Compagnie Immobilière du Zoute. De kerk is op wandelafstand gelegen van de zeedijk en wordt omsloten door de Sparrenlaan in het westen, de Welseweg in het noorden en de Prins Karellaan in het zuiden. Aan de achterzijde van de kerk (oosten) bevindt zich het Dominicanenpad.

Samen met de kern Oud-Zoute vormt het een centraal punt in de villawijk met een concentratie van detailhandel en horeca. De dichtstbijzijnde halte van het openbaar vervoer bevindt zich op ruim 330 m op de kop van de Sparrenlaan ter hoogte van het rondpunt met de Kustlaan

We tonen de originele afbeelding hier niet omwille van het copyright.

Wil je het volledige kerkenbeleidsplan met beeldmateriaal bekijken?
Vraag het dan op bij de gemeente.

We tonen de originele afbeelding hier niet omwille van het copyright.

Wil je het volledige kerkenbeleidsplan met beeldmateriaal bekijken?
Vraag het dan op bij de gemeente.

We tonen de originele afbeelding hier niet omwille van het copyright.

Wil je het volledige kerkenbeleidsplan met beeldmateriaal bekijken?
Vraag het dan op bij de gemeente.

Afb links, midden: Situering meso/micro | Afb rechts: luchtbeeld

4.8.3. Beschrijving

4.8.3.1. Cultuurhistorische waarde¹⁷:

De opdracht tot het bouwen van de kerk gebeurt op initiatief van de zogenaamde "Association pour le service et l'entretien du culte catholique au Zoute" met onder meer Maurice en Raymond Lippens, Alex de Hemptinne, Stanislas Piers de Raveschoot en Emile Deklerck. als leden. Zij nemen de nodige initiatieven - onder meer fondsen verzamelen en uitwerken van plannen - en laten na de clerus hierbij te betrekken.

De kerk wordt opgetrokken in een combinatie van neoromaanse en landelijke stijl en uitgevoerd door aannemer Edmond Daveloose (Heist). De inwijding gebeurt op 27 juni 1925 door Eerwaarde Heer Leo Bonte, pastoor van Knokke, met als patroonheilige Heilige Philippus, naar de patroon van de 18de-eeuwse dijkgraaf Philippe Lippens en van zijn oudste zoon Raymond. Pater Rutten (1875-1952), collega van Maurice Lippens in de senaat, wordt aangesproken om als grote bezieler van het kerkje op te treden. Met het oog op de bouw van een woonst voor de paters, worden onder impuls van pater Rutten de (leken-)leden van de "Association pour le service et l'entretien du culte catholique au Zoute" in 1927 vervangen door paters Dominicanen. Ten zuidoosten van de kerk wordt een verblijf voor paters - aangeduid in het kadaster als pastorie - in villastijl gebouwd naar ontwerp van Jozef Viérin in samenwerking met zijn zoon Luc; de werken gebeuren onder aannemer Edmond Mergaert. Na aankoop van een aanpalend stuk grond laat pater De Wilde (1898-1953), opvolger van pater Rutten, in 1929 vóór het kerkje, met name aan de westzijde, een kloostergang met binnentuin aanleggen. Dit is noodzakelijk gezien het kerkje met amper 360 stoelen al gauw te klein wordt voor de talrijke badgasten. Jozef Viérin ontwerpt de uitbreiding samen met zijn zoon Luc Viérin (1903-1979) en architect Antoine Dugardyn; aannemer F. De Cuypere (Knokke) zorgt voor de uitvoering. De binnenplaats wordt niet alleen gebruikt om missen in openlucht op te dragen, maar tevens om toneel- en concertvoeringen bij te wonen.

In 1934 verwerft de Dominicanenkerk het klokkenspel afkomstig uit het zogenaamde "Plaza Hotel" op de zeedijk in Het Zoute (huidige De Wielingen nummer 13-15), een voormalig hotel opgetrokken in neo-vlaamse-renaissancestijl van 1928 naar ontwerp van de Gentse architect Valentijn Vaerwyck (1882-1952). Het hoogzaal met orgel wordt bijgebouwd in datzelfde jaar. Op 12 september 1935 wordt de kerk opnieuw plechtig ingewijd door Monseigneur Lagae, de missiebisshop van Niagara. De nieuwe beschermheilige van de kerk wordt Onze-Lieve-Vrouw van de Rozenkrans, van wie een beeld in het midden van de binnentuin wordt geplaatst.

In 1939 krijgt de villa binnen de orde de status van domus formata, id est regulier huis, waardoor de paters voor het eerst niet meer afhankelijk van een klooster in het binnenland, maar een zelfstandige gemeenschap vormen met een eigen overste. De eerste is pater Rutten die er samen met paters De Wilde en Van den Berghe komt wonen. Om ruimte te maken voor meer paters wil men de pastorie uitbreiden aan de westzijde met een aparte bibliotheek en aan de noordzijde met een dienstruimte; deze bouwaanvraag wordt echter niet goedgekeurd door de Compagnie Immobilière Le Zoute. In 1945 wordt nog een verwarmingslokaal ten zuiden van het koor van de kerk bijgebouwd.

¹⁷ <https://inventaris.onroerenderfgoed.be/erfgoedobjecten/58967>

Tijdens de Tweede Wereldoorlog ondergaan de kerk en de woonst van de paters heel wat vernielingen; de schade kan spoedig hersteld worden dankzij de gulle giften van de bevolking. In 1948 beeldhouwt Emile Raes 14 kruiswegstaties die een plaats krijgen aan de muren van de pandgang. In 1951 bouwt men een losstaande bergplaats en garage ten oosten van de kerk naar ontwerp van architect Florimond Vervalcke. Omwille van de Franstalige religieuze vieringen, komt het in oktober 1965 tot een Vlaams protest in en rond de kerk. De kerk en de kloostergang worden in 1992 grondig opgeknapt; zo worden onder meer de toren en het dak vernieuwd.

De kerk met de later aangebouwde kloostergang is gelegen in een omgevende aangelegde tuin bestaande uit gazon en afgezoomd door rijen afgeknotte bomen waarachter een haag; tegen de muren van het complex zijn rozelaars aangeplant. Omheen en in de tuin zijn brede betegelde tuinpaden aangelegd, aansluitend op de diverse toegangen tot het domein, onder meer vanaf de noordoostelijke zijde in casu de Welseweg of de zuidoostelijke zijde, in casu vanaf de pastorie. Een lang smal pad ten zuiden van de kerk, haaks op de straat, leidt naar de achterin gelegen woonst van de paters. Het hele complex is opgetrokken in neoromaanse stijl met integratie van elementen uit de landelijke architectuur. De witgeschilderde baksteenbouw contrasteert opvallend met de zadeldaken die bedekt zijn met rode daktegels. Typerend gebruik van steunberen op de hoeken en/of tussen de rondbogige muuropeningen met afzaten. Baksteenfries onder goot die bevat is in sierlijk uitgewerkte ijzers.

Aan de zijde van de Sparrendreef zijn er drie ingangen naar de pandgang, waarvan het plan naar verluidt geïnspireerd zou zijn op het klooster van San Marco in Firenze. De centrale ingang wordt voorafgegaan door twee witgeschilderde vierkante bakstenen pijlers waarin arduinen stenen met vermelding van de architect "Vierin architekt Brugge" en aannemer "Daveloose entre Heyst". Zij-ingangen via kleine rondboogvormige houten deurtjes met sierlijk ijzeren beslag. De hoofdingang wordt geaccentueerd door een centrale puntgevel met arduinen bekroning en bakstenen reliëf in vorm van Grieks kruis in de geveltop. Een rondbogige ingang voorzien van een smeedijzeren hekken leidt naar het stemmig voorhof. Vierkante geplaveide binnenplaats met bomen, omsloten door een lage, door tongewelf afgedekte gaanderij, opengewerkt door rondbogen op korte zuilen in gewapend beton met eenvoudig gestileerd kapiteel en lage vierkante sokkel. Glasramen met abstracte uitwerking in de smalle rondbogige muuropeningen. Centraal op de binnenplaats staat op een hoge witgeschilderde zuil het natuurstenen beeld van Onze-Lieve-Vrouw van de Rozenkrans (met kind) te midden van een achthoekig aangelegd perk van bloemen en bolvormige buxussen. Op de muren in de overdekte gaanderij bevindt zich een kruisweg in neo-expressionistische stijl van Emile Raes (Doornik, 1907-1986), daterend van 1948. Gebeeldhouwd in een donkere Congolese houtsoort (wengéhout) en bestaande uit 14 blokken van 40 bij 30 cm in hoogrelief, met enkel weergave van gezichten en handen die de essentie van de statie expressief weergeven.

De Dominicanenkerk bevindt zich aan de oostzijde van de later aangebouwde pandgang. Oost-west georiënteerde eenbeukige kruiskerk met halfroond koor, transept en kort schip. Afgedekt door haaks op elkaar staande zadeldaken. De opbouw van de toren aan de noordzijde refereert naar de oude kerktorens van Knokke-Dorp en Heist, namelijk een vierkante onderbouw waarop achzijdige bovenbouw onder tentdak; verlevendigd door op elkaar gestelde versneden steunberen. De gekoppelde rondbogige galmgaten waartussen natuurstenen zuiltje verwijzen naar de neoromaanse inspiratie. Levendige volumewerking door typerende grote puntgevels telkens met roosvenster en natuurstenen bekroning.

Westgevel werd meer rijkelijk uitgewerkt, zie de oorspronkelijke ingang van de kerk vóór de uitbreiding met de pandgang in 1929; natuurstenen spits in kruisvorm en Christusmonogram centraal in rosas. Portiekvormige toegang tot kerk met later aangebracht tochtportaal.

Plattegrond van de kerk bestaat uit een éénbeukig schip van twee traveeën en een vlak afgesloten transept van twee traveeën; koor van één travee met halfronde apsis. Aan de zuidoostelijke zijde sacristie, aan noordoostelijke zijde bergruimte en toegang naar klokkentoren via spiltrap. Sobere afwerking van het *interieur* van de kerk, met name bepleisterd en witgeschilderd. Hoger gelegen rondbogige vensterzone met afzaten. Opvallend is de houten kapconstructie van het schip, getimmerd door H. Pykavet (Heist), waartussen zware trekbalken rustend op arduinen consoles; kleinere bakstenen consoles zorgen voor bijkomende ondersteuning Koor onder bepleisterd en witgeschilderd tongewelf. Hoogzaal met orgel aan noordzijde in het koor, daterend van 1934. Rode tegelvloer.

Mevrouw Raymond Lippens-de Bethune en mevrouw Emile De Klerck-Cosyn zorgen voor de aankoop van het kerkmeubilair, ontworpen door Jozef Viérin en uitgevoerd door Jules Fonteyne (Brugge, 1878-1964) en de firma Pype uit Brugge.

Vrij sober art-decogetint houten kerkmeubilair met typerend cassettemotief waarin decoratieve reliëfs, onder meer biechtstoelen, lezenaar. Vernieuwde houten communiebank met hergebruik van materiaal koorgestoelte. Bidbank van de familie Lippens (1925), zie wapenschild en leuze "Nihil Metuere", heden in twee stukken opgesteld in de transeptarmen. Witstenen altaar met marmeren zuiltjes, versierd met bronzen medaillonvormige plaketten: centraal het Christusmonogram en aan weerszijden de symbolen van de vier evangelisten. In het kader van de nieuwe liturgie is in 1964 een altaartafel geplaatst voor het hoofdaltaar, doch verwijderd in 1970 waarna het hoofdaltaar is aangepast. Het tabernakel is ingebouwd in de muur naast het beeld van de heilige Dominicus. Orgel van 1994.

De kerkklok is vervaardigd door de firma Michaux en pas een jaar na de inwijding van het kerkje ingehuldigd, namelijk met Pasen 1926. Weegt 350 kilogram en is gedecoreerd met de apostel Philippus, de heilige Martha en de heilige Ghislaine. Heeft inscriptie "Ik ben gedoopt in het Zoute, april 1926; mijn naam luidt : Martha - Ghislaine - Emile; mijn peter is Emile de Klerck-Cosyn; mijn meter is barones Ghislaine de Béthune". Het klokkenspel is afkomstig van de zogenaamde "Plaza Residence", een voormalig hotel aan de zeedijk-Het Zoute. Aangekocht in 1934 door de Compagnie Immobilière Le Zoute en geschonken aan de Dominicanenkerk. Transport en installatie uitgevoerd door de heer Meire, stadsuurwerkmaker van Gent. Wordt tijdens de Tweede Wereldoorlog uit voorzorg verwijderd uit de toren en verborgen in de tuin van het klooster. Automatisering in 1994 door De Simpelaere (Menen).

Kleurrijke mozaïek in nis aan de zuidwand, met voorstelling van de H. Theresia van Lisieux omgeven met rozen. Geschonken onder meer door mevrouw Thérèse Francken-Houssiau en uitgevoerd door de kunstenaar Molkenboer uit Nederland. Het werk kan oorspronkelijk niet de goedkeuring wegdragen van Maurice Lippens en architect Jozef Viérin en wordt bijgevolg aangepast door het wegnemen van de omkadering en de plaatsing in een nis.

De glasramen zijn gerealiseerd mede dankzij het dynamisme van mevrouw Raymond Lippens-de Béthune die de nodige gelden verzamelt in 1924-1925. Zij drukt de wens uit dat de glasramen voorzien worden van het wapenschild van de schenkers, vooraanstaande families en inwoners van

Knokke. De glasramen dateren uit diverse periodes, onder meer van 1924-1927, wellicht naar gezamenlijk ontwerp van Jozef Viérin en Jules Fonteyne; andere bronnen vermelden Anton Karte (Brugge) als ontwerper. Tevens van na de Tweede Wereldoorlog, onder meer van Herman Wauters (Berchem) (1961). De glasramen zijn gerestaureerd na de Tweede Wereldoorlog door Camiel van Walleghem (Brugge) en in 1994 door het Gentse atelier Mestdagh.

Woonst van de paters, aangeduid in het kadaster als pastorie, hoewel Het Zoute geen zelfstandige parochie is. Achterin gelegen ten zuidoosten van de kerk en toegankelijk vanaf de Sparrendreef via lang smal pad langsheen de zuidzijde van pandgang en kerk. Opgetrokken als villa in landelijke stijl met integratie van elementen uit de cottagestijl. L-vormige witgeschilderde baksteenbouw van twee bouwlagen en kelderverdieping onder combinatie van overkragend zadel- en schilddak (pannen). Opmerkelijk brede schoorstenen langsheen gevelvelden doorgetrokken boven gootlijst. Rechthoekige muuropeningen met deels vernieuwd schrijnwerk; luiken. Gebruik van smeedijzeren sierankers. Trap en pad leiden naar hoger gelegen toegang in de noordwestelijke hoek uitgewerkt als portiek onder pannen zadeldak in de noordwestelijke hoek; typerende puntgevel met aandak en gebruik van steunberen. Rondbogige inkom onder gebogen baksteenfries met gestrekte uiteinden; houten deur met smeedijzeren beslag.

Het plan van de villa omvat een centrale traphal waarop de diverse vertrekken voor de gemeenschap, de residerende paters en het personeel uitkomen. Aan de oostzijde eetzaal, met aansluitend spreekplaats en recreatiezaal aan westzijde. Aan de noordzijde dienstruimten, als onder meer keuken. Behouden houtwerk onder meer binnendeuren, lambriseringen, parket- (visgraatverband) en plankenvloeren. Tevens typerende vrij sobere bakstenen schouwen met houten haardbalken en boezembekleding in eetzaal en recreatiekamer. Het behouden oorspronkelijk meubilair is vervaardigd door de firma Borry uit Kontich. Diverse kunstwerken (onder meer schilderijen) veelal door kunstenaars uit genegenheid aan Pater Rutten of opvolgers geschonken. In de recreatiezaal bevindt zich onder meer de bibliotheek van de paters Dominicanen. Opengewerkte houten trap leidt naar de bovenverdieping met de privé-vertrekken van de paters.

4.8.3.2. Bouwfysische toestand:

De Dominicanenkerk werd goed opgevolgd tussen 2000 en 2012. Uitgevoerde inspecties van Monumentenwacht die dateren van 2000 // 2003 // 2005 // 2008 // 2012 bevestigen dit. Sedert de vorige inspectie in 2012 werden geen controles meer aangevraagd bij Monumentenwacht. Er is momenteel ook geen lopend lidmaatschap meer.

In het laatste rapport daterend van 18 januari 2012 werd opgenomen dat de kerk zéér goed onderhouden werd. Afgaand op de huidige verschijning en voortgezet gebruik is er ook geen reden om aan te nemen dat dit de dag van vandaag niet meer het geval zal zijn.

4.8.3.3. Architecturale mogelijkheden:

Betreft een oost-west georiënteerde eenbeukige kruiskerk, een kort schip met twee traveeën met halfroond koor, transept van twee traveeën. Afgedekt door haaks op elkaar staande zadeldaken. De opbouw van de toren aan de noordzijde refereert naar de oude kerktorens van Knokke-Dorp en Heist, namelijk een vierkante onderbouw waarop achzijdige bovenbouw onder tentdak; verlevendigd door op elkaar gestelde versneden steunberen.

De kerk an sich, zonder rondgang, heeft een beperkte footprint van 400m² en is daarmee kleiner dan voorbeeld de Christus-Koningkapel te Duinbergen. Wanneer het geheel wordt aanschouwd waarbij de rondgang en functioneel inzetbare centrale tuin meegerekend worden bedraagt de totale oppervlakte 1240m². Hiermee is het de grootste omsloten sacrale ruimte in de gemeente Knokke-Heist. Omwille van de beperkte gebouwde oppervlakte en het statuut als beschermd monument zijn architecturale mogelijkheden voor nevenbestemming in de ruimte eerder beperkt.

4.8.4. Actueel gebruik en functie:

Het Dominicanenkerkje kent vandaag nog een liturgisch gebruik met vieringen op woensdagvoormiddag omstreeks 11:30 alsook tijdens het weekend op zaterdag om 18:00 en zijn er op zondag Nederlandse en Gregoriaanse gezangen tijdens de eucharistieviering. De vieringen en spirituele activiteiten worden verzorgd door een team van vier paters dominicanen en bijgestaan door diverse medegebroeders. Aansluitend bij de eucharistieviering in het weekend wordt de mogelijkheid aangeboden om dieper in te gaan op de lezingen of thema's die in de dienst aan bod komen.

Naast liturgie is er zeker, maar in beperkte mate, ook reeds sprake van valorisatie daar er ook concerten gegeven worden. Zo vond vorig jaar het traditionele kerstconcert plaats met het MuCH Ensemble, de kunstenaars in residentie in de Muziekkapel Koningin Elisabeth. Zowel in het voorjaar als tijdens de zomer doet Klassiek Leeft dikwijls het Dominicanenkerkje aan omwille van de unieke setting.

(zie overzicht en vergelijking huidig gebruik hoofdstuk 5)

4.8.5. Toekomstig gebruik en functie van het goed

(zie globale ambitie en duiding hoofdstuk 6.2.8)

4.9. Saint-George Anglican Church | Knokke

4.9.1. Identificatie:

Naam: Saint-George Anglican Church

Geografische ligging:

- Zoutelaan 77, 8300 Knokke-Heist, deelgemeente Knokke
- Provincie West-Vlaanderen
- Sie B – Afdeling KNOKKE-HEIST 4 AFD/D KNOKKE 31334 B 0761A

Representatief orgaan: het Centraal Comité van de Anglicaanse Eredienst in België

Dekenaat of Regio: Church of England, Diocese in Europe, Archdeaconry of North-West Europe, Deanery of Belgium & Luxembourg

Pastorale eenheid: nvt

Eigendom: Society for the propagation of the gospel in the foreign parts (hernoemd: USPG)

Beschermingen: NEEN

Erfgoedobject: Saint George Anglican Church, vastgesteld bouwkundig erfgoed ID: 59011 opnieuw vastgesteld sinds 14-05-2024

4.9.2. Situering in de ruimtelijke omgeving:

Saint-George bevindt zich op de hoek van de Nieuwpoortstraat en Zoutelaan vlakbij het knooppunt met de Elizabetlaan. Het kerkgebouw bevindt zich op de grens langsheen het dichtere woonweefsel van de stadsstructuur Knokke, maar sluit qua schaal meer aan bij de villa's aan de overzijde van de Zoutelaan. Deze schaalbreuk geeft de plek een bijzonder aanzicht. Vlak aan het perceel gelegen bevindt zich de bushalte voor lijn 41 (Brugge – Knokke).

We tonen de originele afbeelding hier niet omwille van het copyright.

Wil je het volledige kerkenbeleidsplan met beeldmateriaal bekijken?
Vraag het dan op bij de gemeente.

We tonen de originele afbeelding hier niet omwille van het copyright.

Wil je het volledige kerkenbeleidsplan met beeldmateriaal bekijken?
Vraag het dan op bij de gemeente.

We tonen de originele afbeelding hier niet omwille van het copyright.

Wil je het volledige kerkenbeleidsplan met beeldmateriaal bekijken?
Vraag het dan op bij de gemeente.

Afb links, midden: Situering meso/micro | Afb rechts: luchtbeeld

4.9.3. Beschrijving

4.9.3.1. Cultuurhistorische waarde¹⁸:

Eind 19de eeuw kwamen Britse toeristen met de mailboot naar Oostende. Ze reisden naar Brugge om deze stad met vermaarde geschiedenis te bezoeken en een uitstap met de stoomtram naar Knokke zorgde voor een portie gezonde zeelucht. Al snel burgerden de Engelsen zich in en kwamen ze in de ontluikende badstad wonen. In het begin van de 20ste eeuw telde Knokke een Engelse kolonie van 300 leden. Kleine geloofsdiensten werden in openlucht in de duinen gehouden maar de Engelse families hadden behoefte aan een kerk.

In 1905 richtten kapelaan Arthur Hull uit Brugge en de afgevaardigden van de voorlopige golfclub een aanvraag aan de Zoutepolder om een Engelse kapel op te richten. Het gemeentebestuur gaf goedkeuring mits een plan en bestek zouden worden opgesteld en voorgelegd. Daarin stond dat het gebouw minstens zes meter hoog moet zijn. Een aanvraag voor een subsidie van 2000 Belgische frank werd geweigerd. De Engelsen klopten aan bij de familie Lippens en hetzelfde jaar nog schonk de Zoutepolder een stuk grond van 362 m² voor de oprichting van een kapel aan de Zoutelaan (niet ver van de Piers de Raveschootlaan), goed voor 150 gelovigen. De Zoutelaan lag dan nog in het duinzand. In 1908 bleek de kapel al te klein voor de erediensten. Door de groei van de Engelse kolonie werd uitgekeken naar een groter kerkgebouw. De elektriciteitsmaatschappij kocht het eerste gebouwtje voor 3.000 frank en breidde het in 1910 uit tot een centrale.

In 1911 werd na onderhandelingen met de Compagnie Het Zoute gekozen voor een meer oostelijke locatie, eveneens aan de Zoutelaan. De Compagnie schonk de grond. Daarna begon de plaatselijke aannemer Camille Deckers de plannen van architect Adolphe Pirenne te realiseren. De kosten voor de bouwwerken bedroegen 16 651 Belgische frank. De anglicaanse kerk leende 9000 frank bij de 'Society for the Propagation of the Gospel'. Patroonheilige werd Saint-George (Sint-Joris met de draak).

De familie Lippens volgde alle werkzaamheden van zeer nabij op en was nauw betrokken bij heel wat details. Betreft een kerkje met neogotische inslag naar ontwerp van architect Dugardyn. De aannemer twijfelde bijvoorbeeld voor de bouw van het kerkje aan het feit dat hij te dicht bij de straat zou bouwen. Prompt schreef hij zijn opdrachtgever aan en vroeg de Compagnie om richtlijnen ter zake.

Links van de deur zit een steentje met 1911 en boven de deur zit een Sint-Jorisreliëf. De patroonheilige kon de kerk echter niet vrijwaren van ongeluk. Nog datzelfde jaar moesten na een reeks windstoten de beschadigde oostelijke en westelijke brandglazen vervangen worden.

We tonen de originele afbeelding hier niet omwille van het copyright.

Wil je het volledige kerkenbeleidsplan met beeldmateriaal bekijken? Vraag het dan op bij de gemeente.

¹⁸ <https://www.sincfala.be/open-monumentendag-2014-saint-georges-anglican-church>, <https://inventaris.onroerenderfgoed.be/objecten/59011>

Tijdens de Eerste Wereldoorlog gebruikten de Duitsers deze kerk met neogotische inslag als paardenstal. De vloer, te glad voor de paardenhoeven, werd opgebroken en de gemetselde troggen zijn nog steeds zichtbaar. Na de oorlog was de bepleistering helemaal losgekomen en bleek de kerk ernstig beschadigd door inslagen van bommen en granaten. Het Belgische leger bleef, na de bevrijding, de kerk gebruiken als paardenstallen.

In 1926 zond de 'Society for the Propagation of the Gospel' architect E.E. Lofting naar Knokke. Hij raadde aan een galerij ter ondersteuning van het middenschip en een typisch Engels kantelorentje bij te bouwen. Het torentje is van architect A. Dugardyn. In 1928 volgden alweer nieuwe uitbreidingen met een altaargedeelte en een dienstzaal.

Bij de bevrijding van Knokke in november 1944 werd het kerkje zwaar beschadigd door beschietingen. Na de Tweede Wereldoorlog liet Charles Piercy het gebouw grondig restaureren. De brandglazen werden bekostigd met een geldinzameling in Engeland naar aanleiding van de herdenking van Saint George's Day, de aanval op Zeebrugge in 1918, ook wel gekend als 'Officers and Men who gave their lives for King and Country in the Naval Action at Zeebrugge, St. George's Day 1918'. In 1953 volgt een grondige restauratie en heropening. Opgetrokken in verankerde baksteenbouw met gebruik van natuursteen voor onder meer aandaken, onderdorpels en topstukken. Typisch gebruik van onder meer muurvlechtingen, steunberen, spitsboogvensters en oculi. Het geheel is opgetrokken in een klein grasveld ommuurd door een laag bakstenen muurtje.

De eerste kapelaan was Rev. H.C. Barnes. Zijn opvolger was Rev. Taylor (†1958). Daarna verzekerde Rev. Jones uit Oostende als 'visiting clergyman' de diensten. Nu leidt Rev. Peter Tilley de kerkdiensten van de parochiekerk, die behoort tot de Community Church of England.

4.9.3.2. Bouwfysische toestand:

De kerkraad heeft bij de start van 2025 een lidmaatschap afgesloten bij Monumentenwacht en een grondige inspectie aangevraagd voor zowel het interieur als exterieur van Saint-Georghe's. Dit teneinde een duidelijke overzicht en stand van zaken te bekomen.

Afgelopen jaren hebben er reeds tal van herstellingen plaatsgevonden zoals het herstel van de toren en het dak en werd in 2019 het verwarmingssysteem volledig vernieuwd. De houten kerkbanken en vloertegels hebben omwille van sporadische wateroverlast in de omgeving wel reeds beperkt schade opgelopen.

4.9.3.3. Architecturale mogelijkheden:

De hoofdingang van de kerk bevindt zich onder de toren aan de westzijde van de kerk. Via de torentrap kan je een balkon bereiken bovenin het schip van de kerk. Het schip heeft een beperkte oppervlakte van ongeveer 130m² en kent een open structuur met houten banken voor aanwezigen van de vieringen. Het altaar werd vooraan de kerk op een verhoog van twee à drie trappen geplaatst en bevindt zich onder een bijzonder glas-inloodraam.

Achter het preekgestoelte links van het schip bevindt zich een afzonderlijke ruimte met wastafel alsook een toilet. Aan de rechterzijde van het schip bevindt zich de sacristie. In het algemeen kan gesteld worden dat de huidige voorzieningen en uitrustingsgraad beperkt is.

4.9.4. Actueel gebruik en functie:

Op vandaag wordt slechts één viering per maand georganiseerd in Saint-George's omdat de huidige pastoor Revd Nwaekwe ook moet voorgaan in de kerken van Oostende, Brugge en Kortrijk. Er is momenteel geen pastorie of woonstvergoeding voorzien in Knokke-Heist waardoor een voltijdse pastoor kan aangesteld worden door het Centraal Comité van de Anglicaanse Eredienst in België.

Vijf à zes keer per jaar vinden er kleinschalige evenementen, concerten en vergaderingen van de kerkraad plaats in de kerk. De kerkraad probeert de kerk zoveel als mogelijk open te houden maar wegens een tekort aan vrijwilligers gebeurt dit vandaag zeer onregelmatig alsook beperkt.

Saint-George's Anglican Church kent anno 2025 het laagste gebruik van alle kerken op grondgebied van de gemeente Knokke-Heist en wordt toekomstgericht beter actief ingezet.

(zie overzicht en vergelijking huidig gebruik hoofdstuk 5)

4.9.5. Toekomstig gebruik en functie van het goed

(zie globale ambitie en duiding hoofdstuk 6.2.9)

5. Samenvattend overzicht

5.1. Beschermingen

Volgend patrimonium is **beschermd als monument**:

- Christus-Koningkapel – Duinendreef 29
 - Christus-Koningkapel, zichtbepalend hoekgedeelte van de huizengroep; is volledig in het bouwblok ingebouwd, cf. doorlopen van de steunberen in de aanpalende huizen, beschermd als monument bij ministerieel besluit van 2/10/2003
- Heilige Margareta – Maurice Lippensplein 1
 - Kerktoren van de vroegere Sint-Margaretakerk beschermd als monument bij K.B. van 25.03.1938.
 - Orgel Onbevlekt-Hart-van-Maria en Heilige Margaretakerk beschermd als monument bij M.B. van 29/11/2000.
- Sint-Vincentiuskerk - Ramskapellestraat 59:
 - De kerk met ommegang en kapelletjes beschermd als dorpsgezicht bij M.B. van 30.10.1985 .
 - Het orgel is beschermd als monument bij M.B. van 30.06.1986.
- Sint-Niklaaskerk - Dorpsstraat 79b:
 - De kerk is beschermd als monument op 04/07/1996,
 - De omgeving van de kerk is beschermd als dorpsgezicht op 04/07/1996.
- Dominicanenkerk - Sparrendreef 91:
 - Kerk, pandgang, tuin en pastorie beschermd als monument bij ministerieel besluit van 27/01/2004.

Volgende kerken zijn enkel opgenomen als **vastgesteld bouwkundig erfgoed**:

- Sint-Antonius-Abtkerk
- Heilige Familiekerk
- Sint-Margaretakerk
- Heilig Hartkerk
- Saint-George Anglican Church

5.2. huidig gebruik 2024-2025

Na de screening van het huidige gebruik tekenen zich duidelijke verschillen af binnen de pastorale eenheid Tiberias en bij het extern patrimonium. Dit zowel voor wat betreft het resterende liturgisch gebruik en de mate waarin het kerkelijk patrimonium vandaag reeds ingezet wordt om een breder maatschappelijk gebruik op te nemen.

Zo hebben de Sint-Antonius-Abtkerk in Heist samen met de Christus-Koningkapel te Duinbergen het hoogste liturgisch gebruik met vier à vijf vieringen tijdens de week aangevuld met een weekendmis. De Sint-Vincentiuskerk te Ramskapelle en Heilig Hartkerk te Knokke worden iets minder frequent gebruikt, maar er worden beduidend meer vieringen georganiseerd dan bijvoorbeeld de Margaretakerk in Knokke met slechts één viering per week.

De Heilige Familiekerk (één weekendviering per week tussen april-nov) te Duinbergen en de Sint-Niklaaskerk (2x/maand) in Westkapelle kennen het laagste liturgisch gebruik binnen de pastorale eenheid. In tegenstelling tot de Heilige Familiekerk kent de Sint-Niklaaskerk sinds de heropbouw wel reeds nevenbestemmingen in tijd en ruimte wat een beduidend verschil in gebruik betekent. Binnen het extern patrimonium wordt de Saint George Anglican Church met slechts één viering/maand ook zeer beperkt gebruikt.

Er is in alle kerken reeds sprake van valorisatie -vaak in de vorm van concerten-, maar in het algemeen kan gesteld worden dat het huidige patrimonium slechts zeer beperkt in tijd en éézijdig bijkomend benut of aangewend wordt. Enkel in de Sint-Margaretakerk (mama's voor mama's) en Sint-Niklaaskerk (polyvalente zaal) is er sprake van gedeeld gebruik. Bijkomend kennen beide kerken ook nog een -zij het beperkte vorm van- multifunctioneel gebruik zijnde lessen van MAAK (Sint-Margaretakerk) en repetities van de Schola Gregoriana en de Zeegalm in het sacraal gedeelte (Sint-Niklaaskerk).

	liturgie	valorisatie	medegebruik	multifunctioneel gebruik (nevenbestemming in tijd)	gedeeld gebruik (nevenbestemming in de ruimte)	herbestemming
Sint-Antoniusabtkerk	*** (w)	x				
Heilige Familiekerk	(w) ¹	x				
Christus-koningkapel	*** (w)	x				
Sint-Margaretakerk	(w)	x		x	x	
Heilig Hartkerk	** (w)	x				
Sint-Niklaaskerk	\	x		x	x	
Sint-Vincentiuskerk	***	x				

Dominicanenkerk	* (w)	x				
St-George	\	x				

*** 4-5 wekdagen

** 3 wekdagen

* 1-2 wekdagen

\ <1 wekdagen

(w) weekendmis

(w)¹ Enkel tussen Palmzondag t.e.m. Allerheiligen

HUIDIGE GEBRUIK ANNO 2024-2025

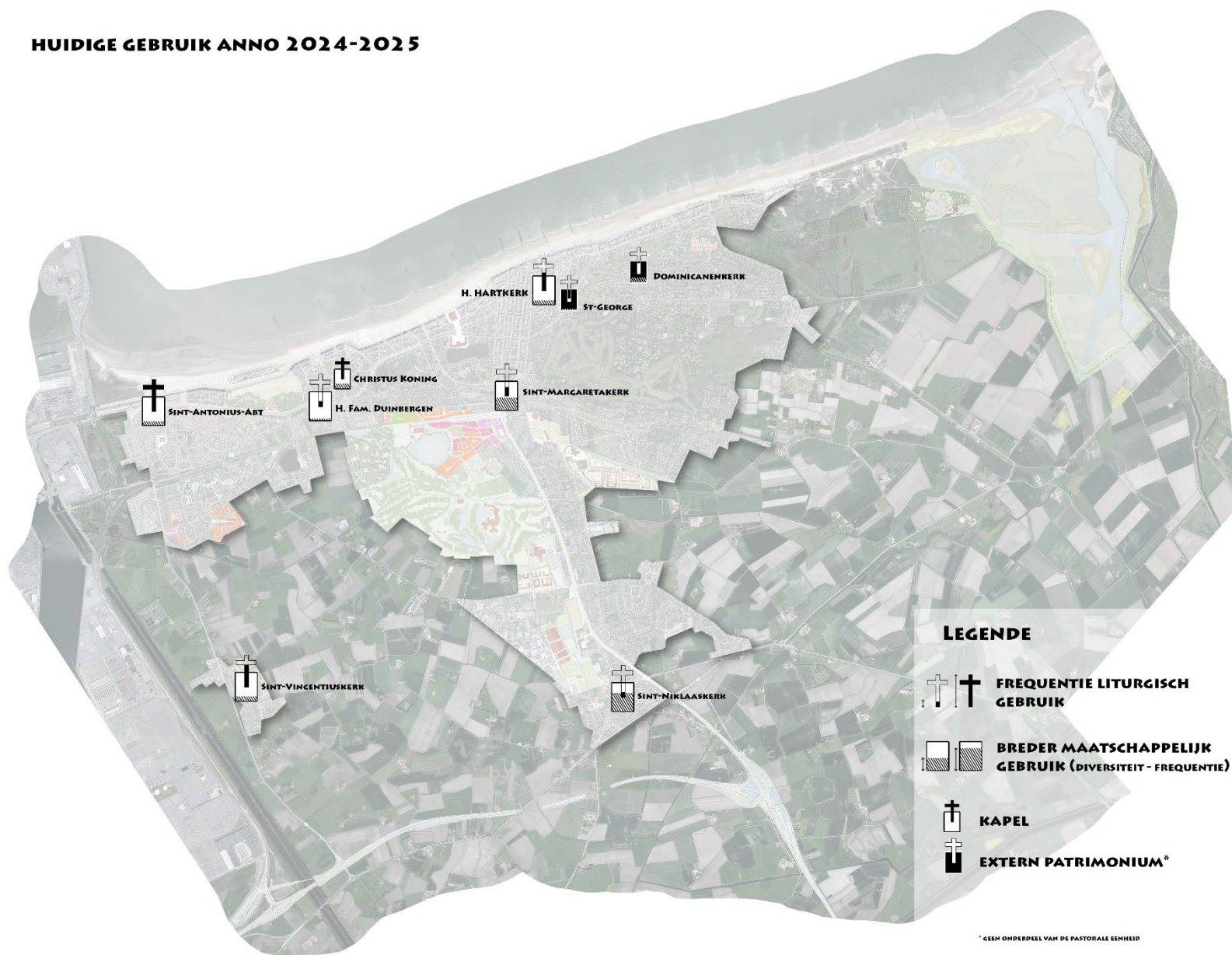

Fig. 2: schematische weergave synthese huidig gebruik anno 2024-2025

6. Wat biedt de toekomst?

Zoals reeds bij de inleiding aangehaald heeft de kerk als instituut het moeilijk in Vlaanderen: er zijn minder priesters, minder gelovigen, minder kerkdiensten en minder vrijwilligers. Deze tendens is ook in Knokke-Heist merkbaar, versnelt steeds meer en is onomkeerbaar. Veel kerken staan de facto vaak leeg. Ze worden -zoals het overzicht weergeeft en op enkele uitzonderingen na- slechts een paar uurtjes per week gebruikt voor de gewone erediensten, sommige voor speciale gelegenheden zoals begrafenissen, huwelijken, doopsels, gedenkmissen of occasioneel voor een klassiek concert.

Sinds de verplichte koppeling tussen de meerjarenbegroting en het kerkenbeleidsplan wordt zowel het centraal kerkbestuur als gemeentebestuur bij de start van elke nieuwe legislatuur geconfronteerd met de stand van zaken. Deze weerkerende reflecties moeten er in eerste instantie voor zorgen dat de toekomstige financiële planning op punt staat waarbij de kosten voor onderhoud, restauratie en eventuele herbestemmingen realistisch en haalbaar zijn. Anderzijds houdt het de vinger aan de pols wat betreft de financiële verantwoordelijkheid.

Overheden hebben namelijk de verantwoordelijkheid om belastinggeld op een verantwoorde manier te besteden in lijn met de huidige maatschappelijke waarden en behoeften. Zo kan het subsidiëren (*zie punt 3.2*) van nauwelijks gebruikte kerkgebouwen als een inefficiënte toewijzing van middelen worden gezien. Vooral indien er geen duidelijk plan is voor het toekomstig gebruik ervan. De koppeling met de meerjarenbegroting moet er vanaf 2025 voor zorgen dat de aanwezige en gesubsidieerde kerkgebouwen voldoende geïntegreerd zijn in de bredere financiële en beleidsmatige context van de gemeente.

De toekomst van onze parochiekerken wordt in dit hoofdstuk vanuit verschillende insteken benaderd. Zo kreeg de inbreng vanuit de pastorale eenheid en kerkfabrieken vorm in het pastoraal plan waarna vervolgens de liturgische visie van het Bisdom wordt geprojecteerd. Het kerkenbeleidsplan zorgt finaal voor de afstemming en neemt ook het breder maatschappelijk, ruimtelijk en financieel kader vanuit de gemeente Knokke-Heist mee in overweging.

Om deze afstemming te kunnen maken werden verschillende gespreksrondes georganiseerd met het centraal kerkbestuur, de pastoor en met de vertegenwoordiging van het Bisdom Brugge.

6.1. Het pastoraal plan Tiberias en visie Bisdom Brugge

Het pastoraal plan wordt opgemaakt op basis van een pastorale situatie en dient als basis voor de lange termijnvisie. Het legt letterlijk de basis voor toekomstig liturgisch gebruik van de parochies en hun kerk. De toekomstige werking omschreven in het pastoraal plan moet in lijn liggen met de visie van het Bisdom Brugge en een degelijke basis vormen voor de visie uit het kerkenbeleidsplan. Binnen deelluk 6.1 worden geen uitspraken gedaan over het externe patrimonium (Dominicanenkerk en Saint-George Anglican Church).

6.1.1. Pastoraal plan & feedback draft kerkenbeleidsplan

Op 20 januari 2025 ontving het gemeentebestuur van Knokke-Heist het pastoraal plan van het centraal kerkbestuur met daarin een beperkte omschrijving van de huidige situatie en gebruik. Er wordt tevens vermeld dat -richting 2030- i.f.v. erediensten de focus zou gelegd worden op:

- Sint-Antonius-Abtkerk te Heist;
- Christus-Koningkapel te Duinbergen;
- Heilig Hartkerk te Knokke.

De betekenis en het gebruik van de andere parochiekerken worden binnen dit scenario richting 2030 in het pastoraal plan (2024) niet verder toegelicht. Zo worden geen voorstellen gedaan hoe de kerken kunnen ingezet worden om diverse functies op te nemen of maatschappelijke noden in te lossen door middel van multifunctioneel gebruik (*nevenstemming in tijd*) of gedeeld gebruik (*nevenbestemming in ruimte*).

Bijkomend werd naar aanleiding van de opmaak van dit kerkenbeleidsplan in dec 2024-jan 2025 een oproep gelanceerd naar de kerkfabrieken om een duidelijk standpunt in te nemen over het toekomstig gebruik op korte (<2030) en langere termijn (>2030). Hoewel er geen concrete voorstellen of vernieuwende insteken kwamen, noch een onderscheid op korte en lange termijn werd gemaakt, laten de kerkfabrieken algemeen wel uitschijnen dat ze open staan voor een meer multifunctionele invulling.

Enkel voor de Sint-Margaretakerk kwam er duidelijk initiatief om een traject op te starten om actief te bekijken hoe de grote kerkruimte nog meer kan worden gebruikt voor een bredere invulling waarbij liturgie qua schaal ondergeschikt is, maar voorlopig nog aanwezig blijft op de site.

6.1.2. Visie Bisdom Brugge

Vanuit het Bisdom kwam de volgende reactie op het pastoraal plan:

Het plan geeft een goede beschrijving van de huidige stand van zaken. Het lijkt ons best om te evolueren naar de kerk van Sint-Antonius-Abt te Heist als de hoofdkerk van de hele parochiale eenheid en de kapel van Duinbergen en de kerk Heilig Hart vooral te zien in het kader van toerismepastoraal.

Het Bisdom spreekt zich met andere woorden zeer duidelijk uit over de liturgische toekomstvisie waarbij de parochiekerk van Heist de hoofdkerk wordt binnen de pastorale eenheid Tiberias. Daarnaast blijven de Christus-Koningkapel en de Heilig Hartkerk hun functie behouden omwille van hun strategische toeristisch ligging en potentieel om ingezet te worden als toerismepastoraal. Over de rol van de Sint-Vincentiuskerk, Sint-Niklaaskerk, Sint-Margareta en de Heilige Familiekerk Duinbergen wordt niet gesproken in het schrijven.

6.1.2.1. Prioritaire locaties i.f.v. onderzoek herbestemming OF 'andere' bestemming

Op 18 maart 2025 werd een overleg georganiseerd met een vertegenwoordiger van het Bisdom Brugge om de hoofdlijnen van het toen in opmaak zijnde kerkenbeleidsplan voor te stellen. Tijdens dit overleg werd het gemeentebestuur geadviseerd om op korte termijn prioriteit te geven aan een grondig haalbaarheids- en ontwerpend onderzoek voor de Heilige Familiekerk in Duinbergen en de Sint-Margaretakerk te Knokke.

Hierbij werd voorgesteld om het onderzoek voor deze locaties vanuit een brede scope te benaderen waarbij verder wordt gedacht dan een louter traditionele herbestemming van het gebouw. Bijkomend dient ook de piste 'andere' bestemmingen te worden onderzocht. Dit betekent dat zowel de sloop of gedeeltelijke sloop van beide kerkgebouwen door het Bisdom kan en mag worden onderzocht. Hieruit volgt dat de realisatie van een volledig nieuw programma op deze locaties evenzeer tot de te onderzoeken mogelijkheden behoort.

Het te voeren haalbaarheidsonderzoek zal hierin bepalend zijn en op basis van meerdere criteria (*wijkenplan, maatschappelijke meerwaarde, aanwezige erfgoedwaarden, realisatie- en exploitatiekosten, ...*) één of meerdere voorstellen naar voor zullen geschoven worden die als meest passende invulling kunnen worden beschouwd.

Het huidige beperkt liturgisch gebruik van de te onderzoeken locaties wordt op korte termijn als uitdovend beschouwd. Zodra er een concreet uitvoeringsdossier is voor de herbestemming of nieuwe ontwikkeling dient voor de liturgie worden uitgeweken naar de Christus-Koningkapel te Duinbergen en de Heilig Hartkerk te Knokke. In afwachting hiervan blijft de huidige liturgische functie behouden en worden passende nevenbestemmingen positief geadviseerd.

VISIE BISDOM BRUGGE

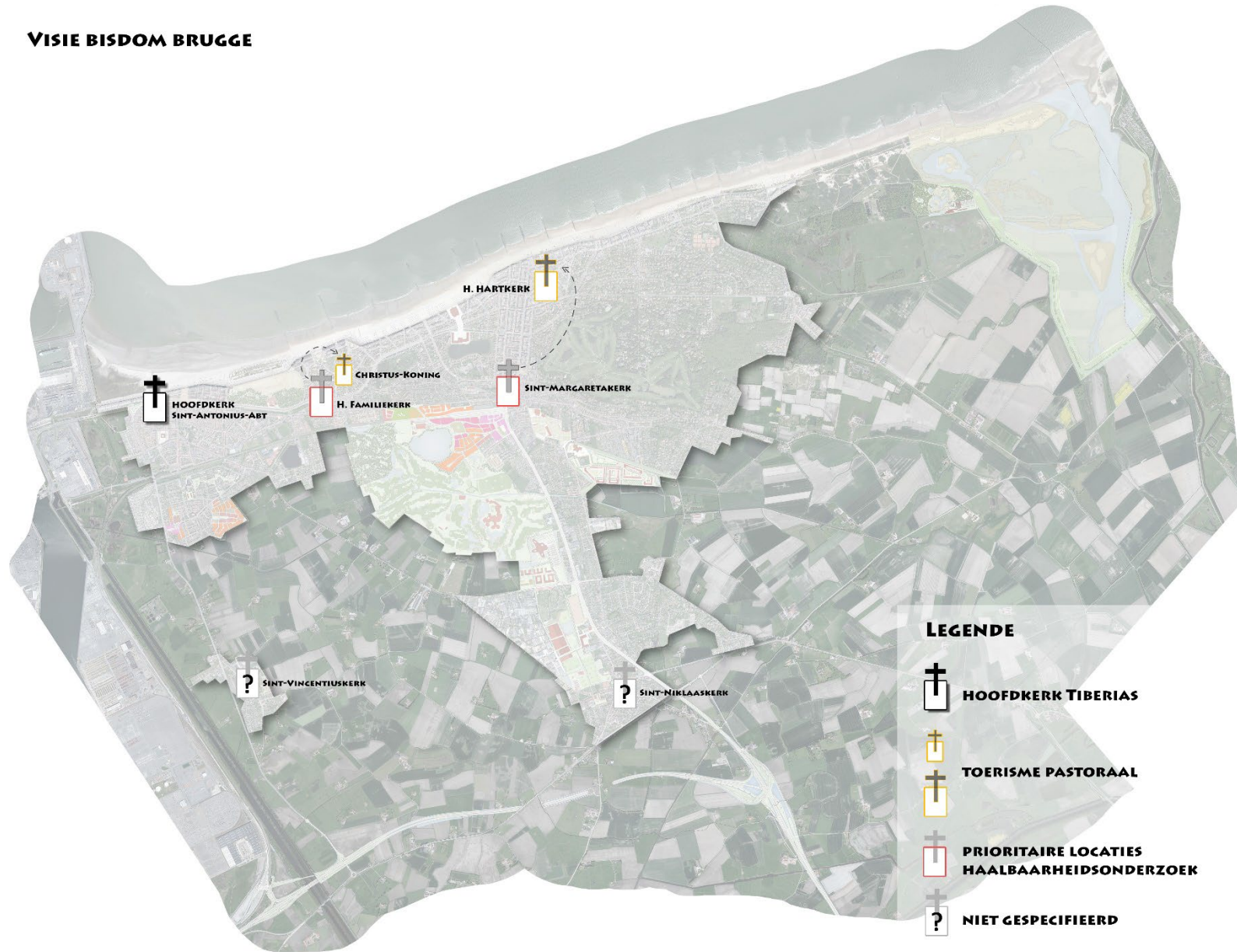

Fig. 3: weergave visie Bisdom Brugge

6.2. Toekomst van het religieus patrimonium in Knokke-Heist

Een zeer bepalend en cruciaal onderdeel van het kerkenbeleidsplan is de uitwerking van een duidelijke visie en strategie op het toekomstig gebruik van het aanwezige patrimonium en dit afgestemd op de maatschappelijke noden en ruimtevraag van de gemeente waarbinnen deze zich bevinden.

Op ruimtelijk vlak bestaat in Knokke-Heist de overkoepelende ambitie om -buiten de afbakeningslijn kleinstedelijk gebied Knokke-Heist- geen bijkomende ruimte meer aan te snijden. Ruimte is immers een schaars goed. De vraag naar bijkomende ruimte voor wonen, werken, recreatie, toerisme, infrastructuur, gemeenschaps- en andere voorzieningen, wordt grotendeels binnen het bestaande en reeds geplande ruimtebeslag opgevangen. De kwaliteitsprincipes van het Beleidsplan Ruimte Vlaanderen worden hierbij gevolgd, nl. het genereren van een hoger ruimtelijk rendement door meer activiteiten op eenzelfde oppervlakte te organiseren zonder afbreuk te doen aan de leefkwaliteit en dit “op de beste gelegen plaatsen”.

Naast gekende verdichtings- en inbreidingsprojecten kan het verweven van functies er nl. voor zorgen dat geen bijkomende ruimte moet worden ingenomen. Het spreekt voor zich dat ook de kerken, die van oudsher steeds een centrale plaats (*letterlijk en figuurlijk*) in een gemeenschap hebben ingenomen, perfect aansluiting kunnen vinden binnen deze ambitie en als ruimte of locatie mee dienen ingezet te worden. Een kerk is namelijk meer waard dan alleen haar liturgische functie.

In deze stelling wordt in eerste instantie sterk teruggegrepen naar de functie van het kerkgebouw als centrale en verbindende plaats binnen de gemeenschap. Deze gedachtegang volgend maakt het zeer wezenlijk om de leegstand van ons kerkelijk patrimonium of de onbruik ervan terug te willen schroeven. Hierbij moeten dan ook alle mogelijkheden die haalbaar zijn op korte termijn zoals multifunctioneel en gedeeld gebruik en mogelijke realisaties van herbestemmingen nu reeds onderzocht, bekeken en geanalyseerd worden. Ook ‘andere’ bestemmingen dienen hierbij in overweging genomen te worden indien onderbouwd vanuit een overkoepelende visie en maatschappelijke noden. Herbestemmen om te herbestemmen is evenmin een duurzaam uitgangspunt.

Ook Kardinaal Jozef De Kesel besluit reeds in zijn pastorale brief uit 2011 ‘Kerk zijn vandaag en de toekomst van de parochies’ met een warme oproep tot loyale medewerking:

‘Dat niemand de vragen die dit alles oproept, lichtzinnig naast zich neerlegt. Maar net zo goed roepen we op tot realisme en geduld. Niet het realisme dat elk vernieuwend perspectief weigert en alles bij het oude laat. Wel een realisme dat de hoop niet verliest, omdat het uiteindelijk perspectief nimmer wordt vergeten.’

Waarmee hij toen reeds sprak over de overgangsfase waarin we ons bevinden en waarbij de focus en prioriteit komt te liggen op datgene waarover het in essentie gaat namelijk mensen te verbinden zonder hierbij halsstarrig vast te houden. *‘Ook de kerk heeft haar verantwoordelijkheid t.a.v. de zware*

financiële lasten van de burgerlijke overheden’, wordt geconcludeerd. Dertien jaar na datum kunnen we enkel vaststellen dat we ons ondertussen te midden van een heuse stroomversnelling bevinden.

Het uitgangspunt moet dan ook zijn om deze centrale locaties over de komende beleidsperiodes heen, in nauw overleg met het centraal kerkbestuur, de pastoor, kerkfabrieken en het bisdom, levendig te houden voor de gemeenschap door het gebouw of de locatie nieuw leven in te blazen. Op deze manier blijft een duurzame en maatschappelijk relevante toekomst ervan gewaarborgd.

Op basis van de initiële screening en bevraging bij de kerkfabrieken kan op korte termijn duidelijk ingezet worden op een breder multifunctioneel gebruik (*nevenbestemming in tijd*) van alle kerken. Hierbij wordt telkens ‘op maat’ bekeken welke activiteiten verenigbaar zijn met het huidige liturgische gebruik, de beschikbare ruimte alsook aanwezige voorzieningen en lokale maatschappelijke noden. Om de impact op vrijwilligers te beperken kan de regierol voor bijkomende nevenbestemmingen bij de gemeente komen te liggen. Inzet van gemeentepersoneel kan hierbij ontzorgend werken.

De duidelijke visie en keuzes van Bisdom Brugge inzake aanduiding Sint-Antonius Abt als hoofdkerk en activatie in kader van toerismepastoraal voor de Christus-Koningkapel en Heilig Hartkerk wordt als kapstok gebruikt om op korte termijn bewuste keuzes te maken. Deze zijn nodig om essentiële evoluties in gang te zetten alsook gericht onderzoek te kunnen doen naar toekomstige ontwikkelingen. Om een duurzame toekomst te garanderen dient in deze legislatuur absoluut geschakeld te worden om niet nodeloos ter plaatse te blijven trappelen. De focus komt hierbij in eerste instantie te liggen op de Heilige Familiekerk te Duinbergen en de Sint-Margaretakerk te Knokke. Deze zullen op korte termijn onderworpen worden aan een haalbaarheids- en ontwerpend onderzoek dat breed de toekomstige mogelijkheden in zijn totaliteit zal onderzoeken.

Op het moment dat voorgaand onderzoek resulteert in concrete plannen zal het gemeentebestuur deze eerste versie van het kerkenbeleidsplan updaten, opnieuw in dialoog treden en het aangepaste document opnieuw laten goedkeuren door de gemeenteraad en het Bisdom.

Hierna wordt per kerk het voorziene toekomstig gebruik en evolutie besproken:

6.2.1. Sint-Antonius-Abtkerk | Heist

De Sint-Antonius-Abtkerk heeft zijn liturgische functie doorheen de jaren steeds behouden en functioneert tot op heden als parochiekerk van Heist. Het Bisdom van Brugge schuift deze kerk naar voor als hoofdkerk voor de gehele pastorale eenheid. De kerk heeft een lange geschiedenis, is klassiek van inrichting en voldoende groot. Er is bovendien een groot team vrijwilligers alsook jonge misdienaars (kinderen) en volwassenen die de liturgie ondersteunen. De ligging van de pastorie naast de kerk en het onthaal in de pastorie na de weekendvieringen zijn extra troeven om inzake erediensten de focus te blijven leggen op de Sint-Antonius-Abtkerk te Heist.

De kerk wordt goed onderhouden en beschikt over het ruimtelijk potentieel om verder/breder ingezet te worden. Dit zowel onder de noemer valorisatie, maar evenzeer ook in kader van multifunctioneel gebruik (nevenbestemming in tijd). Een gedeeld gebruik (nevenbestemming in de ruimte) of herbesteding van de hoofdkerk is zeker nog niet aan de orde. Het huidig en toekomstig nevengebruik binnen de hoofdkerk zal in planning ondergeschikt blijven aan het liturgisch gebruik doorheen het jaar.

De Sint-Antonius-Abtkerk neemt een belangrijke maatschappelijke rol op inzake de instandhouding van het rijke maritiem verleden van Heist als authentieke vissersgemeenschap. Een niet te verwaarlozen gegeven dat aan de basis ligt van Heistse folklore / gemeenschapszin en in de toekomst verder ondersteund zal worden (*zie pilootproject punt 6.5.1*).

6.2.2. Heilige Familiekerk | Duinbergen

De hoge kosten en exploitatietoelagen verbonden met het behoud van de kerk wegen momenteel niet op tegen het zeer geringe gebruik. Omwille van haar positie binnen de villawijk Duinbergen met in hoofdzaak tweede verblijvers, de goede bereikbaarheid en centrale ligging binnen de gemeente langs de Elizabetlaan alsook de aanwezigheid van een aanzienlijke hoeveelheid parking, beschikbare oppervlakte van de kerk en naastgelegen parochiecentrum beschikt de locatie over heel wat potentieel om veel actiever en breder ingezet te worden.

Er wordt door het gemeentebestuur in nauw overleg met het centraal kerkbestuur en het bisdom op korte termijn een haalbaarheids- en ontwerp onderzoek opgestart om zowel de herbestedingsmogelijkheden van de kerk alsook het potentieel van de plek in kader van een nieuwe ontwikkeling te analyseren en tot realisatie te brengen (*zie pilootproject punt 6.5.2*). In afwachting van concrete gegevens en acties die voortvloeien uit dit onderzoek behoudt de kerk zijn (beperkte) liturgische functie en wordt omschreven als uitdovend. Nadien, bij aanvang van de uitvoeringsfase, zal de resterende liturgische functie worden overgenomen door de in vogelvlucht op 250m. gelegen Christus-Koningkapel. In nauw overleg met de kerkfabriek, de pastoor en het centraal kerkbestuur zal onderzocht worden op welke manier de kerk in de tussentijd actiever kan worden aangesproken om tal van passende maatschappelijke, culturele als toeristisch-recreatieve activiteiten op te nemen (*zie pilootproject punt 6.5.3*). Om de kerkfabriek maximaal te ontlasten zal de regie ervan bij de gemeente komen te liggen.

6.2.3. Christus-Koningkapel | Duinbergen

Het gebruik van de Christus-Koningkapel wordt verder bevestigd en ondersteund door het Bisdom waarbij geadviseerd wordt om de rol als toerismepastoraal op te nemen. De Christus-Koning Kapel zal het beperkt resterend liturgisch gebruik van de Heilige Familiekkerk overnemen zodra er een concreet uitvoeringsdossier op tafel ligt. De Christus-Koningkapel zal vanaf dat moment officieel functioneren als parochiekerk van Duinbergen

Op korte termijn is er naast de liturgie zeker ruimte voor verdere valorisatie en multifunctioneel gebruik (nevenbestemming in tijd) op maat van de plek waarbij de kwaliteiten als stilteplek en meditatieve ruimte niet in het gedrang komen. De geringe oppervlakte als kapel is maatgevend voor het type nevengebruik dat mogelijk is. Het is zeker mogelijk en wenselijk om in de tijd gespreide culturele activiteiten op schaal van de kapel en de directe omgeving te organiseren. De bijzondere setting en intieme sfeer van de kapel bieden organisatoren interessante ingrediënten voor kleinschalige maar kwaliteitsvolle culturele activiteiten te organiseren waarbij ingetogen beleving centraal staat.

6.2.4. Sint-Margaretakerk | Knokke

Zowel de Kerkfabriek als de Gemeente Knokke-Heist waren in het verleden gezamenlijk vragende partij om de huidige functies en gebruik via een nieuw concept te gaan kaderen in een goed doordacht en eigentijds stedelijk project. Dit alles rekening houdend met de cultuurhistorische waarde van de plek, het beschermd patrimonium en centrale ligging in Knokke.

De keuze van het Bisdom om op langere termijn enkel in te zetten op de Heilig Hartkerk in Knokke i.f.v. het toerismepastoraal en de Sint-Antonius-Abtkerk in Heist als hoofdkerk, duidt echter op een uitdovend liturgisch gebruik voor de Sint-Margaretakerk op korte termijn. Ook het pastoraal plan voorziet richting 2030 de focus te verschuiven richting de Heilig Hartkerk. Uitgaand van de huidige versnelde en onomkeerbare tendens kan gesteld worden dat op langere termijn slechts één kerk in Knokke actief zal zijn in functie van liturgie.

De unieke ligging van de Sint-Margaretakerk bij het binnenkomen van Knokke-Heist, de goede bereikbaarheid en tevens scharnierpunt richting het handelsapparaat met het begin van de Lippenslaan leent zich tot het aantrekken en stimuleren van zowel brede culturele en toeristisch-recreatieve initiatieven alsook handelskernversterkende functies en activiteiten. De bestaande pleinruimte is een bijkomende troef.

Er wordt door het gemeentebestuur in nauw overleg met het centraal kerkbestuur en het bisdom op korte termijn een haalbaarheids- en ontwerpend onderzoek opgestart om zowel de herbestemmingsmogelijkheden van de kerk alsook het potentieel van de plek in kader van een nieuwe ontwikkeling te analyseren en tot realisatie te brengen (*zie pilootproject punt 6.5.4*). In afwachting van concrete gegevens en acties die voortvloeien uit dit onderzoek behoudt de kerk zijn (beperkte) liturgische functie en wordt omschreven als uitdovend.

Gezien het uitdovend karakter van de liturgie op deze locatie zijn vergaande investeringen op korte termijn in kader van een gedeeld gebruik waarbij liturgie permanent fysiek kan worden gescheiden van nevengebruik echter niet opportuun. Het oude (beschermd) torentje kan samen met de Fatimakapel een werkbare tussentijdse oplossing bieden. Voor grote erediensten kan steeds worden uitgeweken worden naar de Heilig Hartkerk of Sint-Antonius Abt als hoofdkerk.

De Kerkfabriek is op korte termijn voorstander om te kijken hoe de grote kerkruiimte nog meer kan gebruikt worden voor andere bestemmingen en is ervan overtuigd dat de kerk, zoals nu geconcipieerd, een uniek gegeven is door de grote middenruimte, de zuilen, het verhoogde koor alsook het grote orgel. Het gemeentebestuur wenst proactief na te denken over een breder multifunctioneel gebruik (*nevenbestemming in tijd*) op korte termijn (*zie pilootproject punt 6.5.5*) en ondersteund het huidig gedeeld gebruik zoals Mama's voor Mama's, de KSA (*nevenbestemming in de ruimte*) alsook de orgellessen van MAAK (*multifunctioneel gebruik*).

6.2.5. Heilig Hartkerk | Knokke

De Heilig Hartkerk heeft haar liturgisch gebruik doorheen de jaren weliswaar zien inkrimpen, maar blijft toekomstgericht behouden. Bisdom Brugge heeft, gezien de toeristisch interessante locatie centraal in de Gouden Handelsdriehoek, het advies gegeven om de Heilig Hartkerk te Knokke in te schakelen voor het toerismepastoraal. Op termijn zal de Heilig Hartkerk het beperkt resterend liturgisch gebruik van Sint-Margareta overnemen zodra er een concreet uitvoeringsdossier op tafel ligt. Zij zal vanaf dat moment officieel functioneren als enige parochiekerk van Knokke.

De kerk wordt goed onderhouden, is gelegen binnen de toeristisch zone en beschikt over het ruimtelijk potentieel om op korte termijn verder/breder in te zetten op multifunctioneel gebruik (*nevenbestemming in tijd*) en deze locatie op een passende manier actiever te gaan betrekken.

6.2.6. Sint-Niklaaskerk | Westkapelle

De Sint-Niklaaskerk is in haar huidige verschijningsvorm klaar voor een heel divers gebruik en kan mee evolueren met de noden van de toekomst. Dit zowel binnen het polyvalent gedeelte als wat betreft voor het sacraal gedeelte. Het liturgisch gebruik is vandaag wel minder uitgebreid dan aanvankelijk bij opmaak van de projectdefinitie voor de heropbouw werd uitgegaan. Dit afnemend gebruik wordt momenteel voor een deel opgekrikt door de wekelijkse repetities in het sacraal gedeelte (multifunctioneel gebruik) wat toekomstgericht ten zeerste wordt aangemoedigd.

In de nabije toekomst kan er nagedacht worden in welke mate het huidige gedeeld en multifunctioneel gebruik nog actiever gestimuleerd kan worden. Momenteel zijn nog tal van ontwikkelingen voor de dorpskern in voorbereiding (*dorpskernhermaandering, betaalbare woonontwikkeling op de*

oude rustoordsite, oude pastorie, ...) waarvan kan worden uitgegaan worden dat deze een extra dynamiek en leven zullen creëren voor Westkapelle. Zo kan bijvoorbeeld ook de samensmelting van Polderkind en Windekind ter hoogte van het Pastoor De Neveplein een opportuniteit zijn om in functie van educatie -in de brede zin van het woord- deze ruimten tijdens de schooluren nog efficiënter te gaan bezetten. Deze redenering kan meegenomen worden wanneer de ruimtebalans voor de nieuwe school wordt opgemaakt.

De Sint-Niklaaskerk dient toekomstgericht haar centrale rol als open huis binnen de gemeenschap van Westkapelle maximaal te omarmen daar het, gezien de huidige tendensen, niet ondenkbaar is dat het zeer beperkt liturgisch gebruik hier zal verdwijnen.

6.2.7. Sint-Vincentiuskerk | Ramskapelle

Het huidige gebruik van de Sint-Vincentiuskerk wordt gedragen en verder ondersteund richting de toekomst waarbij naast de huidige liturgie ook zeker verder ruimte is voor valorisatie en gekeken moet worden om op maat van het polderdorp in te zetten op breder multifunctioneel gebruik.. Hierbij is het mogelijk alsook wenselijk om in de tijd gespreide culturele activiteiten op schaal van de kerk en de directe omgeving verder aan te trekken. De Sint-Vincentiuskerk heeft net zoals de Christus-Koningkapel te Duinbergen een bijzondere setting en intieme sfeer passend bij dergelijke activiteiten.

De schaal van de kerk en de opbouw ervan laat een ruimere waaier van nevengebruik toe dan dit het geval is in de kapel van Duinbergen. De kerkfabriek staat zeker open voor bijkomende multifunctioneel gebruik (*nevenbestemmingen in tijd*) van het kerkgebouw rekening houdend met het voorlopig resterende liturgisch gebruik en de aanwezigheid van de begraafplaats rondom de kerk. Mogelijke samenwerking met de VZW 't zaaltje kan hier een meerwaarde zijn.

De Sint-Vincentiuskerk dient toekomstgericht haar centrale rol als open huis binnen de gemeenschap van Ramskapelle maximaal op te nemen daar het, gezien de huidige tendensen, onvermijdelijk is dat op een gegeven moment in de tijd het liturgisch gebruik ook hier zal verdwijnen.

6.2.8. Dominicanenkerk | Het Zoute

Op korte termijn wordt verwacht dat het huidige liturgisch gebruik ongewijzigd blijft en er blijvend zal ingezet worden op de reeds aanwezige vormen van valorisatie. Bijkomend multifunctioneel gebruik zou een meerwaarde kunnen betekenen, maar is gezien de unieke setting ter hoogte van de kern Oud Zoute geen vereiste, noch een must. Momenteel wordt de instandhouding van de kerk niet met gelden van de gemeente Knokke-Heist ondersteund. Er wordt op korte termijn nog een afspraak ingepland met een vertegenwoordiger van de Dominicanenkerk.

6.2.9. St-George Anglican Church | Knokke

De kerkraad en het Centraal Comité van de Anglicaanse Eredienst in België staan open voor verschillende vormen van valorisatie en multifunctioneel gebruik (*nevenbestemming in tijd*) van het kerkgebouw en juichen dit toe. Dit op voorwaarde dat de organisaties/activiteiten overeenkomen met de waarden en doelen van de kerk. Net zoals voor de kerken binnen de pastorale eenheid dient gezocht worden naar passende vormen van nevengebruik.

De Anglicaanse kerk zet zich vooral in voor migranten, anderstaligen en mensen uit Afrika, Azië, Latijns-Amerika en andere niet-Westerse regio's. Er wordt graag samengewerkt met andere Christelijke kerken die mogelijk gebruik kunnen maken van de kerk. Samenwerking met andere erkende geloofsbeschouwingen met het doel om een vreedzame en verdraagzame samenleving te creëren wordt zeker niet uitgesloten op voorwaarde dat de waarden, tradities en geloof gerespecteerd worden.

De beperkte schaal van de kerk en het ontbreken van een tweede ingang maakt het moeilijk om toekomstgericht hier een gedeeld gebruik (*nevenbestemming in de ruimte*) te organiseren. Buiten actief inzetten op een breder multifunctioneel gebruik zijn de mogelijkheden op langere termijn -in combinatie met liturgie- eerder beperkt.

6.3. Synthese

Onderstaande tabellen geven -in rood aangeduid- de voornaamste gewenste evoluties weer t.o.v. de huidige situatie waarbij een onderscheid gemaakt werd tussen de fase tijdens het haalbaarheidsonderzoek (*afb links*) en de fase na uitvoering (*afb rechts*) van de aangeduide prioritaire locaties. Na de onderzoeksfase zal het kerkenbeleidsplan opnieuw worden geactualiseerd.

Korte Termijn (fase onderzoek)

	liturgie	valorisatie	medegebruik	multifunctioneel gebruik (evenbestemming in tijd)	gedeeltd gebruik (evenbestemming in de ruimte)	herbestemming	'andere' bestemming
Sint-Antoniusabtkerk	*** (w)	x		x			
Heilige Familiekerk	uitdovend	x		x x		onderzoek	
Christus-koningkapel	*** (w)(I)	x		x			
Sint-Margaretakerk	uitdovend	x		x x	x	onderzoek	
Heilig Hartkerk	** (w)(I)	x		x			
Sint-Niklaaskerk	\	x		x	x		
Sint-Vincentiuskerk	***	x		x			

Dominicanenkerk	* (w)	x		x			
St-George	\	x		x			

*** 4-5 wekdagen
 ** 3 wekdagen
 * 1-2 wekdagen
 \ <1 wekdagen
 (w) weekendnis
 (I) toerismepastoraal

Korte Termijn (fase na uitvoering)

	liturgie	valorisatie	medegebruik	multifunctioneel gebruik (evenbestemming in tijd)	gedeeltd gebruik (evenbestemming in de ruimte)	herbestemming	'andere' bestemming
Sint-Antoniusabtkerk	*** (w)	x		x			
Heilige Familiekerk	•			invulling & gebruik o.b.v. onderzoek		x	
Christus-koningkapel	*** (w)(I)	x		x			
Sint-Margaretakerk	•			invulling & gebruik o.b.v. onderzoek		x	
Heilig Hartkerk	** (w)(I)	x		x			
Sint-Niklaaskerk	\	x		x	x		
Sint-Vincentiuskerk	***	x		x			

Dominicanenkerk	* (w)	x		x			
St-George	\	x		x			

*** 4-5 wekdagen
 ** 3 wekdagen
 * 1-2 wekdagen
 \ <1 wekdagen
 (w) weekendnis
 (I) toerismepastoraal

GEWENSTE EVOLUTIE GEBRUIK OP KORTE TERMIJN

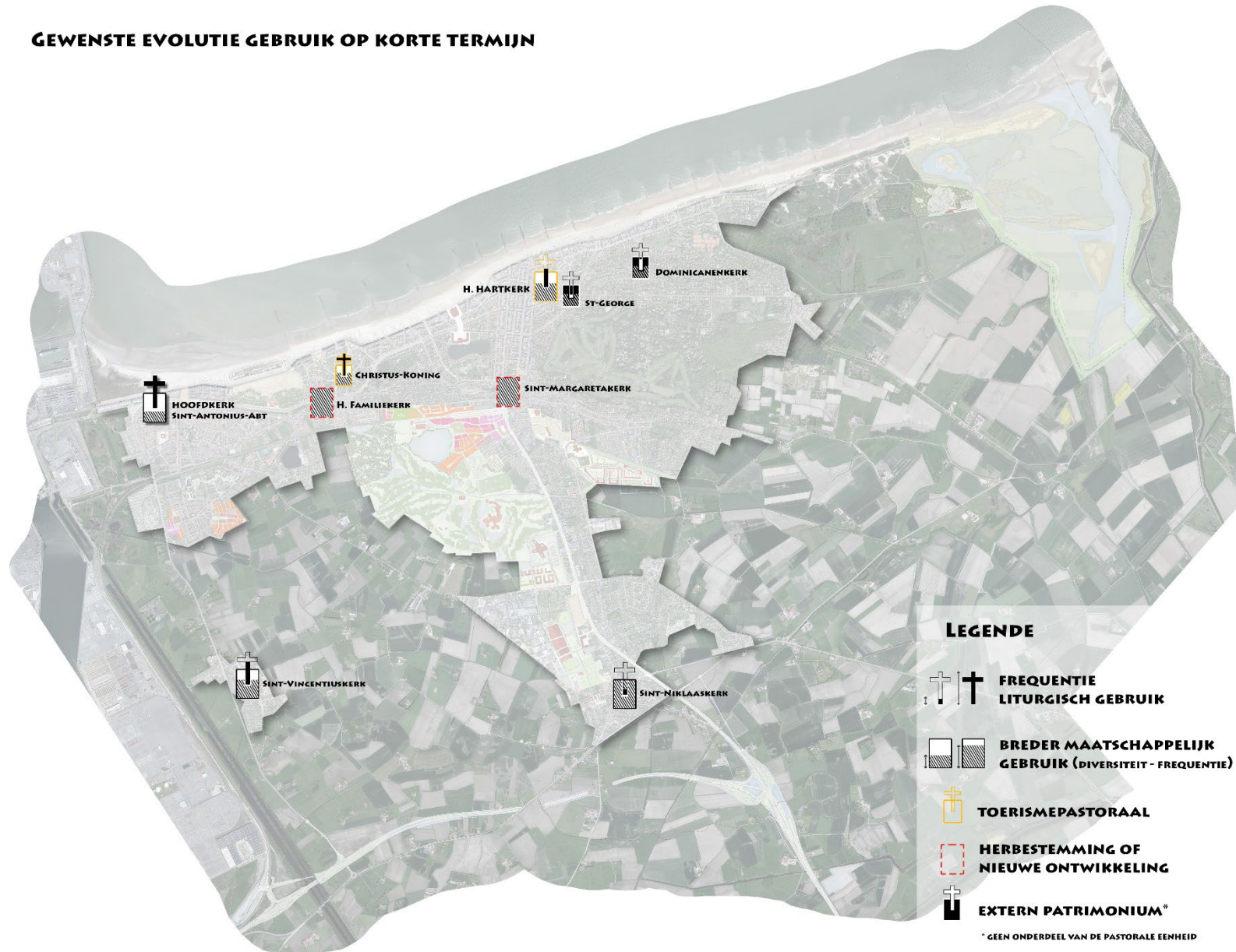

Fig. 4: weergave gewenste evolutie gebruik/invulling op korte termijn

6.4. Plan van aanpak

De basis voor het uitrollen van dit kerkenbeleidsplan is een gedragen en goed functionerende projectstructuur. Deze structuur wordt als tweeledig opgevat, een centraal projectteam dat het volledige grondgebied van de gemeente opvolgt, en een werkgroep per kerkgebouw wanneer kerkspecifieke zaken dienen opgestart te worden.

Het centraal projectteam dient samengesteld te worden met de voornaamste vertegenwoordigers van alle belanghebbenden op gemeentelijk niveau die bij de realisatie van het kerkenbeleidsplan betrokken zijn:

- vertegenwoordiging gemeentebestuur; (*meerdere personen*)
- voorzitter centraal kerkbestuur
- pastoor

Het centrale projectteam volgt de algemene vordering van het kerkenbeleidsplan op gemeentelijk niveau op en staat ook in de voor de nodige herzieningen (updates) van het kerkenbeleidsplan. Dit team adviseert het gemeentebestuur in het beheren van budget en opdrachten binnen de uitvoering van dit plan en onderhoudt het contact met het Bisdom.

Voor het initialiseren van haalbaarheids- of ontwerpend onderzoek voor een specifiek kerkgebouw wordt er aangestuurd op het oprichten van een werkgroep. Deze groep heeft als rol om in opdracht van het centraal projectteam te reflecteren op de projectinhoud binnen het desbetreffend kerkgebouw en deze waar nodig te laten aansluiten bij lokale noden en ervaringen. Deze werkgroep kan zeer gericht en specifiek of juist heel breed samengesteld worden met afvaardigingen uit alle verenigingen en stakeholders die bij het kerkgebouw betrokken zijn. De vooropgestelde doelstelling zal hierbij bepalend zijn. Leden uit het centraal projectteam kunnen ook deel uitmaken van verschillende werkgroepen.

Alle betrokken partijen binnen het centraal projectteam verbinden zich om op niet nader bepaalde momenten in de loop van een legislatuur na te gaan of het beleidsplan nog actueel is en of wijzigingen noodzakelijk zijn. Indien er wijzigingen moeten aangebracht worden tijdens een legislatuur, worden deze opgenomen in een addendum aan dit kerkenbeleidsplan na goedkeuring door de bisschop van Brugge en door de gemeenteraad. Het is een kans om enerzijds sneller te kunnen inspelen op wezenlijke veranderingen op het terrein en anderzijds vormt het een uitgelezen opportuniteit om tussentijds de vooropgestelde acties in het plan van aanpak te evalueren.

Er wordt een eerste dergelijke evaluatie voorzien na het afronden van het haalbaarheids- en ontwerpend onderzoek voor de Heilige Familiekerk Duinbergen en Sint-Margaretakerk Knokke.

6.5. Acties | pilootprojecten

Naast communicatie en afstemming voorziet deze eerste versie van het kerkenbeleidsplan in het omschrijven van een aantal pilootprojecten:

6.5.1. Ondersteuning hoofdkerk Sint-Antonius-Abt

Voor de Sint-Antonius-Abtkerk te Heist kan onderzocht worden op welke manier de werking verder kan ondersteund en versterkt worden om haar functie als hoofdkerk binnen de pastorale eenheid Tiberias ten volle te kunnen waarmaken tegen 2030. Er kan bovendien onderzocht worden op welke manier de instandhouding van het rijke maritiem verleden en folklore bijkomend kan ondersteund/gevoed worden vanuit Hey en de dienst erfgoed van de gemeente.

6.5.2. Opstart haalbaarheids- en ontwerpend onderzoek i.f.v. herbestemmingsmogelijkheden Heilige Familiekerk Duinbergen en analyse i.f.v. potentiële nieuwe ontwikkeling

Er wordt een werkgroep samengesteld die op korte termijn een haalbaarheids- en ontwerpend onderzoek opstart om zowel de herbestemmingsmogelijkheden van de kerk alsook het potentieel van de plek in kader van een nieuwe ontwikkeling te analyseren. De mogelijkheid om dit traject door een deskundige externe partner te laten begeleiden dient zeker meegenomen te worden bij de opstart van het traject.

Ook een bredere vorm van participatie of bevraging kan hierbij van betekenis zijn om bijvoorbeeld de maatschappelijke meerwaarde van deze kerk binnen de authenticiteit van een wijk of dorp beter te leren kennen.

6.5.3. Inzet Heilige Familiekerk Duinbergen in kader van breed maatschappelijk gebruik op korte termijn

Voor de Heilige Familiekerk Duinbergen wordt actief gezocht naar passende mogelijke tijdelijke invullingen en gebruiken die de bezetting van de kerk sterk verhogen. Dit kan gaan van inspelen op lokale noden tot een actiever gebruik in kader van culturele en toer.-recreatieve activiteiten.

In kader van het gewenste bredere nevengebruik dient bijkomend onderzocht te worden welke ondersteuning nodig is om de organisatorische last voor de vrijwilligers van de kerkfabriek te beperken.

6.5.4. Opstart haalbaarheids- en ontwerpend onderzoek i.f.v. herbestemmingsmogelijkheden Sint-Margaretakerk Knokke en analyse i.f.v. potentiële nieuwe ontwikkeling

Er wordt een werkgroep samengesteld die op korte termijn een haalbaarheids- en ontwerpend onderzoek opstart om zowel de herbestemmingsmogelijkheden van de kerk alsook het potentieel van de plek in kader van een nieuwe ontwikkeling te analyseren.

De mogelijkheid om dit traject door een deskundige externe partner te laten begeleiden dient zeker meegenomen te worden bij de opstart van het traject. Door het aanwezige beschermingsstatuut (oude toren en Halewout-orgel) dient het Agentschap Onroerend Erfgoed mee betrokken te worden in het onderzoek.

6.5.5. Inzet Sint-Margaretakerk in kader van breder maatschappelijk gebruik op korte termijn

Voor de Sint-Margaretakerk wordt actief gezocht naar passende mogelijke tijdelijke invullingen en gebruiken die de bezetting van de kerk sterk verhogen. Hierbij wordt in eerste instantie gedacht aan een actiever gebruik in kader van culturele en toeristisch-recreatieve activiteiten alsook handelskernversterkende initiatieven. Samen met de pastoor, het centraal kerkbestuur en de kerkfabriek wordt gekeken wat ruimtelijk mogelijk/haalbaar is in combinatie met de resterende liturgie.

In kader van het gewenste breder nevengebruik dient bijkomend onderzocht te worden welke ondersteuning nodig is om de organisatorische last voor de vrijwilligers van de kerkfabriek te beperken.

6.5.6. Inventarisatie, actualisatie en bundeling roerend liturgisch erfgoed per kerkgebouw

Een inventaris geeft een duidelijk beeld van de volledige erfgoedcollectie en is een onmisbaar onderdeel in een correct behoud en beheer ervan. Het betreft een goed gedocumenteerd digitaal overzicht van het roerend liturgisch erfgoed waarbij naast foto's, detailfoto's ook afmetingen, vervaardiger, datering, stijl en andere (kunst)historische gegevens worden toegevoegd. Ook de objecten die onroerend werden door bestemming maken onderdeel uit van de inventarisatie. Het bundelen van al deze gegevens in een digitale erfgoeddatabank maakt het doorzoeken ervan gemakkelijker en kunnen er bovendien eenvoudige onderlinge verbanden tussen objecten gelegd worden.

7. Bijlagen

Fig. 1: weergave locaties kerkelijk patrimonium Knokke-Heist in relatie tot het wijkenplan

Fig. 2: schematische weergave synthese huidig gebruik anno 2024-2025 in planvorm

Fig. 3: schematische weergave visie Bisdom Brugge in planvorm

Fig. 4: schematische weergave gewenste evolutie gebruik/invulling op korte termijn in planvorm

